

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

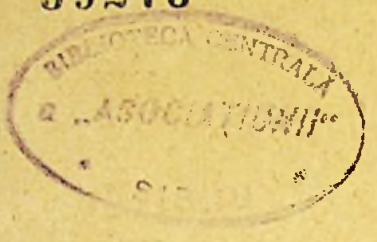
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

39275

SMARA

DOMNUL BĂDINĂ

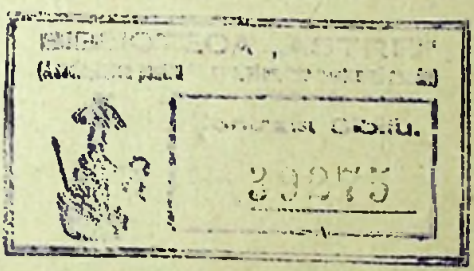
EDITURA „CURIERUL JUDICIAR" S. A.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rndr1901_1932

ASOCIAȚIA PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN - SIBIU
Nr. 1583
Anul 1931 Fol. 22

17 SEP 2012

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1984
(1969 1984)
1984
'91

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/r1901_1932

17 SEP 2012

SMARA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DOMNUL BĂDINĂ

ROMAN EDUCATIV

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

SMARA

DOMNUL BĂDINĂ

ROMAN

EDITURA „CURIERUL JUDICIAR“ S. A.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Partea I

I

Zece ani de căsnicie

— Sabino, tu nu te-ai mai săturat de viaţa asta, zise Alexe către soţia sa, suită tocmai sus pe un scaun ca să şteargă de praf, cadrele şi icoanele.

— Ba da, Alexe, dar ce vrei să fac? Pe la alte curţi e şi mai rău; cel puţin aici suntem stăpâni şi facem ce vrem noi. Pivniţele, cămările, cum şi toate dulapurile, sunt pe mâinele noastre. Auzişi ce spunea cumnata că, ai lor, ţin tot sub chee. Ţi-ar plăcea să nu mâncăm cozonacul cu unt, când luăm ceaiul ? L'ai bea tu fără rom jamaică, ce zici ?

— Ferească D-zeu! Apă chioară, nici nu l'aşi băga în gura mea decât parfumat cu rom, cu lămâie şi cu pesmeţi dela Capşa.

— Vezi bine, parcă eu nu ştiu ce fac? Port lucrurile doamnei şi scara — la tine — vin pudrată, parfumată şi 'mbrăcată cu cămăşi fine de lino ? Tot eu le spăl, le pun la loc şi iau altele la rând. Nu fac bine? Ce, le fur?

— Bine, bine... D'apoi eu? La poştă, la tutungerie, nici nu merg decât îmbrăcat în hainele doctorului. Ce fasonat sunt! Baron curat, nu altceva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar eu? Ducesă, frate! Auzi, iar a 'nceput pianul; are uneori dreptate şi domnul. Femeia asta nu ştie altceva de cât să zdrângănească; toată ziua, nu râde, nu vorbeşte, parcă ar fi păpuşă, stă de lemn.

— Păi. E cam *Nea 'ntr'o parte*. D'apoi Andrei Bădină, ce mocofan, Doamne, Doamne. Ce carte o şti ş'ăla, ce o fi învăţând dela el copiii stăpânilor noştrii, că văd că vine la lecţii pe pofte. Halal de casa asta, toţi calcă anapoda, doar noi stăm la datorie. De n'am fi noi, praful s'ar alege de ea.

— Copiii? Draci goi, auzeai ce spunea eri profesorul doamnei Rori, dar şi ea ce să le facă, dacă nici tatăl lor, nu este 'n stare să-i stăpânească.

— Neam rău, Sabino, neam rău, ce ne pasă nouă de ei, de bălamucul d'aici.

— Mie mi-e milă de cucoana şi de soru-sa generăleasa, ce mai sufer, bietele femei.

— Vezi, jurată şi afurisită ce eşti. Vezi? Le plângi pe ele şi de ei nu zici nimic. Te uită la doctorul. Ce n'aduce în casă? Ce nu face pentru ea şi pentru copii şi dânsa stă ca de lemn, cum ziseşi tu, nu i-am văzut odată glumind, ori râzând. Ea e mereu posomorâtă, ca o zi de toamnă, el parcă îi tună şi-i fulgeră. Mă mir cum de mai au şi copiii ăştia.

— Of, şi ăştia, se au între ei mai rău decât câinii, nu învaţă mai nimic. Mereu îi ceartă domnul Bădină, însă n'are ce le face. Şi profesorul ăsta pare cam ţâcnit.

— Casă de nebuni, frate. Ei dar ce ne pasă? Ne merge nouă bine? Leafa, leafă, dăruelile, dăruieli, câştigul dela târguială, câştig. La casa de depuneri n'avem noi depuse douăzeci de mii de lei? Apoi când se ceartă şi se insultă, la facerea păcei, cine ia bacşişul, nu noi?

— Toate bune, Sabino, dar pe mine mă supără tare dibla asta din care doamna scoate mereu acelaşi cântec:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ta, ta, ta, ta, ta!... Vezi l'am învățat pe din afară, îl cânt ziua, îl cânt noaptea, îl cânt acasă, pe drum, în salon, în bucătărie. O să 'nebunesc și pace!

Apoi e și trist grozav, odată, ce să vezi... păcate! L'am auzit că-l cântă muzica a mare, după un mort ș'am întrebat cum îi zice și mi-a spus că-i zice... stai să vedem, cum a zis sergentul ăla dela muzică... marșul... marșul... uite că nu știu cum îl chiamă; l'am scris, l'am în buzunar, să mă uit în carnet, îi zice: *Marșul funebru* de Beethoven. Ce-o fi vorba asta, nu pot să 'nțeleg și pentru ce'l cântă mereu la pian stăpâna noastră. Și ea, zău, că parcă e tot mereu cu mortul pe masă. Nu-i e d'a bună, o să-i iasă nume rău. Pe cine jelește?

— Soarta ei!... Gândești că e bine să tot tragi așa a rău? Este o zicătoare: Cum tragi, așa ajungi. Ce n'a învățat, în străinătate, femeia asta și, cu toate acestea, nu face nimic. Bocește și e zilnic nemulțămită, de dânsa, de maică-sa și de soru-sa generăleasa. Nu zic, cam are uneori dreptate. Vecinic: casă, copii, bărbat, același și același lucru, te saturi, ajungi la plictiseală.

— Ce spui? Și, ce-ai mai vrea să facă o femee? Ce, n'auzi tu, ce? Să s'apuce de comedii, de 'nvârteli, de suceli, de iubit.

— Păi, ia vezi, nu vorbi așa că, nici în glumă, nu vreau să te aud.

— Nu vrei? Ia să te porți tu cu mine ca doctorul cu stăpână-mea, că ce mai coarne ți-ași pune...

— Ce ai face? Ia să-ți arăt eu ție. Na! Na, mai vorbești așa? Mai îndrăsnește, zise Alexe, dând pumni în spinarea Sabinei și 'mpingând-o, cu mâinele sale puternice, o dete peste un piedestal de pe care căzu un vas scump de Sèvres și se făcu în mii de bucăți. Femeia, de spaimă și de durere, începu să țipe, copiii alergară toți de sus să vadă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce s'a întâmplat: doctorul veni şi dânsul după ei; iar în urmă sosi şi Aurora care, până atunci, stătuse în dormitor să-şi facă unghiile.

— Neroado, gâscă, unde stai până în vremea asta? De ce laşi singuri în salon pe secii ăştia? Aici am lucruri de sute de mii de lei pe cari nu trebue să pună mâna niste tâmpiţi ca ei, ci tu, tu care umbli mereu cu: *Ochii pe cer şi cu picioarele pe ghiaţă*. Adună acum cioburile: ar trebui să ţi le-arunc în cap. Uf!... Dumnezeule, ce nenorocire, ce ruină, ce ruină, este în casa mea! Zilnic numai păgubi şi risipă, m'am săturat. Nu mai pot, nu, nu!... Afară, ieşiti toţi afară, câinilor. Vasul acesta costă nouă mii de lei, acuma cine îl cumpără? Afară!... Şi voi, leneşilor, nu 'nvăţaţi nimic. Cum să 'nvătaţi? Doamna asta, nu se ocupă de voi, ea este mai rău ca o mamă vitregă; pe Bădină îl plătesc zadarnic. Afară!... Şi ăla... Nu-l pot suferi, că n'are nici o autoritate asupra voastră, leneşilor, dormiţi d'a 'n picioarele.

— Ce strică bieţii copii, dragă, ce, zise Aurora, n'au spart ei vasul, ci...

— Sparge-v'aţi capul să vă spargeţi, că toţi sunteti niste... niste idioţi. Nu mai pot; ieri mi-aţi trântit de pe birou ceasornicul, alaltă-ieri mi-aţi rupt mânerul dela umbrelă... Nu mai pot! Ruina din casa asta, mă omoară şi nepăsarea ta, femee, mă strânge de gât, mă 'năbuşe. Nu vezi, că în aerul din jurul nostru e ceva putred?

Spargerile astea, nu sunt bune, Sabino, să ştii c'am să te strâng de gât. Şi tu ,eşti o zăpăcită tot ca stăpână-ta.

A tunat şi v'a adunat!...

— Ieşiţi că vă sparg capul la toti, striga doctorul, iar în sală, înfricoşat, sta Andrei Bădină.

— Intră, intră, strigă doctorul, să vezi şi d-ta jaful din casa mea. Să vezi că poate îţi vine şi d-tale gând de 'nsu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

rătoare. Decât s'aibi partea mea, mai bine să te strângi de gât. Auzi, să te strângi singur de gât.

Aurora tremura într'un colţ, copiii porniseră sus la lecţie. Sabina şi cu Alexe, căutau s'adune de jos cioburile, căci după ce strigase şi s'amărâse atâta, doctorul se trântise p'un fotoliu şi ofta adânc.

Andrei, stătu ce stătu în prag şi, ca omul care nu pricepe asemenea ieşiri şi sbuciumări sufleteşti, nu găsi nici un cuvânt ca s'adreseze soţilor, nici ca 'mpăciuire, nici ca mângâiere. Salutând, se duse în spre camera copiilor. Aurora, sfioasă, se strecură binişor pe lângă perete şi ducându-se în camera sa, începu să plângă cu lacrămi amare. Din tot aceia ce 'nvăţase în pensioanele dela Dresda şi dela Paris, nimic nu se potrivea cu existenţa ei. Când venise 'n ţară, ceruse mamei sale voe să o lase să dea lecţii de piano. Parcă-i spunea inima să nu se mărite. Trecuseră zece ani de viaţă conjugală şi dânsa, în casa şi între copiii săi, se găsea tot streină. De soţul ei s'apropia cu frică; de toate lucrurile nu s'atingea, să nu-l supere pe Mauriciu şi totuşi, nu isbutea. In lume nu ieşea, căci el nu voia s'o conducă. Toată mângâerea ei era pianul; în orele triste, cântă mereu: *Marşul funebru* de Beethoven şi funebră îi fuse ei întreaga viaţă.

II

In pragul prăpastiei...

Doctorul Mauriciu Pino, era un om pozitiv, interesat, rece, sclavul datoriei, al casei şi copiilor săi, dar ce folos că pe el nimeni nu-l înţelegea. Căsătoria sa cu Aurora Tisănescu, Rori, cum o mângâiă dânsul, doar în luna de miere, căci, d'atunci încolo, nu-i mai zise decât: Dumneata, un dum-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi stat jos în stradă, zobită până venea procurorul. Ce ar fi zis lumea?

Dar ce ştie lumea de suferinţele mele? Cine mi-a văzut lacrămile, mi-a înţeles sufletul, cine? Răbdare mi-a strigat d-nul Andrei Bădină, când şi-a înfipt mâna în haine şi m'a oprit dela moarte sigură. *Lumea nu e peste tot ca 'n casa asta*, mi-a zis el şi vorbele lui îmi răsună în creier. Desigur că are dreptate; iadul d'aicea unde să mai fie? Şi eu n'am pe nimeni.

Mama, dar şi ea, sărmana, ce mai pricepe? La vârsta ei şi cum să se mai împartă şi ea? Sora mea? Nu i-am făcut şi ei decât amaruri. Dar oare noi suntem de vină? Crescute ca nişte flori de seră, nu ne putem deprinde cu intemperiile. Poate că Mauriciu are dreptate. Nu sunt femee de casă, nu sunt mamă strașnică şi iubitoare, nu sunt stăpână serioasă, nu sunt bună gospodină. Ce să fac? Voinţa mea e ca să am toate aceste calităţi, dar d'atâta timp, soţul meu, dacă mă iubea, trebuia să se deprindă. In mine să nu fi căutat proza, ci poezia vieţei. Sufletul meu nu e mort, el vibrează puternic şi lui îi trebue cu totul altceva. Da, dar ş'acel ceva, va să-l caut, că undeva trebue să fie: *Lumea nu e peste tot ca 'n casa asta!*

Aşa, profesorul ştie ce spune, el nu minte, experienţa şi studiile lui înalte o să-mi folosească. Până acum l'am ocolit. La vorbă am stat destul de rar cu dânsul; cu salvatorul meu, am fost rece ca şi cu toată lumea. Suferinţa m'a făcut o sălbatică. Dela societate eu n'am vrut nimic. Izolamentul ăsta mi-a făcut rău. Văd că va să iau altfel lumea, aşa, nu mai merge, căci înebunesc. Ori mă schimb, ori îmi fac seama, cum am încercat ieri. Cine ştie dacă nu era mai bine ca să sfârşesc cu viaţa? Ce mai m'aşteaptă d'aici înainte? Ce să mai cer eu dela o soartă atât de stearpă şi de vitregă cu mine?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cugetând așa și plângând, se dete jos din pat, lumină casa și se duse să-și ia o batistă să-și șteargă lacrămile. In fața dulapului se văzu întreagă în oglindă. Chipul îi era palid, ca de ceară, ochii aprinși, părul ei buclat îi cădea pe spete și, sub cămașa albă și fină de lino, sânii îi săltau de suspine. Stătu așa câteva minute, apoi isbucni înt'un plâns puternic și sufletul i se umplu de revoltă.

— Mașină, în casa asta, eu trebue să fiu mereu doar mașină creatoare și crescătoare de copii, dătătoare de plăceri unui om, care mă hrănește, sclava unor datorii uniforme și banale. Nu, nu mai pot trăi astfel. Arta mea de sigur că m'ar fi purtat pe alte culmi, vedeam alte orizonturi. Nu, nu, eu nu sunt făcută pentru o viață cu program, așa cum mi-a întocmit-o Mauriciu. Plec, mă duc în lumea largă; cu arta mea, voiu câștiga o pâine pe care s'o mănânc nestropită cu lacrămi. Plec, plec!....

Se lumină de ziuă, Sabina bătu la ușă și intrând, spuse Aurorei că ea n'a închis ochii până atunci și că băețelul cel mic are căldură. Plânge, tresare și chiamă pe mama. Intr'o clipită Rori își aruncă o haină pe ea și alergă în camera copiilor. Acolo era un aer închis, înăbușitor. Dete drumul ferestrelor, privi jos în stradă; pentru a doua oară, îi veni să-și dea drumul în văzduh, când copilul o strigă: Mamă, măicuță, pune mâna ta aicea pe fruntea mea, ca să-mi treacă... Mă doare capul!... Mă doare!... Il luă în brațe și alergă cu el de colo până colo prin odae, fără să știe ce să facă. Plângea el, plângea și ea. Sabina aduse o sticlă cu oțet de trandafiri și începu să-i frece tâmplele și mânușițele. Așezându-l în pat și văzând că picioarele îi sunt reci, încălzi o cărămidă, o înfășură într'un șervet și i-o vârî sub plapomă. Rori sta ca 'ncremenită. Nimic din jurul ei nu mai ținea de dânsa. Ceilalți doi copii dormeau desveliți și întinși în pătuțurile lor. La un moment dat, ei îi părură că stau a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

colo niște bușteni; chipurile lor ca niște scorbori, iar mădularele, crăci de copac, uscate.

Stă pe scaun lângă patul bolnavului și i se părea că este suită într'un scrânciob, care se 'nvârtea, se 'nvârtea, mereu se 'nvârtea amețitor, fără a-i da pas să-și pironească în loc mintea. Pajiști verzi, castele mărețe, râuri cu poduri ferecate, păduri întinse de brazi și de molifți i se perindau în față. Gândurile îi sburau la Dresda, acolo la școala unde-și făcuse studiile, unde-și făurise atâtea idealuri trandafirii.

Ce deosebire dela teorie la practica vieței!...

Copilul se sbătea în pat, sudoarea îi curgea pe față și doar Sabina avea grije să i-o șteargă. Rori, nu că nu-și iubea feciorii, dar sufletul său era închis, mintea sa dusă și câte odată parcă nici că mai ținea de pământul ăsta.

Și ce nu pătimise ea din această cauză? De multe ori vedea singură că Mauriciu avea dreptate, dar cum putea ea învinge firea ei de artistă, cum să se schimbe? Ce lucru era în jurul ei, care s'o mângâie și s'o înalțe?

Mai târziu, atipind bolnavul, Rori să sculă și voi să se ducă în camera ei de culcare, în care îi plăcea, fiind-că de câtăva vreme, dormea singură.

Distrată, deschise ușa d'alăturea unde era soțul său. Lumina candelei se făcuse mare și odaia sta toată sub raze argintii. Obiectele păreau ca de sticlă, străvezii și reci. Patul, acoperit ca de un lințol. Mauriciu, un mort descompus. Mirosea greu, mirosea a cadavru!... Din orbite, ochii părea că dispăruseră. Din gura căscată pare-că ieșeau și acuma blesteme. Ceasornicul bătea liniștit ceasurile ce parcă erau duse de vecinicia care înapoi nu mai ne dă nici o firimitură de secundă!... Rori, în tăcerea asta adâncă, se înspăimântă, trăi clipe de groază, ca într'o cetate a morților. I se încreția pielea pe corp, îi tremurau încheieturile. Vrea să înainteze și picioarele îi erau ca de plumb. Cântau cocoșii în revăr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

satul zorilor și ea nu mai înțelegea glasul lor. Geamul întredeschis îi aduse din grădină o adiere parfumată care o învioră puțin. Țintuită locului, se uită la Mauriciu a cărei figură, luminată de primele raze ale zorilor, parcă era a unui martir crucificat.

— Poate și el o fi suferind ca mine, își zise Rori și voi să s'aproprie de patul soțului său, dar în acest minut, el se întoarse cu fața la părete și începu să sforăe așa de tare încât horcăitul său, semăna cu al unui animal înjunghiat.

Cu cine am trăit eu atâția ani, gândi Rori și ieșind pe ușă suflă 'n candela care sfârâia și ea, untdelemnul fiind pe sfârșite.

IV

In Joia Paștelui

S'apropiau deniile; în postul Paștelui, sunetul clopotelor dela toate bisericile, răsuna, chemând pe credincioși la rugăciune, însă până în Vinerea patimilor, toate locașurile domnului erau pustii. Spre a-și trece timpul, Aurora, cu câte un copil de mână, mergea când la una, când la alta, din multiplele locașuri sacre ale Capitalei, în speranța de a-și întări credința, de a-și păstra răbdarea de care avea atâta nevoe, ca să poată duce înainte greul jug al căsniciei. Erau zile când nu mai avea nici o speranță. Soțul său, copiii, servitorii și până și mama și sora sa, îi amărau zilele, o desgustau de viață. Lumea toată îi devenise indiferentă. Era mai bucuroasă să vorbească cu plutele argintii din grădina Cișmigiului și cu cele din Parcul Carol, decât cu neamurile și cunoștințele sale. Nici în aceste frumoase grădini, nu se putea duce singură, ci trebuia să meargă cu câțeși trei co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pii şi aceştia, sburdalnici, cum erau, o nelinişteau, îi luau prilejul d'a se bucura de farmecile naturii.

Fire visătoare şi poetică, ar fi vrut acolo să fie singură sub bolţile de liliac şi trandafiri, s'asculte simfonia zefirului, care sbura printre plante, să stea pe covorul de iarbă verde, înconjurată de irişii şi de bujorii semănaţi parcă înadins, spre a se oglindi în lacul verzui, şi a stà de taină cu nuferii, cu lebedele şi cu valurile înspumate.

Nu s'ar mai fi deşteptat din visări... Din această reverie o trezeau copiii, cari ori cereau să le cumpere cornuri şi zaharicale, ori să-i plimbe pe lac, ori să le arate cum să mânuiască în apă lopeţile.

De când se căsătorise, niciodată nu putuse să facă aceia ce îi dorise inima. Cu soţul său, când ieşea undeva, acasă se 'ntorceau certându-se: Ori tăcuse, ori vorbise prea mult, ori stase prea răsturnată, ori prea ţeapănă pe scaun, aşa că prefera mai bine să rămână locului decât să mai meargă cu dânsul pe câte undeva.

In şcoală când era, dată fusese de model pentru purtarea ei, iar la casa sa înfruntată până şi de servitori, cari ş'aceia îi găseau cusururi. Şi pentru ei era o anostă şi o posacă, dar ea se purta bine cu dânşii şi uneori le părea rău că o supărau şi ei.

— Nu îi râde buza, parcă i s'au înecat corăbiile, zicea Sabina, iar Alexe o imita cum şedeà seara singură ca o momâe, se legănà pe scaun şi citea „Universul", până la ultimul anunţ, apoi trecând la piano, suna până când, Mauriciu, începea să strige să lase muzica aceasta sinistră, că i-a împuiat capul.

In Joia Paştelui, copiii erau toţi gata să meargă s'asculte la denii cele 12 evanghelii. Pe drum se 'ntâlniră cu Andrei Bădină, care şi dânsul spuse că se duce tot acolo. Cum îşi văzură profesorul, copiii îl luară de mână şi porniră repede ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

s'apuce un loc mai bun; Aurora fu aşteptată şi făcându-şi drum printre mulţime s'aşeză în strană, alături de Andrei, iar pe copii îi puseră în faţa lor.

Aurora era îmbrăcată toată în negru. Un văl străveziu ce purta pe cap, îi încadra figura ei palidă, o făcea să semene cu o Madonă.

La fiecare evanghelie, îngenunchia pe lespezile reci şi, pentru patimile îndurate de Mântuitor, plângea înăbuşit. Copiii o mângâiau, dar oare ştiau ei că dânsa îşi asemăna chinurile cu ale blândului Isus?

O martiră presimţea că va fi şi ea în toată viaţa.

Când preoţii scoaseră crucea în mijlocul bisericei, dânsa fuse cea dintâi care puse peste ea o cunună de răsuri albe şi îngenunchiând, sărută picioarele divinului Isus, care altă vină n'a avut decât blândeţea şi bunătatea lui şi pentru ele a fost crucificat. Când se întoarse la strana ei, Andrei nu mai era acolo. Curios i se părea că el plecase fără a-i spune vr'un cuvânt. Peste putin îl zări că înaintează spre dânsa, despărţind încet multimea. Copiii aşteptau curioşi lângă cruce, iar ei rămăseseră singuri şi tăcuţi amândoi. Rori, se uită la Bădină, îl văzu plâns şi-l auzi că suspină.

— Patimile Mântuitorului te-au făcut să plângi, d-le Bădină, întrebă încet Aurora.

— Patimile şi credinţa d-tale în mântuire d-nă, mă făcură să plâng, eşti o martiră, d-nă, o martiră!... Suferinţele ce înduri zilnic le ştiu, le înţeleg şi te compătimesc adânc. Nu e pentru d-ta viaţa pe care o duci c-un strein nu numai de legea şi religia d-tale, dar şi de sufletul sublim pe care îl ai, iată de ce plâng.

Aurora, surprinsă de cuvintele lui Andrei, neştiind ce să răspundă, tăcu. Pe pieptul său începu a-şi aşterne cruci şi iar îngenunchiă jos şi plânse, când auzi preotul rostind cuvintele disperării, zise de Mântuitorul, în cele mai grele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

momente de suferinţă: *Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, căci m'ai părăsit!...*

— Aşa-e, şi pe mine m'a părăsit, zise Rori, ridicându-se de jos, ştergându-şi ochii cu batista şi căutând către Andrei care şi el, îndurerat, lăcrămase.

— Nu este adevărat, d-nă, orice lucru are o margine: suferinţele Mântuitorului au fost încoronate de gloria Invierii, a rescumpărării omenirii din păcate. Nu te mai întrista, nu mai plânge, aproape e mântuirea d-tale, foarte-aproape, d-nă, numai să voeşti şi....

— Dumnezeule, *Dumnezeule, iartă-le lor că nu ştiu ce fac*, se auzi din uşa altarului, iar Rori, întorcându-se către Andrei, îi tăiă vorba şi îi zise:

— Ascultă, buni şi iertători să fim toţi. Suferinţele mele se vor curma odată cu viaţa mea. Eu nu ştiu şi nu pot să voesc nimic. Mirarea mea acum e mare. De unde ai înţeles d-ta durerile mele? Ce ştii de suferinţa mea închisă pe care o duc eu zăvorîtă în sufletul meu? Mântuirea mea s'apropie?... Ce cuvinte sunt acestea, d-le Bădină, şi ce loc ai găsit ca să mi le rosteşti, aşa fără înconjur, tocmai în biserică, tocmai când înţeleg cât de mică e durerea mea, alături de aceia a Fiului lui D-zeu.

— Locul e foarte bine ales şi foarte potrivit, scumpă d-nă, îţi făgăduesc şi îţi jur, în faţa acestor sfinte icoane şi a crucei, înaintea căreia îngenunchiarăm adineaori, că eu te voiu salva de toată suferinţa ce 'nduri d'atâta vreme, fără ca alături să ai o inimă, care să te înţeleagă şi să bată pentru d-ta, să te facă fericită...

Glasul preotului răsună limpede :

— *Şi venind ostaşii şi văzând că Isus murise, l'au împuns cu suliţa în coaste şi-a ieşit sânge şi apă şi văzând că Isus murise, nu i-au mai sdrobit picioarele, şi-aşa s'a împlinit proorocia: Os, din osul lui nu se va sdrobi.*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Biserica răsună de osanale:

Mărire îndelung răbdării tale Doamne, mărire ţie!...

— De fir din firele capului d-tale, nu se va mai atinge nimeni, d-nă, zise Andrei şi, de voeşti, vei fi fericită, cum n'a fost nimeni în lumea asta. Vei uita tot trecutul negru şi amar, îţi vei croi o viaţă nouă, vei înţelege aceia ce ţi-am spus, când te-am oprit d'a te arunca pe fereastră: *Lumea nu este peste tot ca în casa asta.* Da, da, vei înţelege fericirea la care are dreptul o femee tânără şi frumoasă, o artistă, o femee de mintea şi creşterea d-tale. De mult am voit să-ţi spun asta, însă mi-a lipsit curagiul şi ocazia. Nu ştiam precis, până zilele trecute, dacă sufletul ţi-e legat de acela, care, în loc de a-ţi fi sot, e calău, acum eu sunt sigur că te şi înşală cu altele...

— Mă 'nşală ? De unde ştii? Ia seama, nu face intrigă chiar aici...

— Mamă, mamă, aidem mamă, că mi-e somn, zise copilul cel mic; aţi stat numai de conversaţie, adăogă mijlociul, iar cel mare, adresându-se către profesorul său, îi zise:

— La lecţie ce puţin vorbeşti cu noi, d-le, şi în biserică ne-ai sfătuit că trebue să tăcem, iar d-ta...

— Ce ai cu mama noastră, d-le Andrei? Ii dai şi ei lecţii? O să spun tatii să-ţi mărească leafa adaose mijlociul.

V

In noaptea Invierii

In noaptea Invierii nimeni nu se trezi. Mauriciu şi copiii, deşteptati de Sabina, răspunseră că le e somn şi nu voesc să vină la biserică. Aurora plecă doar cu Sabina. Noaptea era senină şi frumoasă. Luna şi stelele străluceau pe un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cer azuriu şi lucios ca atlazul; cocoşii cântau, simţind că s'a-proprie ivirea zorilor; clopotele, în concert solemn, vesteau *Invierea Mântuitorului.*

Pretutindeni mirosea a zambile şi a liliac înflorit de părea aerul înadins îmbălsămat ca spre cinstirea *Celui* care pătimise atâta pentru rescumpărarea omenirii din păcate.

Când cele două femei intrară, în curtea bisericei Mavrogheni, tocmai ieşea preotul cu Invierea. Mii de capete se mişcau sub razele atâtor făclii aprinse. In aer fâlfâiau steagurile sfinte. Răsuna duios glasul clopotului cel nou, pus în clopotniţă de către credincioşii cari contribuiseră şi-l făcuseră, după războiu, pentru acest sfânt locaş domnesc, un clopot care răsuna a isbândă şi a sfântă şi pioasă cucernicie. Cine mai ştia de lipsa clopotelor pe care le luaseră vrăjmaşii dela noi ?

Aurora începu să se închine. In sufletul său simţi trezindu-se speranţa, iar în creer să-i sune nişte sublime melodii. Parcă nici odată nu mai auzise nişte sunete atât de duioase, cari să vorbească inimei sale, închise şi sdrobite. Se gândi mult la suferinţele sale şi o înviorare simţi că-i dă putere, că o trezeşte la o viaţă nouă.

Pe masă strălucea sfânta Evanghelie şi crucea de aur, ţintuită şi ferecată în pietre scumpe. Greu pătrunse până la ele, le sărută, apoi înaintă către monumentul lui Heliade Rădulescu, se rezemă de grilaj şi d'acolo, observând furnicarul de lume grămădit în jurul mesei cu sfintele odoare şi 'n curtea bisericei, se gândi că cu atâta cucernicie dela atâtea biserici, de unde o fi eşind atâţia criminali, atâţia infami, atâţia mincinoşi! Când întoarse capul spre monumentul. Părintelui literaturii române (1), mintea ei se duse în

1) Mormântul lui Heliade Rădulescu este în curtea Bisericii Mavrogheni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spre acele timpuri, ce poate erau mai bune, mai pline de avânturi sănătoase şi de fapte mari, pe buze îi veni cugetarea sublimă a marelui scriitor:

Avui de adversar pe om şi — atâta ajunge,
Te iartă să-i faci răul, iar binele, nici mort!

I se clarifică în minte toate înaltele cugetări, toate sfintele aprecieri asupra oamenilor dela 1821, dela 1898, dela 1877.

Ce timpuri !...

Tocmai când privea la meschinul mausoleu al poetului, preotul îngâna: *Christos a 'nviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând şi celor din mormânturi, viaţă dăruindu-le!...*

— Christos a înviat, îşi zise Aurora, îngenunchind, şi ridicându-şi ochii către cerul înstelat, întinzându-şi bratele, apoi îndoindu-le şi încrucişându-le pe piept, şopti o rugăciune: „Tu, care ai supus şi învins moartea, Tu, care te-ai ridicat azi din mormânt, aibi grijă de o nenorocită ca mine; vindecă-mi suferinţa, sau scurtează-mi chiar acum firul vieţii, altfel, Paştele de acum, îmi va fi nou prilej de suferinţă. Se ridică de jos, făcu semnul crucei şi se simţi uşurată. Se trezise parcă în ea o nouă viaţă.

— Cristos a înviat, Doamnă, auzi şoptindu-i un glas pe care, de odată prin mulţime, nu-l înţelese, dar întorcând ca pul, răspunse lui Andrei :

— Adevărat a înviat, d-le profesor, nici n'am luat seama că erai aici. In aceste minute, am simţit atâta putere divină în mine, încât îţi mărturisesc că pare c'am trăit pe alte tărâmuri. Socotesc că orice om, când aude aceste profetice cuvinte: *Cristos a 'nviat!...* dacă nu cade în genuchi, este că sufletul său se află cufundat într'o uitare, într'o rătăcire complectă a eului său. Mie D-zeu mi-a dăruit o singură putere: *Puterea credinţei* şi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cu ea vă veţi mântui, d-nă, dar va să vă alegeti icoana la care să vă închinaţi, altfel, surd va fi Dumnezeul vostru şi atunci....

Intrară preoţii cu Invierea şi dânşii îi urmară fără ca să mai poată continua convorbirea lor.

In biserică mirosea a zambile şi a smirnă. La iconostas aşteptau credincioşii ca să primească sfânta cuminicătură. Peste tot vorbă şi îmbulzeală, grabă să s'apropie de corpul şi sângele Domnului şi totuşi se certau, se 'nfruntau, se îmbrânceau ca sălbatecii.

Aurora se 'ntoarse cu gândul la vremea copilăriei sale, pe când îşi făcuse studiile la Paris, la Dresda şi în Italia. Ii răsunau în urechi cuvintele sorei Melania, care stăruise atâta de ea să se facă soră şi dânsa şi să rămână organistă la Sf. Pietro din Roma.

Acum regreta mult că n'o ascultase, căci poate aşa ar fi fost ferită d'atâta suferinţă. Andrei, văzând-o cufundată în tăcere, nu cuteză s'o turbure, dânsul acum se mira d'atâta neregulă, adânc cugeta la smerenia şi la cuminţenia sătenilor din Viforâta. In minte îi veni copilăria lui şi atâţia Sf. Paşti petrecuţi în satul său natal.

Câtă linişte, câte datini şi obiceiuri sublime, păstrate de străbuni şi de sfânta noastră biserică! Ce depărtat şi ce strein se simţea el acum de câte învătase pe plaiurile Viforâtei, la vii şi pe malurile Ialomiţei, la Brăneşti, la Aninoasa şi la Lăculeţe! Cât de rău îi părea, c'a venit la oraş!...

Ce s'or fi făcut atâtea cântece, atâtea jocuri, atâtea vorbe sincere, blajine şi duioase, atâtea fete mândre şi frumoase pe cari el, pe când era licean, le 'ncântase şi le făcuse atâtea făgăduieli? Oraşul, oraşul mi-a tocit simţirea.

Cântecul lăutarilor, al cimpoiului şi fluerul lui Moţoi ciobanul, unde or mai fi? Dar scârţâitul scrânciobului şi braţul puternic al lui Dincă Putinei, care oprea învârtirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vertiginoasă a dulapului, tocmai când el începea convorbirea cu fata care îi era mai dragă şi vrea să-i învârtească, în scrânciob, capul tot aşa de-iute?

Mirică ţambalagiul, Ciontea, cum îi ziceau flăcăii, în glumă, ce-or fi ajuns? Auzisem că mâna lui măiastră şi-a lăsat-o la fabrica lui Rizescu din Brăneşti. Concertele cele mai renumite, ascultate de mine sub bolţile Ateneului Român, erau slabe, alături de doinele lui Mirică, auzite sub bolţile de anini la Aninoasa şi la Viforâta. Murmurul Ialomiţei, când trecea pe lângă stuful de cetini şi de richite, dela capul podului de bârne seculare, îi răsunau în urechi şi din aceste sublime amintiri, el, ca şi Aurora, se treziră când preotul zise celor cari să 'mpărtăşeau:

„Cu trupul lui Cristos vă cuminecaţi
Şi din isvorul cel fără de moarte gustaţi".

Aurora îşi aminti de faţa senină cu care tatăl său primise sfânta grijanie şi îşi dase duhul; iar lui Andrei i se încreţi fruntea, când îşi aminti că lui Zaharia Bădină, i se închisese ochii, i se încleştaseră fălcile, fără să se poată ispăşi de păcate.

Ne grijit şi ne spovedit, îşi dase obştescul sfârşit. Murise în închisoare, murise păzit de sentinelă.

Pentru un petec de pământ, în ziua de Paşti, luându-se la ceartă, ucisese pe frate-său la cârciumă, apoi îşi repezise şi lui cuţitu în pântece de îi intrase până în prăsele. Nici cu patruzeci de sărindare nu se mântuise, aşa spunea Mirică Ciontea şi aşa zicea şi tot satul.

Sabina, apropiindu-se de stăpână-sa, se miruiră şi împreună porniră în spre casă. Andrei rămase închinându-se la icoane.

Cine ştie, fiul de ucigaş poate, se ruga acum pentru ispăşirea păcatelor părinteşti!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

Marş funebru

Şerban, fiul lor cel mare, umpluse capul lui Mauriciu cu fel de fel de minciuni despre Aurora cu Andrei, cari de două ori se întâlniseră şi tăinuiseră la biserică. El sta acum gata de scandal. Pe Andrei se gândi să-l concedieze, dar aceasta n'o putea face, fiind în apropierea examenului copiilor şi apoi cum ar mai fi avut ocaziunea de a se convinge de ceeace exista între dânşii? Ca un vânător dibaciu trebuia să stea mereu la pândă şi să ochiască drept şi fără îndurare. Indemnată de avocatul Teodor Săvescu, prietenul lui Andrei, făcuse separaţie de patrimoniu, d'aici era cearta.

Intoarsă dela biserică, în ziua de Paşti, i se păru înviorată. Impodobi mese şi policioare cu flori proaspete, culese din grădiniţa ei de care îngrijea singură, pieptănă şi îmbrăcà pe toţi copiii, pregăti mai din vreme dejunul şi speră în pace şi în tihnă, măcar în această sfântă zi a Invieriii.

La masă, ciocniră ouă roşii, unii zicând *„Cristos a înviat"*, alţii răspunzând: *„Adevărat a 'nviat"*. Mauriciu stete posomorât, nu scoase o vorbă, iar după masă, trecu în laborator, ca de obiceiu şi începu să studieze.

Aurora, ca nici odată, simţea nevoia de a sta de vorbă cu cineva. Avea inima plină şi ar fi voit să-şi destăinuiască sufletul, cuiva, care s'o asculte, s'o înţeleagă, s'o povăţuiască ce este de făcut cu această viaţă trăită aşa de chinuit, dar cine, cine să fie acel cineva? Maică-sa şi soră-sa şi ele se sbăteau ca şi dânsa, una c'o bătrâneţe lungă şi amărâtă, cealaltă c'o familie grea şi c'un soţ şi mai greu de 'ndatorat şi de înţeles, decât era Mauriciu.

După masă, copiii ieşiră în curte să se joace cu alţi copii, Aurora rămase iar singură. In odaie mirosea a rosma-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rin şi a busuioc. La geamuri, razele soarelui se jucau printre florile de ciclameni rosalbi şi trecând se opreau drept pe portretul din perete al tatălui său şi, luminându-i faţa, parcă zâmbea, apoi licărind razele, din ochi îi picară lacnămi.

— Plângi, plângi de soarta mea tăticule, zise ea plângând şi îngenunchiând în faţa portretului. Plânge-mă, sau învaţă-mă, cum să mă scap de viaţa asta, tată, că nu mai pot, mă doboară suferinţa. Dă-mi o speranţă, dă-mi tu mângâiere, tată!

Când grăi aceste cuvinte, Mauriciu era în pragul uşei şi auzind-o îi spuse:

— Şi de ce suferi, mă rog, ce-ţi lipseşte, ai putea spune? In acest minut s'auzi bătând la uşe.

— Intră, strigă răstit Mauriciu şi chipul lui Andrei apăru în pervaz, iar Pino, fără s'aştepte măcar o secundă, zise către soţia sa:

— Poate-ţi lipseşte d-lui, aide domnule, te rog, soţia mea are nevoe de mângâieri, de consolaţie, adineoarea, îngenunchiată, în faţa acestui portret, se ruga lui s'o înveţe cum să-şi schimbe viaţa, îi cerea o speranţă, o mângâiere. Şi d-ta poate... soseşti la vreme, eşti persoana care...

— Mauriciu, dragă Mauriciu, ce-ţi vine, ce ţi-am făcut eu ca să mă umileşti atâta, ce?

— Dar eu, d-le doctor, dar eu, socotesc că, în casa d-tale, n'am fost decât profesorul harnic şi cinstit, care v'am preţuit mult şi mi-am căutat de datorie. N'aveţi cred a vă plânge de mine.

— Da, da, eşti zelos peste măsură, faci servicii şi cari nu ţi s'au plătit şi, dacă ai vreo pretenţie, află că această d-nă Pino e şi avută, are patru perechi de case, aici în Capitală, o vie la Dealul-Mare, un petec de moşie lângă Ploeşti, bani, bijuterii, mobilele astea şi portretul ăla faimosul, mutră cu care d-sa seamănă, ba poate că e şi viţă de fanariot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ajunge Mauriciu, ajunge, te rog, că mă scoţi din răbdări şi acuma nu sunt eu care să vreau să mai m'arunc pe fereastră, nu, ci tu vei săvârşi această faptă. Eu, vreau să trăesc şi voiu trăi. Voiu plecà în străinătate, voiu fugi, voiu...

— Trăeşte, draga mea, trăeşte, viitorul ţi-e înainte, uite d-lui, altul şi altul, sunt gata, te aşteaptă cu braţele deschise. Tânără eşti, deşteaptă, ce-ţi pasă? Artistă, artistă desăvârşită, fără grije de nimic alt decât de menuete, balade, simfonii.. dragoste...

— Dragoste? Ai înebunit şi pace.

Andrei îşi luă pălăria şi se ridică să plece. Aurora, desgustată, supărată peste măsură şi ne mai găsind, nici un cuvânt destul de crud ca să răspundă soţului său, se aşeză la piano şi maşinalicește începu să cânte: Marşul funebru din Eroica de Bethoven şi să plângă cu lacrimi amare.

— Să fie de capul tău, strigă Pino.

— De ce ziceţi aşa, d-le Pino, sunteţi nedrept şi aspru cu soţia d-voastră care...

— Care e o descreirată, o nebună, nu ţine nici la casa, nici la copiii ei, nici...

— Din contră. Eu, din câte ştiu, e plină de dragoste şi de devotament. O vină poate are dânsa: nu ştie să le probeze şi d-v. să le apreciaţi îndestul, cum văd că faceţi în acest moment şi cu mine, care dacă nu v'aş fi stimat, ştiu cum trebuia să vă răspund. Luaţi seama, d-le doctor, trăim în nişte vremuri în cari nimeni nu voeşte să rabde umilinţe; d-v. om cult, aţi trecut limita şi, la vârsta asta, nu şade frumos să insultaţi lumea. Soţia d-tale e soţia d-tale, o femee fără apărare, dar eu pot să-mi apăr cinstea mea.

— Ce spui? Viteazule, m'ameninţi ai, după ce eşti vinovat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vinovat sunt doar că ţi-am scăpat-o dela moarte, când a voit să se arunce pe fereastră din cauza asprimei d-tale şi c'am însoţit-o de două ori la biserică şi acolo sper că...

— Acolo i-ai ţinut discursuri, ai înebunit-o şi d-ta, după ce ea este nebună de legat. Auzi, auzi, cum duce mortul la groapă; cu Marşul ăsta funebru m'a înebunit! Cu el o să s'aleagă... şi cu d-ta, care văd c'o aperi, fără s'o cunoşti; d'ai cunoaşte-o ce poamă e, nu ştiu zău, de i-ai mai luà apărarea.

— Greşeala e a d-v. In femeia dv. aţi căutat doar proza şi interesul vieţei şi dânsa e o femee superioară.

— Dar d-ta ce crezi că o să cauţi, tinere? După ce îţi vei lua titlul, o să te faci un înfumurat, o să umbli cu nasul pe sus şi o să te preţuieşti câteva milioane zestre. Of, afurisit piano, zise Pino, punând mâinele la urechi, apoi urmând, adaose: O să uiţi Viforâta, târsânele părinteşti şi o să vrei ghete de lac cu bizeţuri şi scârţâitori, valeţi şi automobil la scară. Astea, vezi, se ţin cu bani, nu cu filozofii şi cu talent de artistă, auzi artistă, auzi, auzi calamitate, auzi!...

— Aud tot, aud marşul ce cântă d-na Rori şi îmi place, dar nu înţeleg nimic şi nici nemulţumirile dv. şi aluziunile astea şi insultele la adresa mea. Plec, dar să ştiţi că m'aţi împins, d-le doctor, p'un drum care nu cred că va fi în avantajul dv. Adio !...

VII

In fundul prăpăstiei

Când plecă Andrei, Mauriciu se simţi uşurat c'a putut să se răzbune. Aprinzând ţigara se aşeză pe un scaun şi începu serios să cugete la cele întâmplate. Ridicând capul, printre spiralele de fum, zări portretul posomorât al socru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui său, care parcă din pervaz îi făcea mustrări aspre pentru nedreapta lui purtare. Se întoarse cu spatele, mai trase odată din ţigară, apoi începu a se preumbla, cu paşi largi, în lungul şi în latul camerei.

Parfumul florilor de pe masă şi dela geam parcă-l înăbuşeau. Deschise fereastra şi se uită în stradă. Ce mult era până jos! In minte îi veni minutul când soţia sa voise să sară d'acolo şi Andrei îi salvase viaţa. Ce s'ar fi întâmplat de murea? In ce răspundere mare ar fi intrat...

— Nebuna, nebuna, ce mă făceam eu văduv şi cu trei copii pe cap? Dar starea, starea toată a ei, ar fi rămas copiilor şi... nebuna... bine c'am scăpat. Bine, zise el şi se îndreaptă spre camera Aurorei, apasă clanţa, dar o găsi închisă, bătu uşor, însă ea îi răspunse că s'a culcat.

Toată noaptea el se răsuci în pat şi nu putu să doarmă. Se găsea vinovat de purtarea lui şi totuşi altfel nu putea fi cu soţia sa pe care o schimbase d'atâtea ori şi dela ea cerea să fie cinstită.

Gelos era, gelos de Andrei, sau făcuse scena aceasta doar aşa ca să-şi înjosească soţia? Cine ştie? La urma urmelor, ce probă avea? Nici una. In biserică schimbase câteva vorbe şi atâta tot. Ş'apoi dacă ea ar avea aşa gânduri, tocmai de *Frige linte* ăsta să i se prindă sufletul său poetic, artistic...

Artistic, da, soţia mea e o artistă, eu, pentru arta ei, mai mult decât pentru avere am luat-o şi... nemernic ce sunt! Cer dela ea lucruri... adică ce cer nu înţeleg nici eu şi după atâta vreme, de când ne-am luat, nu ştiu nici măcar dacă o iubesc.

Se înţelege. Ocupat cum sunt de ştiinţa mea, de clienţii mei, de grija existenţei, cine s'a mai gândit la sufletul Aurorei ? Şi femeile, vezi, au partea lor de poezie. Nici una nu râvneşte la cap gros şi la pântece umflate, ca ale mele, ci,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toate mor după vorbe frumoase, ieşite din guriţe dulci. La mine ce să vadă soţia mea? Un chel, un burtos, un ştirb şi un grosolan de parcă am crescut la Fefelei. Mă mir că nu m'a schimbat de mult, măcar d'ar fi suferit în urmă oricât, dar ar fi gustat şi ea amorul c'un om de seama ei, politicos şi dulce. Eu?... Eu, îşi zise el, uitându-se în oglindă, sunt bun de dat pe uşă afară şi tratat ca un lacheu; casa, starea, toate sunt ale ei şi Aurora, încă e prea bună cu mine... Da, da, răbdă prea mult şi fapta de ieri, aşa de crudă şi resemnarea dânsei, îmi dau de gândit, mi se pare, presimt că stau în pragul unei grozave răsbunări. Ei aşi, ce ar putea să-mi facă? Bună şi iertătoare, am profitat mereu de răbdarea ei, acum... nu ştiu de ce mă tem. Imi bate inima parcă aşi fi un licean.

Ciocăni iar la uşa soţiei sale şi nu primi nici un răspuns, bătu mai tare şi iarăşi rămase fără nici un cuvânt al Aurorei. Se gândi s'o strige tare, dar cugetând la ceeea ce o făcuse să sufere, trecu în odaia lui şi o lăsă să doarmă liniştită.

Cine să închidă ochii după asemenea porniri nebune? Intinsă în patul ei, alb ca spuma şi moale ca puful, Aurora se trântise îmbrăcată şi aşa se rostogolise şi se cufundase în gânduri până la ziuă.

Cu mâna pe inima sa, căuta să mai vadă dacă ea mai bătea pentru cineva din acea casă. In trei rânduri se dusese în odaia copiilor, aprinsese lumânarea şi îi privise lung. Nici unul nu semăna cu ea, nici la chip, nici la caracter. Pe Şerban îi venea să-l scoale şi să-l pedepsească pentru raportul ce-l dase lui Mauriciu, apoi se gândi că el nu strica nimic, ci dela creşterea aşa dată de tatăl său, venea toată vina. Pe toţi îi învăţa să n'o asculte, să n'o respecte şi s'o ispitească mereu. Tot aşa sfătuia şi pe slugi, aşa că zilnic trăia femeia ca în iad. Şi Andrei, va fi şi el ca toţi. Nici un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bărbat nu merită nici un sacrificiu, își zicea ea și totuși comparându-l cu Maurciu, îl găsea blând, simpatic, îngăduitor, politicos.

Alunec, simt c'alunec, dar a cui e vina?

Ce rușine mare! Ce o fi zis bietul om de vina pe care i-o găsea Pino, așa din senin, pe nevinovate. Bietul om! Pentru mine, nu el, dar oricine ar fi fost față la năbădăioasele porniri ale lui Mauriciu, nu se putea să nu aibă milă de o ființă slabă și fără nici o protecție. Mama, mama și sora mea doar sunt vinovate. Presimțirile mele, vai, vai, toate se împlinesc acum. Sfârșitul o să încoroneze opera, eu nu mai pot să rabd, nu știu ce sunt capabilă să fac? In viața omului dictează doar împrejurările... Sunt împrejurări solemne, o deciziune trebue să iau, de unde nu, cu omul acesta, voiu ajunge la crimă.

Celălalt... doamne, doamne, nebună ce sunt! Andrei, poate nici nu visează de ceeace mă doare pe mine. Găsindu-mă în așa situație mizerabilă, mi-a luat apărarea, tocmai cum trebuia să facă un om de onoare.

Om de onoare, cine știe și el ce poamă o fi?

Toți ca unul și unul ca toți!

Figura lui Andrei nu-mi spune nimic, cultura ce are e necomplectă, titlul și-l va luà în curând. Ar vrea să plece, după aceia, în streinătate, așa spunea, însă n'are mijloace. Sărmanul! Nici nu știu cine e omul ăsta, însă de câte ori îl văd, îmi inspiră ceva care nu știu ce nume să-i dau, iubire? Nu. Ce să iubești într'un om fără căpătâi și de viță de jos ca el? Milă da, mi-e milă ca de-un om care are oarecare cultură, vrea un sprijin ca să urmeze înainte cu învățătura și vrea să-și câștige viața prin muncă. Greu!....

Ferice de el dacă o mai da lecții în vreo casă ca a noastră. Ce a văzut el la noi? Mă mir de ce mai vine. Poate chiar că nici n'o mai veni după cele ce a avut să îndure

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

din partea ursului ăsta neţesălat, care n'are pic de sentiment, nu mă iubeşte de fel. Gelozia? Il găseşte aşa chiar din senin. Şi tocmai de cine? Aşi fi făcut tot aşa cu oricine mi-ar fi ieşit înainte. Mânia îi cădea pe lemne şi pe pietre, c'aşa e omul ăsta. Acum l'am înţeles şi, orice ar face, sentinţa e dată: Moartă sunt pentru el. Marşul acela funebru de ieri a fost pentru noi. Căsătoria noastră este sfărâmată. Urăsc pe toţi din casa asta. Sunt un monstru? Se poate, dar aşa sunt. Nu ştiu împrejurările şi soarta ce îmi rezervă, însă simt că ele se precipită. Ce zic eu, mă precipită, sunt parcă deja aruncată în prăpastie, în besnă, nu mai văd nimic, nu mai înţeleg nimic. Din adâncimile acestei prăpăstii, cum voiu mai ieşi?.. V.ăd un chip: *Belzebut!* A, uitaţi-vă, seamănă cu Andrei. D-zeule ce minune mi-arăţi tu? Oare Bădină va fi salvatorul meu? Oare din această vedenie să înţeleg că cine mă scapă acum, mă va chinui şi mai rău, târându-mă într'un nou infern! Aurora se 'ntoarse spre icoană şi zise: Spune-mi, Doamne, la ce să mă aştept? Spune Tu.

VIII

Sfaturile lui Tudorică

Ajuns acasă, Andrei, în mansarda lui din strada Zebrului, începu a se trudi c'a avut atâta răbdare. Trebuia să pună mâna pe un scaun şi să dea, să crape capul unui om care-l acuza pe nedrept. Sărmana femee, în ce iad trăeşte. Dar eu n'aşi face oare tot ca dânsul? Mă întreb acum: Uniformitatea vieţii conjugale n'aduce plictiseală? Oare bănuiala nu e mai rea şi ca fapta? Otelo nu ucide pe Desdemona numai pentru c'o bănueşte? Cine mă puse să vorbesc atâta cu d-na Pino, în biserică, cine? Şi oare ce i-am spus, ce? Nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu mai mi-aduc bine aminte. Ştiu că am privit-o lung şi mi-a părut distinsă şi frumoasă. Mai ştiu că i-am spus că viaţa nu e peste tot ca în casa lor şi că de ea depinde să şi-o schimbe, dacă vrea. Firește, divorțul e o instituţie admirabilă, cum am înţeles, însă, până acum, ea la asta nu s'a gândit.

In ceasurile de supărare, parcă eşti tulnic, uite şi eu, în aceste minute, parcă aiurez. In sfârşit, ce sunt vinovat de toate acestea? Ce mă priveşte pe mine traiul lor? Alexe ăla, ce intrigant, cine ştie dacă şi slugile nu au umplut capul doctorului cu minciuni. Cazul lor e de studiat. Cum, ei cum? N'o iubeşte şi-i face scene de gelozie. Câtă prefăcătorie în lumea asta! Pentru dânsa, până acum, nici eu nu simţeam nimic, dar de ieri încoace parcă-i sunt dator ceva. Suferinţele îndurate pe nedrept mi-au înmuiat inima. Cu toată deosebirea de vârstă, dar mie mi se pare că, d'aşi avea o femee ca asta, n'aşi amărâ-o atâta. Ei aşi, vorbe, fiare, toţi suntem fiare, când suntem la largul nostru şi femeile n'au nici o apărare. Sunt un strein, până acum, pentru Rori, dar de nu eram acolo, sarcasmul lui Pino, cine ştie dacă nu degenera în violenţe. O bate, sărmana, ştiu c'o bate şi ea rabdă şi tace pentru copii. Răbdarea ei însă va avea o margine, un sfârşit. Acuma, că ştiu că ea are mijloace de traiu suficiente o s'o sfătuesc să se cureţe de monstrul ăsta cât de curând. Aşa, asta va fi răsbunarea mea. Ce mi-a făcut eri! Şi-am tăcut. Ce puteam să fac? Să mă lupt c'un isteric, c'un nebun, căruia i s'a năzărit în minte o alucinaţie, o nebunie? Bănuiala lui, însă văd că se înfiripează. In inima mea simt ceva pentru nenorocita asta de Rori, ceva ce n'am simţit încă până acum. De câte ori am venit faţă cu dânsul, aveam doar sentiment de respect, acum am o milă, o... ce o fi, că nici eu nu ştiu. Psihologia, ce am învăţat, tace ca şi conştiinţa mea. Sărăcia cu care mă lupt, până s'ajung a fi şi eu om în lume,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

m'a obosit. Lecţiile acestea sunt corvezi. Meditator, ce sunt eu până acuma, ce altceva decât un student? Nenorocit destul. Ce bine făceam de rămâneam la coarnele plugului. Plugar, cum a fost tata şi poate nici el nu era criminal, de-ar fi avut pe cineva de seamă lângă dânsul să-l îmbuneze, să-l sfătuiască. Acum, ce e de mine, mă târăsc ca s'ajung, dar grosolănia şi stângăcia, omului de jos, se cunoaşte, oricât de sus s'ar cocoţa. Eri am stat ca un nerod de m'a insultat doctorul şi eu nu ştiam ce să-i răspund; de-aş fi fost om de lume, cavaler, îl provocam la duel. De aveam stare, îi luam din mână fiinţa pe care o chinueşte şi-i ziceam: „Aide, vino, trăeşte la mine, fii fericită!" Doamne, câtă umilinţă e pe omul sărac! Mansarda asta mă strânge de gât, la ei mă duc nu numai ca să-mi câştig zilele, dar ca să şi respir. Ei se ceartă şi se hulesc, în loc să profite larg de viaţa asta, care trece iute ca fulgerul. Eu voiu lucra, voiu agonisi tot ce voiu putea, dar cu un scop: scopul de-a ajunge şi de-a trăi bine... Să trăesc bine, dar cu cine şi cum? Ce mult mai va până să am şi eu al meu! Aurora, are, şi, cum am înţeles, are mult.

Bine !...

Scoase din sertarul mesei o fotografie a ei pe care o luase din mâinele copiilor şi-o puse alături de-a lui pe care o făcuse acum de Paşti, ca s'o trimeată mamei sale acasă şi se uită lung la ele.

Perechea n'ar fi tocmai nepotrivită! Ce păcat că n'a avut bani, s'ar fi dus la Viforâtă şi-acolo la cramă, sub cear-dac, ar fi arătat pozele astea maică-sei. Ea, care e femee deşteaptă, ar fi văzut mai bine ca mine, ar fi ales... Ce s'aleagă? Nebun ce sunt! Ce comedii îmi trec acuma prin minte? O mesalianţă pentru un scop... Ce, nu s'au mai văzut dalde astea?

Veni la dânsul prietenul Tudorică şi-l găsi cu fotografiile în mână. Le arătă lui, fără a-i şopti un cuvânt: Acesta luându-le, zise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aleasa ta, Andrei? Simpatică femee.

— Nu, dar, cum d'o găsişi simpatică, cum cunoscuşi asta din fotografie, cum? Şi nu te-ai înşelat, e chiar aşa.

— Păi nu ştii că ochiul meu nu mă înşeală? Sunt curios, e vr'un neam, vre-o rudă, vre-o nouă prietenă?

— Bine înţeles, cine alta să-ti dea aşa ceva? Azi fotografiile costă scump.

— Bravo, prietene, stai bine, văd după îmbrăcăminte că e chiabură, are ceva lei? Te procopseşte, să nu te inspiri zadarnic, să-i faci madrigale. Azi viaţa e scumpă, ca s'o trăeşti trebuesc mijloace.

— Ce interesat eşti, amice. Femeia asta e o nenorocită, are avere şi trăeşte cu bărbatul său ca pisica şi cu câinele. Rău de tot, sunt în pragul divorţului. Ei, se ceartă toată ziua. Ea e cum vezi, avută, muzicantă, frumoasă.

— Ce mai stai? Divorţeaz-o şi ia-o tu, altfel, cum crezi c'o s'ajungi unde gândeşti? Cu ceia ce ai tu d'acasă, slab tot nimic, amice.

— D'acasă? Biată mama, ea aşteaptă dela mine.

— Tu, frate, îmi dai o idee... Adică s'ar putea?... Eu, ea? Se potriveşte, ne potrivim? Ia mai uită-te, uită-te bine şi spune-mi, vorbeşte frate-meu, vorbeşte, ca să ştiu ce este de făcut, ce măsuri să iau?

— Ascultă-mă, Andrei, tu o iubeşti?

— Ce s'o iubesc, dragă? Dau doar lecţii la copiii lor.

— Are şi copii?

— Are, vezi bine, că are, trei copii.

— Ei, atunci se schimbă chestia, e mai greu să te angajezi cu atâta bagaj, altfel era uşor, divorţul, Parisul, titlul de doctor şi tu sus, sus de tot, om de seamă.

— Pe soţul şi pe copiii ei, nu-i iubeşte; sper că lesne s'ar despărţi de toţi. Artistă, frate, ce vrei, îi place largul lumii. Ii...

— Ce spui, aşa de uşoară e? Ia să mă uit la poză,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eu ghicesc tot din ea. Sunt psicholog. Uită-te dragă, te uită şi spune-mi, sfătueşte-mă şi voiu urma calea ce-mi însemnezi.

— Ei, pe cuconita asta, o cunosc; da, da, ştiu, că eu i-am făcut separaţia de patrimoniu. Calea e simplă, are bani, desparte-o şi-o ia, ce mai aştepţi? Vremea trece, şi fără bani, în lumea asta de irozi, de parveniţi, nu poţi ajunge nimic. Capacităţile se măsoară nu după un creer şlefuit, ci după pungă groasă; amice, grăbeşte-te, ascultă-mă. Eu aşi luà de soţie şi pe bunica, de-aşi avea ocazie. Haine sunt astea pe noi, camere sunt văgăunele negre unde şedem, ca să citim filosofiile lui Kant şi ale lui Schopenhauer? Filosofii făcute ca să se aplice pe spinarea altora! Dela masă cu gândul ocoleşti pământul, dar dacă n'ai leuşori, nici în tramvae nu te primeşte. La lucru, băete!

— Aşa-e, ai mare dreptate.

— La lucru şi să mă blestemi pe mine. Inebuneşte-o cu curtea şi cu dragostea, desparte-o şi, cu zestrea ei, sbugheşte-o la Paris şi, să-mi scrii, iată programul tău, ascultă-mă, eu sunt om practic, ştii.

— Tu, ce faci ?

— In curând ai s'auzi de mine? Mă procopsesc rău, auzi? Am planuri mari şi eu, ascultă amice.

IX

In Parcul Carol

După ce plecă Tudorică, prietenul lui Andrei şi, în mansarda lui, rămase singur, mii de gânduri îi trecură prin creer. Sfaturile acestuia începură a-l munci. Nu dormi toată noaptea, iar a doua zi se sculă de cum se iviră zorile şi se îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

brăcă zorit parcă ar fi avut o oră fixată pentru o întâlnire; coborî iute scara, rătăci pe căile singuratece ale oraşului, apoi se pomeni intrat în parcul Carol. Adia uşor vântul şi plutele, cu foile lor argintii, cari se băteau de ramuri, făceau o duioasă simfonie. Un minut i se păru că aude iar clapele pianului, că iese iar de sub degetele Aurorei, eternul *Marş funebru* din Eroica de Beethoven. Şi era primăvară, fluturaşii se deşteptau din caliciile trandafirilor. Mişcaţi acum de ei, pe tulpinele lor, se legănau ca mândrele crăese, cari mergeau sfioase la altare. Cărăbuşii intonau imnul duioasei primăveri. Berzele şi pescăruşii stau veghetori în marginea lacului, ca pescarii Deltei Dunării. Brotăceii fugeau din faţa lor şi se ascundeau sub tufele de trestii, ori săreau prin grădină, printre florile de cimbru, romaniţe şi scânteioare. Acum peştişorii, încârduiţi ca regimentele de roşiori, se vârau sub papurile şi sub algele dintre lespezile, cari cercuiau lacul azuriu ce părea una cu cerul, cer aşternut acum peste mugurii deschişi ai copacilor, întorşi în spre soare-răsare şi, dătători de miresmele îmbălsămatoare ale fermecătoarei firi. Se uita Andrei la rândunelele cari, sburând peste lacuri, prindeau, în cioculetele lor, tinerele lăcuste şi gingaşii cărăbuşi, fluturaşii, abia eşiţi din crisalidele lor, musculitele ce se roteau şi fâlfâiau ca zăbranice prin aerul îmbălsămat de mirosul liliacului şi al zambilelor. Peste pietre se lăsau şopârlele şi la fiece adiere de zefir, la fiece fâşâit de frunză, fugeau alunecând peste lespezi şi pierzându-se sub stufuri de albaspine, de ismă şi de mălini îmbobociţi.

Mergea Andrei fără să ştie unde se duce; căzuse pe gânduri, fără să poată fi în stare a şi le fixà asupra cuiva. Ca un roiu de albine i se 'nvârteau, în creer, gândurile şi îi sburau mereu îndreptându-se toate asupra reginei: Aurora, Rori, regina sufletului, mătca miraculoasă dela care aştepta fagurele de miere, dulceaţa care îi va potoli şi înviora

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sufletul lui amărât. Se sui sus şi s'aşeză pe banca din faţa muzeului Istoric. Aci începu să cugete la toată arta din trecut, la toată strădania oamenilor d'a strânge comori în lumea aceasta, în care noi avem viaţa efemeridelor, viaţa grăuntelui de praf înălţat o clipă în aer, prăvălit iar la pământ, transformat într'o buruiană, într'un şarpe sau într'o veninoasă năpârcă. Se uita când la palatul acestei expoziţii, când la Eroul Necunoscut şi îşi zicea în sine:

Ce vor fi însemnând atâtea coloane, atâtea zidiri eterne, atâtea cugete aprinse, atâtea speranţe vane, atâtea minciuni convenţionale, cari împing pe om la atâta desgust, la atâtea nesocotite fapte, la atâtea fioroase crime? Toţi suntem nişte tirani, întâi cu noi înşi-ne, apoi cu aproapele nostru. Şi suntem creştini, am jurat credinţă Mielușelului lui Dumnezeu şi tot noi îl sugrumăm ca nişte nerozi.

Ce sfaturi îmi dete şi prietenul meu!... Tudorică mă 'ndeamnă să fac şi eu aceea ce aflu că a făcut el; eu, la rândul meu, voiu îndemna pe altul şi aşa cangrena se lăţeşte, se 'ntinde în omenirea aceasta putredă, neomenoasă, barbară, mizerabilă!

Mizerabilă, da, toţi suntem nişte mizerabili, repetă în gând Andrei şi totuşi el se credea mai bun ca alţii, îşi punea întrebarea, dacă planul său nu e greşit, dacă va isbuti, dacă va fi sprijinit şi de Rori.

Ce-ar fi să vină aici Aurora? I-am spus eri că e aşa de frumos în acest parc minunat. Pe unde va fi ea acuma? In această splendidă dimineaţă poate că se află în braţele lui Pino. Doarme alăturea de el. Ce grozăvie!

O rază de soare i se propti pe faţă, clipi des, închise ochii, pe obraz îi alunecă o lacrămă. Când se trezi, dinaintea lui, văzu pe Rori, care stătu o clipă nemişcată, apoi scoţând batista îi şterse faţa şi îi zise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu plânge, că sunt aici cu d-ta, singurul om care mi-a luat apărarea.

— De unde vii? Cine ţi-a spus că sunt aicea, cine, Rori, Rori?....

— Dumnezeu, el mi-a îndreptat paşii azi, când inima mea e sdrobită, amorul propriu 'mi e călcat în picioare de soţul meu, care, în faţa copiilor mei, m'a insultat ca pe cea din urmă femee, când sunt nevinovată. In acel minut, mi-ai apărut înainte. Ştiam, fiindcă mi-ai spus, c'aicea vii dimineţele şi-am alergat, te-am căutat prin tot parcul şi acuma iată-mă că sunt alăturea de d-ta, fă ce vrei din mine. Andrei, Andrei, sunt o nenorocită, o învinsă a soartei, da, da, sunt gata a fugi, a merge până la capătul lumei. Merg... cu oricine mă va înţelege, mă va scăpà, mă va luà din casa lui Pino, zise Rori, înecată de plâns şi punând capul pe umerii lui Andrei.

— Linişteşte-te, scumpă Rori, lasă-mă să te numesc aşa, ai bi încredere în mine, eu te voi face fericită, dacă m'asculţi. Pe pământul acesta, unde amândoi am suferit atâta, căci ştii că eu te iubesc de mult; iar dacă n'ai ştiut, lacrămile mele, şterse acum de mânuşiţa ta aici, în singurătatea aceasta, unde firea s'a deşteptat şi totul, în ea, cântă imnuri de iubire, ţi-au spus-o: Taina sufletului meu, ai descoperit-o tu. Şi cine alta are drepturi de stăpânire vecinică asupra lui ? A!... Scumpă arătare, scumpă primăvară a vieţei mele, te voiu iubi, te voiu iubi cu toată căldura tinereţei, voiu fi sclavul tău şi prosternându-mă la picioarele tale, mă voiu închina la tine, ca unei zeiţe din poveşti. Mândra mea, draga mea iubită, aşa vei fi, îţi jur pe ţărâna tatălui meu, pe viaţa mamei mele, c'atâta mai am pe lume, că te voiu adora ca pe o sfântă, căci tu, tu iubita mea, ai descoperit mai de demult aceia ce mi-ai destăinuit azi cu o sinceritate de copil. Copila mea, tovarăşa zilelor mele dulci şi luminoase, stea a vie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ții mele, călăuză, care mă va conduce în câmpiile Elisee, mă va umple de farmec și de 'ncântare. Ești gata da, da, înțeleg și prețuesc sacrificiul ce voești a face: Vei lăsà pentru mine soțul, copiii, iar bunurile, averea ta o vei da toată, fără să cugeți că risipa o faci pentru fericirea noastră...

— Fericirea, fericirea, da, fericirea noastră, dar ea va veni târziu, va veni când vom fi istoviți de puteri și de suferințe. Separația, divorțul...

— Nu avea grijă de nimic, iei tot, pleci d'acasă, eu sfârșesc ultimul examen, iau licența în drept, plecăm la Paris pentru a-mi lua doctoratul, ne întoarcem și până atunci, nesuferitul tău soț, se descurcă singur. Averea ta, care e parafernală, el de ea nu se poate atinge, aceia e a ta, dispui cum vrei. Draga mea, dragă, cât te iubesc!...

— Să plecăm, să plecăm, dragă Andrei, și cât mai curând, să luăm drumul spre Paris. A Paris,Paris, de câte ori te-am visat. Cine să creadă în atâta fericire?...

— Eu, noi, scumpă Rori, zise Andrei, sărutând-o cu patimă și îndreptându-se cu ea spre cărările luminoase, acoperite în Parcul Carol, cu nisipul sclipitor ca de argint pe care alunecau sfioase șopârlele.

X

Altarul de sacrificiu

Când se despărțiră ei, era aproape seară. Andrei își freca mâinele și săria ca un copil: de bucurie nu-l mai încăpea locul. Fără nici o greutate cucerise sufletul unei femei, ajunsese la planul pe care și-l făurise în cap, doar pentru îmbunătățirea soartei sale, dar inima lui nu și-o cerce-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tase: orbește urmase programul întocmit — la iuțeală — de Tudorică.

Bobii, îi eșiră bine, altfel cari ar fi fost mijloacele lui? Cum ar fi putut el s'ajungă să facă doctoratul la Paris? Ușurința Rorei, îi convenea de minune. El ce era vinovat? I se urâse femeei cu casa, cu bărbatul și cu copiii, îl găsise pe el omul pentru care să facă ea sacrificii și atunci... O, Paris, Paris, oraș de viață, cât vei fi tu de frumos și de seducător în zile de primăvară? Uite, cu Rori acolo, eu poate voiu simți mai puternic fiorul dragostei. Aici, în această întunecoasă mansardă, mi s'a dat toată mie, dar parcă nu simțea nimic. In brațele mele parcă aveam un sloi de ghiață, gândea el, când auzi ciocănind la ușă.

— Intră iubito, zise dânsul, crezând că e Anișoara, amica lui, modista de la etajul al patrulea cu care el întreținea legături de aproape un an. Ii da tot ce câștiga și îi era așa de dragă. Frăgezimea ei, tinerețea, nu le uitase Andrei, nici în minutele în care posedase pe Aurora, care tremura înaintea lui, ca înaintea unui altar de sacrificii.

— Intră, îngerașul meu blond, mai strigă Andrei, dar ușa deschizându-se, în pervazul ei, apăru Tudorică, care auzind invitația lui, zise:

— Bravo strengarule, bravo, te-am prins, pierzi vremea, pierde-o; cu sărăcia de Anișoara, nu faci ceea ce ti-am spus, o să te căești amar. *Bate fierul până e cald*, jumulește gâsca, până ce nu sboară.

— N'ai teamă, prietene, n'ai teamă, ți-am ascultat sfatul. Chiar azi, am pus în practică ceeace m'ai învățat. Și merge, merge strună.

— Ce spui? Sunt curios să aflu, cum s'a întâmplat. Cum ai învins greutatea, spune cum, când? Unde?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Iacă azi, m'am întâlnit cu Rori în parcul Carol, unde ştia că-mi trec dimineţele, chiar dânsa mi-a făcut propunerea, a consimţit să vină aici în cuibul ăsta sărăcăcios ca de pitigoi, să mi se dea toată, toată! Auzi? O, slăbiciune femeiască, slăbiciune ... pe tine se clădesc iluziile!...

— Ce spui, aşa a fost?

— Chiar aşa, cum te văd şi cum mă vezi.

— Bine, bine, dar îţi spun drept, mie nu-mi plac femeile luate aşa fără luptă, fără puţină stăruinţă, fără obstacole, fără...

— Fără nici o simţire... Nimic. Corpul ei, deşi alb ca spuma mării, gura ei rumenă, ca trandafirul, vorbele fără şir, zise în momentele cele mai frumoase, când speram să m'aprindă, să-mi înviorеze simţirea, m'au lăsat de ghiaţă. Rece, m'au lăsat, sloi; de sosea Anişoara, acum făcea să tresară în mine viaţă, tinereţe... Fata aceea e altceva, frate, altceva, da!...

— Aşa e, dar ce faci doar cu atâta?

— Atâta? Un minut de căldură, de simţire sufletească preţueşte...

— Preţueşte da, dar cu ea nu se merge la Paris, nu se ia doctoratul, cum vrei tu, nu...

— Ştiu, ştiu, nu se poate cu toate. Anişoara e tânără la corp şi la suflet, simte, simte mult, pe câtă vreme Rori e uzată, e bătrână la corp şi la suflet... trei copii, bărbat... Of, s'a uzat, ce vrei?

— Inchide ochii şi taci. Parisul e plin de Anişoare. Fă-ţi treburile, ascultă-mă, altfel vei muri prost, camarade. Cum ştiu că averea e a ei, să ia tot, să lase la păcatele pe morocănosul de bărbatu-său, el să dea divorţ pentru părăsire de domiciliu. Chiar eu îi fac, pentru tine, binele ăsta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

apoi s'o sbughiţi în vestita capitală a arivismului, aş putea zice a victoriei şi acolo : Trai neneaco!... Iţi fac eu întreg programul de viaţă, n'avea grijă, nici tu n'ai să te rătăceşti. Cât o ţine, o ţine, apoi o laşi pe Rori, când vei fi cu titluri mari, iei fată de seama ta. Eu, cum socoteşti c'am făcut? Deosebirea e că doar eu am păcălit o baborniţă franţuzoaică şi tu ai să păcăleşti una româncă.

Lume !

— Ei, Rori nu e tocmai aşa cum zici.

— Ei, nu e acum, dar în curând are să se facă; divorţul, dorul de copii, starea tocată cu dalde tine... Pe femei nu ştii ce iute le îmbătrâneşte grija şi ea o să aibă destule pe cap şi peste toate şi dorinţa ca tu să te procopseşti şi să faci casă cu ea, dacă vei mai face...

— Ei, de ce să nu fac, sărmana, pentru mine...

— Ştiu pentru tine va lăsa tot, va jertfi tot, dar noi bărbaţii tocmai de iubire şi de sacrificii ne săturăm mai mult. Cu cât o femee ne e mai devotată, cu atât o înşelăm mai des. Iubirea lor adâncă ne cade pe inimă ca o cataplasmă ; cu cât alta ne dă mai multe fuioare de tors şi ne amărăşte, cu atât alergăm după, ea, ca după umbra noastră. Capriciul nostru, cine-l mai înţelege ?

— Eu, să-ti spun drept, parcă sunt sătul de pe acuma... Doamne, de ce n'are mai multe parale Anişoara? Uite, cu ea m'aş duce până la marginele lumii şi nu mi s'ar urî, dar cu Rori, nu ştiu zău de-aş avea atâta răbdare. Azi, doar am avut-o colea sub acest nenorocit acoperământ al meu şi în loc să fiu încântat, mi se pare că sunt a doua zi după un chef la care am mâncat numai păstramă şi am băut numai nişte vin... poşircă, acră şi trezită.

— Taci, urmează înainte cu sacrificiul, numai aşa poţi ajunge şi tu om mare, mulţumeşte-te că ţi-a ieşit înainte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Rori, Bădină, Anişoara
In aceiaşi zi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acest chilipir, profită cât poți și aibi răbdare. Gândești că ea, dacă e, cum zici, femee deșteaptă, n'o să se trezească, n'o să înțeleagă prăpastia în care s'a aruncat?

— Revoltatele, plinele de aspirațiuni, sunt victime. A cui e vina, dacă ele nu se mulțumesc în cuibul lor?... Să plătească cu pielea cele cari nu înțeleg că lumea toată e la fel. Bărbații? Fluturi, cari sbor din floare, în floare, nici unuia nu-i place să doarmă mereu în aceleași calicii, sub aceleași petale. De ce nu iau pildă dela pasări? E vreun cocoș care să nu sară gardul? E vre-un bărbat constant pe lumea asta?

— Dar ele?... Este vre-una care să nu fie anostă, uniformă și plicticoasă?..

— Că bine ziseși, Andrei dragă, și încă tu nu le cunoști bine, că tu n'ai avut nici timp, nici bani ca mine. Să-ți spun eu cât sunt de naive, de mărginite și de încrezătoare. Pentru ele tot ce sboară se mănâncă, de aceia și cad atât de lesne.

— Păi, nu vezi pe Rori. Ce-a văzut ea la mine?

— Cum, ce-a văzut? Cultură, tinerețea, dragostea pe care n'a văzut-o la Pino, zise Teodor, ridicându-se ca să plece.

— Păcatele ei, păcate. I s'a urât cu binele, adaose Andrei, care apoi, după ce plecă Tudorică, întinzându-se în pat, aprinse o țigară....

XI

In aceiași zi

Rori se întoarse acasă, unde copiii adormiseră nemâncați, iar Pino stă în cancelarie ș'o aștepta, furios pe ea, pentru atâta întârziere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Unde ai umblat toată ziua, deşuchiato, haimana, acuma se vine? Ce este casa mea, hotel? Spune, unde ai fost, unde, că acuma te sugrum. Uite, ti s'a dus sulimanul de pe obraz şi roşul de pe buze, părul îţi stă bătos şi încâlcit, ca la o căţea; acum se vine, acum şi în halul ăsta îmi vii, zise Pino şi începu a-i căra la pumni în spate, la palme peste obraz. Aurora ţipa ca din gură de şarpe şi nu răspundea nici un cuvânt. Copiii, deşteptându-se, se aşezară între ei de îi despărţiră. Scenele de violenţă repetându-se d'aci înainte mereu, ei se învăţaseră cu ele şi dreptatea nu ştiau micuţii cui s'o dea.

— Amândoi sunt vinovaţi, ziceau ei şi plângeau de aceste lucruri petrecute între părinţii lor.

— Slugile trăesc mai bine ca ei, uite Alexe şi Sabina, nu se sfădesc niei odată, ea îi calcă şi îi scrobeşte cămăşile, el îi aduce din târg cofeturi, cozonaci şi alva de ne dă şi nouă, ca îl ascultă şi îl mângâe când el e supărat.

Auzind ţipetele şi buşelile în casă, nu cutezară să intre, dar Pino deschise uşa şi ţipă tare: uitaţi-vă la deşuchiata şi la haimanaua asta, sotie, mamă este ea, cu grija casei şi a copiilor, ori o desmetică pe care o ţin degeaba la uşa mea? Dar până când, până când tu să trăeşti mereu în nouri şi eu să alerg, ca un câine, ca să vă ţin pe toţi?

Inebunesc, casă e asta?

Şi copiii, toti semănă cu tine, toţi nu s'apucă de nimic, li-e urâtă cartea şi stau doar de haimanalâcuri, fug dela şcoală, întocmai ca tine. Fugi d'acasă. Unde te duci, nemernico, unde, zise Pino, repezindu-se iar către Aurora, cu pumnii încleştaţi, gata să dea şi s'o sfărâme. Slugile deteră fuga între ei şi îi despărţiră, iar Rori, scăpând, se duse în balcon, plânse, apoi intră repede în camera ei, închise uşile şi trântindu-se în pat, adormi în suspine, ne mai gândind nici la cele întâmplate, nici la cele ce mai i se pregătea să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îndure de aci înainte, în noul program ce-şi alcătuise spre a ajunge, vai, la adevărata fericire !

La uşa lui Andrei bătu Anişoara, pe care el o aştepta ca pe-un cireş copt.

In acea zi, modista, câştigase câteva sute de lei dela nişte doamne venite din provincie şi recomandate ei de către proprietăreasă. Toţi îi cheltuise ca s'aducă o cină bună iubitului său la care venea, ori de câteori putea, cu braţele încărcate şi el, în schimb, nu-i dădea decât îmbrăţişeri şi uneori îi arunca vorbe grele de pleca fata, dela el, cu lacrămile pe obraz.

Natura râtanilor, ori cât de sus ajunşi, nu se schimbă. Anişoara ştia aceasta şi tot ţinea la Andrei. Pentru întâia oară el gândise la ea cu oarecare slăbiciune. Prin comparaţie înţelesese că faţă de dânsa era vinovat. Pentru întâia oară o primi cu braţele larg deschise şi cu surâsul pe buze.

Anişoara desfăcu repede pachetul, scoase din el toate bunătăţile, sticla cu vin, cutia de tutun, până şi chibriturile şi o cravată modernă de mătăsică, împletită de ea, seara la lampă, când n'avea de lucru.

Andrei, o luă în braţe, o sărută de nenumărate ori, îi mulţumi, apoi aşezându-se pe canapea o sui pe genunchi, o jucă şi îi cântă:

Spus-am lumii, i-am tot spus
Că cu ochii m'ai supus;
Spun şi astăzi tutulor,
Că sunt vecinic robul lor
Şi întrânşii când privesc,
Fericit eu mă simţesc.

De multă vreme Anişoara nu-l mai văzuse pe Bădină aşa de vesel şi de drăgăstos. Mirarea ei era cu atât mai mare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu cât știa că, în ajun, o gonise cu vorbe aspre și îi spusese să nu mai calce în casa lui.

Varietatea timpului schimbător la echinopțiul de primăvară și de toamnă, e nimic alături de schimbările bărbaților. Abia acum Anișoara începuse a se deprinde cu nervii lui Andrei, dela care nu cerea alt nimic, decât o prietenie dreaptă și sinceră, tot așa cum o avea dânsa pentru Bădină, dar — de multe ori — plecase de la el plângând și arare îl găsise în bună dispoziție ca acum, când o sălta pe genuchi șoptindu-i la urechi și sărutând-o:

Ochii tăi? Speranță 'nseamnă,
Ei la dragoste mă 'ndeamnă.

Fericită, Anișoara, umbla prin odae ca o păsărică. Intinse un șervețel, se așezară la masă, destupară sticla cu vin, mâncară, băură, cântară și noaptea sosind, sub aripele ei, ascunse taina iubirii sincere, șoaptele parfumate, rostite de cei doi îndrăgostiți, în mansarda întunecoasă din strada Zebrului.

Aurora, deșteptându-se a doua zi, și aflând că doctorul nu era acasă, se ridică din pat, alergă iute la piano, îl deschise și ca împinsă de o forță superioară nevăzută, începu iar să cânte: *Marșul funebru,* marșul prevestitor de zilele negre ce așteptau de-acum înainte pe nenorocita femee.

De-ar prevedea omul primejdia măcar c'o săptămână, c'o zi, c'un ceas, c'un minut înainte, poate ar ști să se ferească să întâmpine mai pregătit soarta, dar toți mergem orbi înaintea ei și ca în prăpastie ne aruncă cu cea mai adâncă nepăsare, la rând pe toți, fără deosebire de vârstă, ori de clasă socială. Rege ori sclav, tânăr ori bătrân, nu-i pasă, nu vrea să știe de nimic, la ea nimeni n'are nici un hatâr. Rorei, d'odată, îi încremeniră degetele, lăsă pianul, alergă în camera copiilor, unde dând de aer înăbușitor, deschise fe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

reastra, privi lung peste orașul întunecos și adormit, aprinse electrica, se uită la copiii săi adormiți; acum dânșii îi părură niște streini, apoi merse în odaia ei, deschise scrinuri și dulapuri și începu să strângă, s'așeze în geamantane rufăria, hainele, bijuteriile, dantelele, blănurile ei scumpe și să se pregătească pe furiș de plecare. D'ar fi fost gata, ar fi plecat chiar atunci, s'ar fi ascuns în mansarda fermecată de la mahalaua dracului, din strada Zebrului, ar fi sburat la Andrei și, în brațele lui, ar fi găsit fericirea...

Peste ce-lucruri minunate ar fi dat, tocmai atunci!... Ar fi auzit pe Bădină cum cânta Anișoarei:

Ochii tăi speranță 'nseamnă,
Ei la dragostea mă 'ndeamnă.

Ar fi luat parte la tabloul desfășurat tot în acea zi de Andrei, în același cadru, dar cu altă femee...

Așa e mersul lumei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Partea II

XII

In Cartierul Latin

Cei doi fugari se aşezară în micul hotel Henri IV din Cartierul Latin. Peripeţiile prin cari trecuseră, până să se vadă ajunşi la Paris, erau grozave, triste, de nedescris. Rori luase tot ce era al ei, cum şi banii depuşi la bănci, lăsase acasă pe masă o scrisoare scurtă, în care spunea că ne mai putând suferi violenţele şi insultele soţului, neascultarea copiilor, nesupunerea servitorilor, pleacă în lume, spre a-şi găsi fericirea.

Şi o şi găsise, chiar pe drum, după atâtea jertfe făcute, Andrei, de nenumărate ori, îşi dase în petec, dar cugetând la scop se domolea, prefăcându-se cât mai des şi făcând pe încântatul, pe răpitul de inteligenţa, de cultura, de tinereţea şi de frăgezimea Aurorei. Vai, sărmana... Trecută de 35 de ani, învinsă de atâtea necazuri îndurate, dureri cari îi tăiaseră adânc faţa, i-o brăzdaseră cu sbârcituri pe cari căuta să le desfiinţeze, în fiecare seară cu creme alese şi cu masagii, totuşi, pe zi ce mergea, ele lăsau urme mai grave, mai adânci. In orbirea ei, era încântată, se credea iubită de Bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dină. Casa şi copiii ei mai trăiau în gândurile sale abia ca un răsunet de clopot dogit ascultat prin ruinatele biserici din ţara noastră.

Iubirea ei pentru Andrei era o patimă grea, care s'aşternuse pe sufletul său ca o cangrenă. Deşi cunoştea Parisul bine, că fusese în mai multe rânduri şi ca fată şi ca măritată cu Pino, totuşi acum i se părea o feerie, frumos ca un paradis. Sburdalnică, veselă ca o copilă, zilnic îl vizita iniţiind pe Andrei în tot ceeace era mai înălţător şi mai demn de văzut, dar el părea vecinic preocupat, ca omul al cărui cap era bătut de alte gânduri. Vorbea mereu răstit şi cu două înţelesuri; făcea aluzii grosolane şi brutale, la femeile care cădeau în patima iubirei, cari întindeau curse camenilor tineri. Cu nimic nu era mulţumit, preţ nu punea pe nici un sacrificiu. Afară de jertfele băneşti, Rori, îi era de ajutor la tot învăţământul. Cunoscând mai multe limbi, îi explica, îi traducea, îi da înţelesul ştiinţelor de cari avea nevoe pentru luarea, cât mai repede, a titlului ales, căci doar pentru aceasta venise în vestita capitală a Frantei.

La dreptul vorbind, aici Andrei nu se împăca nici cu obiceiurile, nici cu vuetul marelui oraş, nici cu traiul în comun şi continuu cu Aurora. Nu ştiu ce ar fi dat ca să se vadă iar în chiliuţa lui dela Bucureşti, să se sfătuiască în gânduri cu el însuşi. Prietenul Tudorică, îi lipsea ca o mână dreaptă. Dar Anişoara? La ea când se gândea şi da cu ochii de Rori i se punea pe faţă o perdea neagră. Mâncarea pe care o mânca la toate Duvalurile *) îi stricase stomahul. Ce ar fi dat pentru ca să poată avea un bors de vitel, o porţie de sarmale, o fleică şi nişte mititei la grătar?

Imprejurimile Parisului, atât de poetice şi de încântătoare, atât de măestrit descrise de Georges Ohnet, de Paul Bourget, de Emile Zola, cari îi aprinseseră mintea, îi înflă-

*) La Paris sunt o mulţime de restaurante cu numele Duval.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căraseră sufletul, pe când era student în ţara sa, îl lăsară aici foarte rece. Muzeele, teatrele, îl plictiseau. Nu mai voia să vadă şi s'audă nimic. Rori, îşi da toate ostenelile să-l învioreze şi să-l cultive şi lui îi era dor de Viforâta, de vişinele turceşti, de cireşele pietroase din grădina lui d'acasă.

Toate or fi coapte acum, pomii or sta ciucure şi merele de Sânpietru, or fi date în pârguit. Ce o fi fost la mănăstire la Viforâta, în ziua de Rusalii? Dar la hora mândră din Aninoasa, gândea Andrei mohorât şi plictisit peste fire.

In mijlocul Parisului, îl prinsese un dor de freamătul aninilor din valea Ialomiţei, de şueratul mierlelor, al grangurilor din păduri, în cât ar fi sburat, în satul lui, ca să mai vadă odată vatra părintească, să mai bea apa limpede şi rece dela şipot, să mai stea pe prispă la soare, să mai cugete în tihnă la cele ce erau de pus la cale în gospodăria lor simplă ţărănească. Ce ar fi mai alergat la praşila porumbului, la tăiatul şi arăcitul viţei, la întorsul fânului din clăi, la plivitul dudăelor şi al neghinei din lanurile bogate de grâu, de orz şi de secară! Cum ar fi mai înjugat boii să se ducă la moară să macine grâul şi porumbul, să se scalde la scopul ei, să mănânce boabe fierte şi, c'o ceapă, un ardeiu, o murătură la dăsagă, să se ducă la lemne în pădure. Ar fi strâns doagele, le-ar fi dat la cuţitoae şi la rindea, ca un dulgher şi ce mai butoiaşe de stejar ar fi făcut pentru drojdie!... Fluera, îşi freca mâinele, se învârtea prin odae, nu-l încăpea locul. Dar cu cine să vorbească? Aurora n'ar fi înţeles nimic.

Viata câmpenească are farmecul, poezia, pe care n'o gustă decât cel care a trăit-o. Ar fi mâncat un cosac fript, cu mămăligă rece. Pentru o crestătură de pastramă s'ar fi dat rob pe viaţă.

La Universitate nu era nimeni ca el. Studenţi fel de fel, dar toţi feciori de oameni cu dare de mână; nici unul nu era de teapa lui. Când se gândea în ce condiţii sta la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Paris, i se urca sângele în obraz, blestema ceasul, când a lăsat din mâini coarnele plugului și a plecat la liceul din Târgoviște, ca să învețe carte la București, ca să ia licența și aici ca să ia doctoratul.

Rori nu-i cunoștea obârșia, dar din toate vorbele, din toate mișcările lui, înțelesese că avea d'aface c'un om de rând, care nici nu punea pret pe sacrificiul ei, nici nu se putea îndrepta și eși dintr'ale lui. Își rodea unghiile, scuipa pe podele, turna vorbe grele mai rău ca Mauriciu și în voe nu-i putea intra nimeni. De multeori Aurora se credea tot în mâinele lui Pino. Dorul de copii i se curmase de când Sabina îi scrisese că ei juraseră lui tată-său că n'au s'o iertu niciodată, că i-a părăsit pentru Andrei și orice ar ajunge, n'au să vrea s'o mai cunoască, ori unde or mai vedea-o în viață. O blestemau către cei cari le vorbea de dânsa și îi dau fel de fel de numiri, îi scoteau fel de fel de ponoase. Odată, când vorbi cu Andrei despre aceasta, el fu cu totul de părerea lor:

Ei aveau dreptate...

— *Pentru nimic în lume o mamă, nu trebue să-și părăsească copiii*, zise Andrei; iar Rori își mușcă buzele, plânse și toată noaptea nu dete ochii în gene, mai ales că tocmai, în acea zi, primise și copie după sentința de divorț, pronunțată în favoarea lui Pino, iar în pântecele ei simțise existența unui al patrulea copil, care probabil că va fi un nou izvor de nemulțumiri. Ca de obicei își șterse lacrămile și, în adânca ei neliniște și supărare, merse la piano și începu să cânte: *Marșul funebru*.

Andrei își aduse aminte de impresia ce a simțit, când l'a auzit în casa lui Mauriciu, de profilul tânăr, blând și frumos, încadrat în părul cutat al Aurorei pe care, privind-o acum, închise ochii, începu a se preumbla prin casă cu pași rari și apăsați, ca de om disperat, apoi apropriin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

du-se de Rori îi zise răstit: Aide, ridică-te de aici, sfârşeşte cu pobrigania asta de mort, sfârşeşte, mai zise el, sting lumina, o sting, ca să nu te mai văd. Era să'i zică vorbe şi mai aspre dar se opri şi ieşi trântind uşa.

XIII

Reflecţiile lui Andrei şi ale Sabinei

Alexe şi cu Sabina mai şezuseră ce mai şezuseră la Mauriciu Pino, mai colindaseră şi la alţi stăpâni, apoi ieşind, s'apucaseră de un mic negoţ, dela care, câştigând binişor, se făcură proprietari într'o mahala a Bucureştilor. Cu cât trăiau pe socoteala lor, cu atât pricepeau ce va să zică traiul pe spinarea stăpânilor. Inchiriară mica lor proprietate, intrară la o familie nobilă, care pleca la Paris pentru educaţia copiilor şi acolo începură din nou a strânge: *Bani albi pentru zile negre*. In câţiva ani, isbutiră să capitalizeze o sumă bunicică şi s'o speculeze printre alţi servitori cu cari făcuseră cunoştinţă. Amândoi erau cumpliţi. De-o sgârcenie ne mai pomenită, nu dau bani pe un cap de aţă şi purtau doar ceeace căpătau dela stăpânii lor. Din agoniseala şi din venitul casei, ce aveau în ţară, făcuseră un capital bunicel.

Chiagul îl apucaseră din casa Rorei, unde nu era nici o supraveghere. Avuseseră noroc să dea tot de stăpâni, cari nu făceau economii, nu se ocupau de aproape de rostul casei, aşa că ei, fiind mereu şi pretutindeni mari şi tari, putuseră legà gură pânzei. Cu timpul ajunseră proprietari lângă Paris, în orăşelul Seine et Oise.

Ce să mai facă dânşii acum? In înfundatul, prăfuitul şi murdarul Bucureşti, nu le mai convenea să se întoarcă. Se învăţaseră cu o viaţă mai civilizată. Vânduseră dar ce a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vuseseră în țară și acum nu le mai păsà de ziua de mâine. Bine înțeles că stăpânii lor de prin București, nu știau nimic din toate acestea. Alexe le închiria casa lui, spunând că altul era proprietarul, altfel cum să fie dânsul servitor, când relativ sta destul de bine. Ce zicea el era sfânt; încrederea mare pe care o căpătaseră, în fața stăpânilor, slujea bine, că nu slabă era jumuleala lor, altfel cum puteau ajunge la așa chiverniseală. Sabina semăna zarzavaturi în grădină, cultiva albine și viermi de mătase, Alexe dregea surpăturile și crăpăturile zidurilor. Firește, a lui era vara. De ce veneau ei aici s'a ducă mereu aceeiași chiriași lui moș Michel pe care ei îl țineau acolo să le păzească avutul și-l prezentau stăpânilor lor drept proprietar?

Când se întoarseră stăpânii români în țară, ei rămaseră în Paris pretextând că sunt bolnavi de reumatism și nu le mai este prielnică vremea în care trebuiau să facă atâta drum, nu le mai convenea a locui în România.

Rămași în căsuța lor, trăiră multă vreme fără să mai știe nimic din țară. Dela foștii lor stăpâni primiră târziu o scrisoare prin care li se făcea cunoscută adresa Rorei, adresă aflată dela generăleasa, sora aceștia, care se plângea că nu mai știa nimic despre dânsa.

— Sărmana, e la Paris de atâta vreme și noi știam și niciodată nu ne-am gândit să mergem să întrebăm de dânsa, zise Sabina. Ce nerecunoscători suntem față de foasta noastră stăpână!

— Adevărat, răspunse Alexe, am fost cam nedrepți cu d-na Aurora și cu bărbat'său. Ce vrei și ei erau prea anoști. În casa lor, eu am trăit tot cu inima sărită.

— Am trăit ca prinții dragă, ce mai te plângi? Ce ași da eu să te mai văd gătit cu hainele de atunci, ce ai da tu să mai îți salt înainte învolănată, pudrată și împarfumată ca atunci?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md-r1901-1932

— Cam rău zău, aici am cam început să tragem pe dracul de coadă, să ne întrebăm ce ar fi mai bine să fii: stăpân, sau slugă?

— Slugă dragă, slugă. Dar slugi eram noi, ori belele în capul lor?

— Săracii, şi ei nu se plângeau, numai serviti să fie. La dreptul vorbind, i-am tocat ca omizile, i-am ros ca moliile. Pe cucoana Rori, să-ţi spun drept, că eu am iubit-o foarte mult, şi-aş dori s'o revăd. Ce-o fi făcând? S'o fi cununat cu Bădină? Uite, p'ăla n'am ochi să-l văd.

— Firește, nici eu, a spart o casă, Sabino, a făcut păcat mare, aveau copii.

— Dar ăia ce s'or fi făcut? Erau frumoşi de frumoşi, dar răi şi desmetici.

— Ce are face. Şi-aşa, măcar să fi avut şi tu unul, de ce n'ai, stearpo?

— N'am, că nu mi-a dat Dumnezeu.

— Dumnezeu, nu zice aşa, că el nu ştie de dalde astea, are alte treburi. Amărăşte lumea.

— Nu flecări aşa, că e păcat, Alexe.

— Păcat, păcat! De ce a vârît iscoadă în casă? Bădină ăla, mâncal-ar faptele lui, să-l aflu undeva, i-aş sparge capul. Ce o fi făcând bieţii copilaşi, ăia, fără mamă. Şi ea, cum o trăi cu pădureţul, cu mocofanul ăla? O fi luat-o, n'o fi luat-o?...

— Datoria lui era s'o ia, dar cine ştie! Oameni d'ăştia spurcaţi am văzut eu destui. Cuconiţa noastră avea bani şi el la asta a râvnit, nu la frumuseţea şi la clavirul ei, Sabino, ascultă ce-ţi spun eu?

— Era frumoasă şi delicată destul, La dreptul vorbind, aşa femee, nici nu făcea de nasul lui. Râtanul, venea cu galoşii plini de noroiu şi, odată măcar, nu mi-a dat un cinci, că eu îi spălam, mi-era silă de el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nici salcia pom, nici mojicul om.
Nici salcia cerc de bute,
Nici mojicul om de frunte.

— Şi eu, zău, sunt curios, să mergem să-i căutăm. Amândoi, trebue să fie aici. Auzeai că zicea că vine să înveţe; lesne, cu banii cucoanei, el n'avea para chioară!

— Ce să aibă ? Ditai omul, sta de buchele copiilor doamnei. Vai, de măiculita lui! In sfârşit, tu ai câştigat eri la curse. De vei câştiga şi Dumineca viitoare, facem o plimbare până la Paris. Hotelul ăla îl găsim noi. Aflăm câte ceva din ţară. Mama, sora cucoanei, ori mai fi trăind, copiii lui Pino, zău parcă mă prinse dorul de toti. Rău e printre străini p'aici. Aşi mai mânca mâncările noastre, aşi mai bea ţuica şi pelinaşul nostru, cu miel şi cu pastramă, la iarbă verde, cu taraful de lăutari. Hi! hii!...

— Fireşte, că la noi e belşug şi frumuseţe, dar acum ce să mai facem? Ar râde de noi, ca şi de boerii cari, după ce toacă p'aici moştenirile se întorc în ţară—la colaci—se'ntorc ca să toace pe vătraiu.

— Ce are aface, eu m'aşi întoarce, zise Sabina.

— Eu ba... şi mai ales acuma, n'am spurcat rău cu cursele astea. Trebue odată şi-o dată să mă procopsesc şi eu.

— Of! Procopsitule. Ţărişoara noastră scumpă s'o lăsăm noi, să trăim cârnici p'aici.

Păi de, aici eu sunt *Monsieur Alexi* şi tu *Madame Aelxi;* acolo om fi: *Fă* şi *măi*

— De, d'asta, aşa-e, ai dreptate.

— Apoi să-ţi spun eu, Sabino, nici viaţa nu ne-ar mai conveni acolo. Libertăţile, frumusetile, învăţăturile d'aici. Ai mai putea trăi fără teatrul Sarah Bernhard, fără muzee, sporturi? Spune, ce avem la Bucureşti, ce?

— Roagă-te la D-zeu să mă ţină sănătos. Cât voiu trăi eu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

e bine de tine. Când voiu muri, să faci ce-oi şti, dar acum s'a isprăvit, aicea stau şi *Monsieur* sunt până la moarte, ai înţeles?

— Am înţeles, dar mie mi-ar plăcea totuşi să-mi zică fă Sabino, dar s'ascult Doina şi să trăesc cu mămăliguţa şi cu sarmalele noastre. Bucatele d-aici, aerul, apa... Of! of! Să mergem Duminică la cucoana Rori, să vedem ca cum se 'mpacă cu viaţa.

— Mergem, ţi-am promis. *Monsieur Alexi* se tine de cuvânt.

XIV

Tînguirile generalului şi moartea lui

Generăleasa, sora Aurorei şi maică-sa, trăiau zile negre şi amare. Generalul tot bolnav, nu mai ieşea din casă şi ele stau mereu în jurul lui. Veştile ce-i veneau d'acasă erau îngrozitoare. Copiii Aurorei, nişte desmetici, îi scoseseră sufletul, îi vânduseră din casă lucrurile de preţ şi începuseră a răscoli odăile, până aproape de tatăl lor muribund. Acesta, când auzi că chiar din decoraţiile, armele şi darurile primite dela Suveranul ţării, pe lângă care el făcuse serviciu la palat, în calitate de mareşal regal, îi fuseseră atacate, furate şi vândute la anticari, plânse pe perna lui de suferinţă şi aminti soţiei sale toate slăbiciunile, toate greşelile făcute pentru creşterea copiilor lor de care ea, ca şi Rori ,absolut de loc, nu se ocupase şi acum le trăgea păcatele. Generalul zicea adesea soţiei sale:

— Şi tu, şi blestemata de soră-ta, sunteţi două vipere cari ar fi trebuit să fiti strivite sub picior. Nu v'aţi mai fi născut, pe lume. Aţi nenorocit un neam întreg. Şi de-ati

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi numai singure, dar câte nu sunt ca voi în tara asta! Doamne, doamne, ce nenorocire e într'o casă, o femee ticăloasă...

La noi, cinci copii, trei băeţi, două fete, trei nurori, doi gineri, toţi nişte câini turbaţi. La soră-ta trei deşuchiaţi, au adus, în casa bietului Mauriciu, trei drumeţe, trei sărite, trei stricăciuni. Dar nepoţii, nepotii noştri?... Scrofuloşi, rachitici, anemici, limfatici, tuberculoşi. Mă ia groaza, când mă gândesc la atâta putreziciune. Urmaşii mei, urmaşii voştri, amândouă nişte nemernice. Aţi dat societăţii o progenitură demnă de voi, şiretelor, vulpilor. De nu era asupra ta mâna mea de fier, apucai şi tu drumul ticăloasei de soră-ta.

— Ea e vinovată, ea? Şi dacă apucam, ce? Poate era bine. Aici ce fac, păzesc un câine, care latră, latră de mă plictiseşte, zise generăleasa. Faptele voastre de ce nu le cântăriţi?

— Bărbatul tău totdeauna te-a plictisit. Cu amantul ai fi brodit-o mai bine. Ce să cântăresc, ce? Du-te, du-te după soră-ta, fă ca ea, care şi-a părăsit tot, în speranţa unei fericiri lângă un sărăcăcios de student.

— Ş'a găsit-o şi trăeşte bine, unde e frumos şi...

— Şi unde e zilnic înfruntată, preţuită mai jos ca o servitoare. Are un copil şi...

— Cine ţi-a spus minciunile astea? Şi după căpătâiul de zăcere crezi că afli tot, ştii tot, sudui pe toţi, pacoste. Ce treabă ai tu cu ai mei, ce?

— Pacoste şi cucuvea ai fost tu mereu şi eşti ş'acum.

— Şi acum, ai ajuns la mâna mea. Te schilodesc, ia seama, îţi spun, dau de te schilodesc! Acum nu mai eşti nici general, nici ministru, nici slujbaş domnesc. Degeaba ai fost, neam rău. Nici tu, nici doctorul Pino, n'aţi înţeles sufletele noastre de artiste... de femei alese şi culte.

— Asta sunt şi nu dorm nici acum, ştiu tot.

— Acum eşti un stârv, cum pentru mine ai fost toată viaţa; ce mi-a păsat mie de măririle tale, dacă pentru mine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

n'ai avut nici o delicatețe, nici o atenție. Femeile trebuesc ținute și cu d'astea, dar...

— D'aia te-ai uitat la aghiotantul meu, blestemat-o, și de nu eram eu să te scap de prăpastie, în fundul ei cădeai, ca maică-ta și ca soră-ta. Femei blestemate, pacostile omenirii, croite parcă înadins ca s'o conrupă, s'o învenineze, s'o...

— C'un picior în groapă ești, sărac trăișsi, sărac mori și te porți ca și cum aș avea să-ți stăpânesc moșiile, procopsitule!

— Sărac am trăit, sărac mor, dar nu-mi pare rău, căci am slujit țara și las aici un nume cinstit.

— Nume, of, numele tău! Numele, n'am nici un folos, mai bine îmi lăsai niște case, vre-o fășioară de moșie, o amintire frumoasă. Ce am eu dela tine? Ce sunt bazaconiile astea, zise generăleasa, aruncându-i prin casă sabia, ledunca, toate fireturile și numeroasele decoratii primite dela mai toți suveranii Europei, unde însoțise pe rege.

Sângele i se suise în cap, tusea îl înecase și puterea îl părăsise cu desăvârșire. Voi să se scoale, s'adune de pe jos onorificențele câștigate de el pe câmpiile de luptă, pe la atâtea palate regești și împărătești și cu ele să spargă capul gâștei care, aproape treizeci de ani, nu-l înțelesese, îl înșelase și acum îl chinuia zilnic, dar nu putu face nici o mișcare și doar lacrimile îi inundară fața, când ușa se deschise și veni trimisul dela palat ca să vadă cum se află generalul.

Odată cu acesta, intră și fiul cel mare, căpitanul, beat turtă. Incepu să bată în masă și să strige părinților:

— Hoților, m'ați jefuit, mi-ați luat ascară banii din buzunar ca să nu mai mă duc să mai beau. Am prieteni, am, ei, vedeți, fac ce vreau, beau, mă îmbăt ca să nu mai știu nimic de voi, câinilor! Câi... ni.. lor, o să vă omor.

Scoase revolverul... Ordonanța generalului, care intra cu doctoriile și cu mâncarea, lăsă tava pe masă, se repezi, luă revolverul și vru să iasă; în prag se lovi de fata cea mică a stă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

pânului său, care intră tipând: A murit Vigi, a murit Vigi!... Ce mă fac, mi l-au adus mort dela Club.

— Bine-a făcut, bine, zise frate-său, bine, bi...ne, că şi el era un beţiv. Acum am rămas singur. Beau, numai eu, beau! Acuma du-te, sau nu, merg să-l sărut şi să-l îngrop, deşi m'a înşelat de multe ori la cărţi. Hâ!... Hâ... Era om de treabă. Hâ... hâ...

— Mincinosule...

— Tu eşti mincinoasă, tu, din pricina... da, din pricina ta s'a sinucis. Vreai lux, cu orice preţ, aşa sunteţi toate, nebune după găteală şi încolo, tigve goale!... Hâ!... Hâ!... dă-mi ceva să beau, domnule colonel, zise el, adresându-se către aghiotant, dă-mi, zău, zi prinţului să nu mai bea şi să-mi dea mie. El are, eu n'am nimic decât o mamă ca asta, uite ce e pe jos, o soră ca asta, care se jeleşte: ea şi-a ucis bărbatul, s'o închideţi, zău, s'o închideţi.

Zi, osprezece, tu ştii să zici osprezece, ştii?

Dacă nu ştii eşti un betivan şi tu... Aghiotantul încremenise pe scaun, lângă patul suferindului. Acesta începu să plângă ca un copil şi înecat de tuse, zise: Uite, asta e familia mea, asta, mai lipsesc câţiva şi aceia sunt tot aşa, ei vor primi condoleanţele M. S. Regelui la moartea mea, eu:

Din mijlocul lor eu l'am servit cu tot devotamentul.

Ţine, ia aceste documente şi scrisori sigilate de mine, dă-le din partea mea în mâna Suveranului, spuindu-i că, dacă e vreunul, care să verse o lacrimă pentru mine, apoi de sigur că va fi dânsul.

Regele meu pe care l'am servit—cu credinţă—în zile grele. El, cât e de mare şi de puternic, a suferit greu ca şi mine în războiu, în palat, în mijlocul familii sale.

Da... da... O tuse puternică îi tăiă respiraţia, se înecă, deschise ochii mari, sughiţă de mai multe ori şi făcând un semn ordonanţei să-i aducă lumânarea pe care şi-o cumpărase din vreme, se stinse în mijlocul unei atmosfere fami-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

liare rece ca ghiața, foarte vițioasă și neroadă, cel mai viteaz general, cel mai devotat servitor al M. S. Regele.

Aghiotantul adună de pe jos decorațiile și le puse pe masă, apoi eșind, văzu cum fiul generalului le-aduna și le punea în buzunar, zicând: Ce chef am să fac eu pe astea la *Caffé chantant*, diseară!... Ce chef!... Doamne, Doamne!...

XV

Luați-l voi...

Când Aurora auzi c'a dat naștere unui băiat, se umplu de bucurie, căci aceasta era dorința lui Bădină. Băiat a vrut, băiat mi-a dăruit D-zeu. Zilele lehuziei trecură în liniște, mai ales că Sabina fu nelipsită de lângă vechea ei stăpână. Andrei își dete toate ostenelile să nu-și arate arama pe față, așa că Alexe și Sabina îi credeau în culmea fericirii.

— De ce n'avem și noi un pui așa frumos, Sabino, ce păcat. Ce ne iubim acum, dar ce ne-am fi iubit atunci!

— Cine știe, unii vin pe lume cu parte, alții aduc pagube și nenorociri. O să-l iubim pe dolofanul ăsta, care s'a născut pe mâinele noastre, că tare mai e drăgălaș și frumușel. Ia te uită, ochi și sprincene, născior și gurită... scris e de frumos!

— Vă place, zise Andrei intrând.

— Sigur că ne place, mânca-l-ar mama.

— Luați-l voi, dacă vă place, noi ce să facem cu el? Rori, nu știți, că mai are în țară încă trei copii?

— Are, dar fiecare cu norocul lui. Noroc aveam și noi să fi avut măcar un pisoiaș, cât de mic și de slab, numai să fi fost al nostru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Luaţi-l voi!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Luați-l p'ăsta, n'auziți; voi aveți avere, noi nu mai avem nimic, nimic! Tot s'a dus aici, auziți, tot, tot! Dacă Aurora s'a apucat de copii la vremea asta... Copii ne trebuiau?

—Copii, vezi bine, ș'aceia va să vină după atâta dragoste, după...

— Dragoste, cine v'a spus? Eu n'am iubit și nu iubesc pe nimeni.

— Nici pe puișorul ăsta?

— P'ăsta? Să-l ia moartea, că nu-mi trebue.

Aurora scoborâse din pat și încetișor înaintase până la ușa odăci unde era copilul. Auzi bine, deslușit, cele ce spusese Andrei și totuși răbdarea ei fu atât de mare, încât, în loc să răcnească, dete doar un țipăt.

— Cei ai, zise Sabina, ce s'a întâmplat, măiculiță, strigă femeea, deschizând ușa.

— Nimic, Sabino, nimic, am alunecat din pat.

— Ai alunecat tocmai aici, spune drept, ori te-ai târât ca să vii s'asculți la ușă, nebună ce ești. Rori, de ce faci asemenea imprudențe, o să te îmbolnăvești, zise Bădină.

— Vreau să mor, exclamă dânsa înlăcrămată.

— Ei, o să mori, când o vrea D-zeu, nu când vrei tu, o să mori c'ai auzit glumele noastre. Liniștește-te, dragă, am glumit, tu nu știi de glumă? Nu ți-am cerut eu pe dolofanul ăsta ?

— Uricioase glume: *să-l ia moartea, că ție nu-ți trebue,* asta e glumă, așa se glumește? Mi-ai sfâșiat inima, mi s'a suit sângele la cap, îmi văjîesc urechile, o să-mi fac seama singură. Acum n'ai să mai mă scapi, când mă voiu arunca de acolo de pe fereastră.

— Parol, c'așa de prost n'am să mai fiu. Aruncă-te ! Aruncă-te odată femee și sfârșește! Am înebunit cu atâtea scântece și cu atâtea tânguiri, nu mai pot!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sabina şi cu Alexe, văzându-i aşa aprinşi, îşi luară ziua bună şi plecară acasă.

Când ieşeau, intră Tudorică, venit dela Bucureşti, anume să petreacă la Paris câteva săptămâni; câştigase 20.000 lei la loterie şi la mai multe procese.

Cei doi prieteni se îmbrăţişară, îşi spuseră ce aveau de spus. Tudorică felicită pe Andrei şi pe Rori pentru noul născut, făgăduind să-l boteze el. Apoi scoase din portofel cecurile pentru opt şute de mii lei, bani luaţi pe ultima casă a Rorei, vândută în ţară cu această sumă.

Andrei puse mâna pe cecuri, sărută pe Tudorică, îi mulţumi pentru toate serviciile făcute cu divorţul, cu vinderea mobilelor, bijuteriilor şi acum, a întregei averi parafernale, se repezi de gâtul femeei triste şi îndurerate, o sărută ca niciodată, sărută pentru prima oară copilul, apoi întorcându-se către Rori, zise:

— Bani, bani.

— Bani, da, bani, dar aceştia, ia seama că sunt ultimii. Am rămas săracă, foarte săracă!...

— Ei şi ce-ţi pasă? Ce-ţi pasă, Bibi să trăiască... Până acum ai dat tu, d'aci înainte, eu voiu îngriji de voi; mergem în ţară, împlinim formalităţile de căsătorie şi ne facem oameni de treabă, casnici: *Mari et femme.*

Quel beau couple!... N'est ce pas Théodore?

Dar finişorul, finişorul, să-ţi trăiască, iată-l, parcă e o zarnacadea. Şi când te gândeşti că e al nostru, al nostru tot, toticel!

Aurora ş'ascunse capul între perne şi plânse amar. Atâta falsitate!... Nu mai înţelegea acum nimic. Vorbele grele din timpul sarcinei şi lehuziei îi veniră toate în minte. Ar fi strigat, ar fi spus lumei întregi ceeace simţea în acele momente, dar cine ar fi crezut pe Andrei atât de fătarnic?

Teodor îi spuse că erau aşteptaţi în ţară, el să se prezinte la concurs, ea să dea autorizaţie pentru vânzarea unor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

imobile, cedate copiilor săi, de cari ea nu mai știa nimic de atâta vreme.

— Plecăm, dragă, plecăm, uite, iau bani dela bancă, plătesc datoriile, apoi, chiar cu fratele Tudorică, ne întoarcem în țară. Ce fericire, iau catedra și tu... tu iată-te doamnă mare, mare și mai mare decât ai fost la casa ta; ăla era doar doctor, eu voiu fi nu numai doctor în drept, avocat, dar și profesor Universitar, ministru. Atunci o să fii veselă, o să sări într'un picior de bucurie, n'ai să mai cânți: *Marșul funebru*. Te rog chiar de pe acum, să'l scoți din repertoriul tău.

— Vezi că l'aș cânta și acum, dacă n'aș fi tremurată de frigurile laptelui, l'aș cânta, căci mie nu-mi vine să râd, nici de fel. Nu mai m'aștept la bucurii, ci...

— Am supărat-o, mititica! Recunosc, sunt violent, zic vorbe grosolane, sparg, arunc, când sunt enervat, dar altfel sunt băiat bun. Nici odată n'am să uit că tu mi-ai fost tovarășa mea de muncă și că, datorită inteligenței și banilor tăi, eu am putut să iau acest titlu înalt. Apoi, întorcându-se către Tudorică, spuse:

— Să mergem, frate, să mergem să răsbim la bancă. Azi e lume multă acolo. Rori, Rori, bănișorii noștri, bănișori, că-pa-i-ar tata să-i pape, zise Andrei, sărutând cecurile și ieșind cu Tudorică.

XVI

Predica ta o despreţuesc

Cele din urmă raze ale soarelui de toamnă, licărind la geamuri, străbătură în casă jucând fantastic, când pe sărăcăcioasele mobile din odae, când pe fața micului îngeraș, care, în lume, venise fără parte. Rori se uită lung la chipul acesta micuț, trandafiriu, închise ochii, stătu câtva timp dusă pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gânduri şi trăind ca pe altă lume, ca împletind un lanţ de zile ne mai înşirate de nimeni pe pământ. Cât stete, aşa nu 'şi dete seama. Peste cugetul ei parcă s'aşternuse un zăbranic negru şi printre el zăria un cer mohorât, copleşit de nourii deşi ce o apăsau pe suflet.

Pe străzi nu se mai auzea nimic şi'n casă întunericul se lăţise ca o foae grea de postav negru. Nu se mai zărea nimic.... Candela dela icoane, după ce răspândise ultimele licăniri, se stinsese, lăsând în cameră, un miros greu de iască topită în undelemn.

Lehuza se sbătu pe căpătâi, ca peştele pe uscat, întoarse de mai multe ori pernele, aruncă plapoma, apoi simţindu-şi corpul îngheţat, o trase înapoi, întinse, pe dibuite, sânul, copilului, plecă urechea la răsuflarea lui slabă pe care abia o înţelegea din palpitările inimei ei obosite. Cu cât noaptea îşi întindea aripele asupra Parisului şi liniştea în braţele ei coprindea oraşul, cu atâta — în odăiţa ei — un sgomot surd şi insistent îi irita nervii. Un şoarece rodea a pagubă şi a sărăcie. Sgomotul ce'l făcea şoricelul semăna a bătăi de tobe, de ciocan, de tunuri... Aruncase femeea după el toate cutiile de chibrituri, toate cărţile de pe masa de noapte, toţi pantofii de lângă pàt şi totuşi nu-l putuse alunga.

Ca un hoţ dibaciu, când auzea sgomot, tăcea şi peste un minut, c'o încăpăţânare teribilă, începea iar să ronţăe tare, atât de tare, încât i se părea Rorei că zidurile toate au să cadă asupra lor. O prinsese frigurile, tremura de dârdâia patul cu dânsa şi 'n gând nu-i licăria nici o speranţă. Nu-şi aducea aminte de nimeni şi de nimic. Afară de sgomotul blestematului animal, parcă, în viaţa ei, nu mai auzise în lume nici un sunet.

Sabina, îi spusese în mai multe rânduri, că în casa cu şoareci, nu intră norocul, ci doar ursuzlâcul şi paguba. Şi aşa a şi fost.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trezită din spaimă și ameteală, mai târziu, ascultând, nu mai auzi și nu mai înțelese nimic; răsuflarea pruncului de lângă ea, îi veni ca ritmul duios al unei simfonii. Il pipăi pe frunte, îl sărută pe guriţa-i moale și caldă și-un fior îi trecu prin inimă. Era al ei, acest scump odor, în el își punea speranţa și mângâierea vieţii. Suferea acum dar, totul fiind trecător, credea că va veni ziua, când razele speranţei să strălucească și asupra capului lor. Să aibă răbdare, Andrei va avea grijă să le facă toate bune, că așa i-a făgăduit.

Cu aceste gânduri, Rori fu prinsă d'abia în revărsat de ziuă de somn. Rândunica ciripea sub streșină, când pleoapele truditei mame se închiseră: din pieptul ei ieși un adânc suspin.

Ritmul durerii și al nenorocirei bătea între podele și tavan... Prietenii, Tudorică și Bădină, când se văzură în stradă, alergară ca scăpaţi din tun, luară automobilul și într'un minut și fuseră la hotel, unde îi aștepta Anișoara. Bucuria revederii fu atât de mare, încât Andrei uită totul și, în capul și inima lui, nu mai răsuna decât sacrificiul făcut de adorata sa, ca să vină la Paris pentru dânsul.

Bărbaţii sunt mai rău decât copiii, lor le trebue mereu jucării noui, gândea Anișoara, amintindu-și de ceea ce făcuse Rori pentru amantul ei, care acum, auzise din gazete, c'ajunsese om mare și totuși, ca suflet, rămăsese tot mic

— Dacă zici că m'ai iubit atâta pe mine, ce ai avut să spargi casa femeei și dacă ai spart-o și ai trăit cu ea atâta vreme, de ce te întorci iar la o biată sărăcie ca mine?

— Dar tu? De ce ai venit acum aici, de ce-mi dai sărutările astea de flăcări ce mă trezesc la viaţă și mi-aduc mai mari bucurii decât acelea pe cari le-am simţit, când mi-am luat atâtea titluri?

— Noi, femeile, doar odată iubim, pe când voi...

— Dar nu vezi că 'n tine se închege toată iubirea, toată fericirea mea? Te iubesc, Anișoară, te iubesc, azi mai mult ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oricând şi orice voiu ajunge şi oriunde voiu fi, n'am să fiu de cât sprijinitorul şi apărătorul tău. Aide, iubito, acum scoală-te să mergem să vizităm oraşul acesta încântător, oraşul de viaţă şi de iubire. Mimi a mea dulce, vino, nu mai vreau să ştiu de nimic. Norocul m'a slujit şi mă va sluji mereu. Tudorică ne-aşteaptă. Ce om cum se cade! Mi-a adus parale, suntem bogaţi, Anişoară, ne putem plăti orice lux, orice plăcere; cere 'mi ce vrei şi sunt gata să mă dau rob ţie, tie care mi-ai fost credincioasă atâţia ani!

— Şi ce-am câştigat eu cu asta? Inima şi fiinţa ta au fost jertfite Rorei... Eu...

— Jertfite ei?... Ce idee! N'am avut şi n'am pentru ea nici măcar mila ce a-şi avea pentru un câine.

— Câine eşti tu, Andrei, nu se sparge o casă, nu se răpeşte o femee soţului şi copiilor, nu se profită de averea ei şi apoi să se vorbească de ea aşa cum vorbeşti tu acum.

— Ce urâtă eşti, Anişoaro, când mă toci la urechi aşa şi ce silă mi-e de morala ta!

— Ţi-e silă, ştiu, morala voastră e de gumelastic; cu câte făgăduieli mi-ai dat, eu tot trează am rămas, nu m'am îmbătat de vorbe, n'aştept dela tine nimic şi d'aceia eu sunt mai fericită ca Rori. Da, da, ea te iubeşte pentru tine, pe câtă vreme eu te iubesc pentru mine şi, aşa săracă cum sunt, voiu trăi cu amintirea ta, o voiu păstra în suflet ca pe-o comoară ascunsă. Şi nu meriţi nimic, nu meriţi, stricatule!

— Scumpă Mimi, tu eşti sublimă şi lângă mine vreau să rămâi mereu, mereu, pentru fericirea noastră.

— Ce copil eşti, dragă Andrei, vorbeşti cu mine parcă ai vorbi c'o păpuşă. In tine nu ţi-a rămas nici un pic de simţire, nici un pic de judecată. Ce păcat că ştii atâta carte! Cum, tu nenoroceşti o femee, îi prăpădeşti averea ei, ai un copil cu ea şi-mi propui să rămân eu mereu lângă tine, când? Acum, când ea zace pe căpătâi. Acum, când...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cine ţi-a spus toate astea şi ce iubire ai tu pentru mine, când vrei să fugi?...

— Tu n'ai fugit odinioară? N'ai alergat după avere şi după titluri? Eu te-aşi fi ţinut cu acul şi tot aici ai fi ajuns, fără ca să zdrobeşti altarul unei iubiri, căreia acum vrei să-i mai aprinzi candele, miresme şi făclii. Nu se poate. Nu, predica ta e prea crudă şi o dispretuesc. Eu mă voiu întoarce acasă şi voiu trăi, în singurătatea mea, cu icoana amintirii mele. Tu...

— Eu voiu trimite acasă pe Rori cu Tudorică, iar noi vom rămâne aici şi ne vom iubi mult, mult de tot. Vom opri în loc fericirea şi pământul, cu toate frumuseţile lui, va fi al nostru, Mimi, scumpă Mimi, vrei?...

— Nebuni, zău că toţi bărbatii sunteţi nebuni, toţi vă scăldaţi tot într'o apă, toţi sunteţi nebuni de legat....

— Toti, afară de mine, îngeraşule, zise el strângând'o în braţe şi sărutând-o cu pasiune pe păr, pe ochi, pe gură...

XVII

Călăul vieţei mele

Sabina, sosi dis de dimineaţă, bătu la uşă, dar nu răspunse nimeni; stătu în intrare, mai se ridică de pe scaun, bătu iarăşi şi nu primi răspuns. In vârful picioarelor intră, după ce binişor crăpă uşa. Lehuza deschise ochii, se întoarse către Sabina şi ceru o picătură de apă, cu care să-şi ude buzele, arse de dogoarea frigurilor, apoi, amintindu-şi de cele auzite, începu să plângă şi să mângâie pe micul nevinovat, care se deşteptase tocmai când Sabina îi pregătise baia.

— O, ce frumos şi ce dolofan fecior are mama, trăi-l-ar D-zeu, zise Sabina, desfăşând copilul, luându-l în braţe şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ducându-l gol către băiţa lui caldă din care ieşea aburul şi se înălţa în casă.

— Ce să-l trăiască, mai bine l-ar lua D-zeu. Ce soartă are bastardul ăsta? Ce să mai aştept, Sabino, dela Andrei, n'ai auzit şi tu ce sentimente are pentru noi? Nu vezi c'a plecat de eri şi nu s'a mai întors încă nici până acum?

— Ce spui? Eu socoteam c'a ieşit de dimineaţă ca să pregătească cele trebuincioase pentru plecare.

— Cum, plecăm în ţară?

— Ce nu ştii? Spunea d-lui Tudorică să te însoţească şi că el va veni mai târziu. Tot aşa l'auzeam spuind aseară unei doamne, cu care s'a preumblat mult pe trotuarul din faţa casei.

— O doamnă? Cine era, tu n'o cunoşti?

— Să cunosc eu pe toată lumea, aşa vrei? Am auzit-o doar când zicea: Noi, femeile, odată iubim, pe când voi... Am mai înţeles c'o chiamă Mimi.

— Mimi, cine să fie oare această femee? Mimi. Mimi, dar Parisul e plin doar de asemenea femei stricate, uşuratice, ticăloase. Vai, ele ne răpesc pacea, ele, pentru bani, ce nu fac? Ce, o D-zeule! Vre-o pierdută, vre-o cocotă.

— Nu semăna a aşa ceva şi apoi el zicea:

— Mimi a mea dulce, vino, nu mai vreau să ştiu acuma de nimic!

— Nici măcar de copilul lui, mişelul. Când va veni, sunt capabilă să-i zdrobesc ţeasta ca unui şarpe veninos. Copilul ţipa în mâinele Sabinei, Rori sări din pat, i-l luă din mână şi voi să-l înnece în bae.

— Du-te, bastard nenorocit, strigă disperată, iar Sabina se puse între ea şi bae şi o opri dela o asemenea nebunie.

— Ce faci, dragă doamnă, ce faci? Ce strică micuţul acesta, ce este el vinovat? Vrei s'ajungi la puşcărie? Asta ne mai lipseşte acum, vai, vai! Adu-ţi aminte de D-zeu, vino-ţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în fire, astea nu sunt fapte de femee cu minte şi d-ta până acum ai dat dovezi...

— Dovezi de ce? Dovezi de nebunie. Nebună am fost, o nebună Sabino şi D-zeu mă pedepseşte. Am crezut într'o iubire sinceră şi desinteresată, pentru care am făcut toate jertfele şi acum iată unde am ajuns. Imbătrânită, ruinată, c'un copil de gât, s'alăturea c'un om...

— Domnul Andrei te iubeşte, dar aşa este el, fluturatec, te necăjeşte, dar ţine la d-ta, d'aceia vrea să te trimeată în ţară ca să te liniştesti.

— Liniştea mea e în pământ; îmi spune inima că Andrei mă va părăsi şi că acest copil e doar al meu. El nu va avea tată, va fi pentru Bădină un strein, cum sunt şi eu. Merg spre prăpastie, Sabino, nu vezi? Sunt doar c'o mână de suflet şi el cheltueşte averea mea cu femei uşoare şi se plimbă, se plimbă, mai zise Rori şi iar se repezi către leagănul copilului, cu mâinele încleştate, gata să-l strângă de gât.

Infiptă acolo, ca o făclie de veghe, sta Sabina, care iar o opri dela aşa uricioasă pornire.

Copilul, îmbăiat, premenit, înfăşat în scutice albe, semăna a floare de bujor, răsărită în nemet de zăpadă. Rori isbucni în plâns şi, când îl zări stând aşa de nepăsător în faţa primejdiei, zise: Puiul mamei, puişor frumos, scump şi nevinovat, iartă-mă, iartă pe măicuţa ta nenorocită, care, în faţă prăpăstiei cei stă deschisă înainte, încremenită de spaimă, era să se prăvălească în prăpastie şi, odată cu ea, să te târască în abis şi pe tine. Făcu un pas spre icoană, aprinse candela, îngenuchiă în faţa ei, împreună amândouă mâinele şi aşa nemişcată, rămase câteva minute, apoi plângând amar, şopti:

„O sfântă Fecioară, tu, care mai bine ca orice mamă, înţelegi suferinţa mea, ajută-mă, înviorează-mă, scapă-mă de primejdia care m'amenintă; călăuzeşte-mi paşii mie şi lui, cel

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care presimte că-n lume nu mă va avea decât pe mine, iar acolo sus pe tine. Dar *vitrego*, chiar şi tu ne-ai uitat. Tu, Maică a lui Isus...

Sabina, tremura şi sta neclintită lângă leagăn, când intră Tudorică pe care Rori nici că-l simţise intrând. Lumina candelei licărea pe faţa Maicii Domnului, umplând-o de raze. Rori se ridică de jos pocăită, sărută icoana, sărută copilul în leagăn, dete mâna Sabinei, care se grăbi să i-o sărute, apoi, zdrobită şi obidită, se îndreaptă spre patul pe care stă Tudorică nemişcat şi sfiit ca să nu-i turbure rugăciunea.

Cum îl văzu, Rori îi zise:

— Ştiu la ce ai venit, m'aşteptam, am prevăzut toate. Andrei mă trimite cu d-ta în ţară, el va veni mai târziu, va veni după ce va petrece, va termina şi suma ce i-ai adus, luată depe casa ce mi-ai vândut şi apoi, funcţionar superior al Statului, întors în ţară, se va căsători c'o fată bogată, spre a-şi ţine rangul la care a ajuns prin mine şi doar cu mine, că eu l'am ajutat în tot şi în toate şi acuma eu îi sunt piedică, gunoi.

Eu şi copilaşul acesta, da, da, zise Rori plângând amar.

— Ce idei greşite, cine ţi-a spus toate astea?

— Cine? El... Ideea mea e că soarta mi-a croit un drum: *Drumul peirei* şi eu merg înainte pe dânsul, fără de adăpost, făr' de popas !... Funebru, funebru este marşul meu şi de l'aş face singură, dar mai sunt atâtea femei, cari, alergând după idealuri fantastice, alunecă, se pierd în abisuri şi toată vina e numai a lor!...

Ce mai este acum? Inaintea mea de ce ai venit? Ce nouă mizerie mai mi-a pregătit, scumpul d-tale prieten? Aide, loviţi, care cum puteţi, nu suntem degeaba noi sexul slab.

Slăbiciune, slăbiciune, numele tău e : Femee.

Femee, pe tine oare cine te-a creiat?

Doamne, doamne, ostenit, în ziua sau seara, când ai zămislit'o, ai greşit. — Pentru ce ai dat viaţă unei fiinţe plăpân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de, unei ființe, jucărie a soartei, sclavă a capriciilor și a tuturor celor cari vietuiesc în jurul ei ?

Cei vrei? Aide spune ce vrei și d-ta cel care, în fata mea, stai ispititor și rece. Ce ți-a ordonat, prietenul d-tale, călăul vieței mele, unde l'ai lăsat și unde șade de eri?

De n'ai fi venit, poate ședea acasă lângă mine, n'ar fi avut bani și fără bani, infernul acesta, căruia lumea îi zice paradisul plăcerilor, Paris, — o ce groază am și de el — Andrei, n'ar fi avut unde petrece cu Mimi.

Tudorică înmărmuri și rămase fără cuvânt. Rori înaintă spre el, îl luă de gulerul hainei, îl zgudui bine, zicând: Aide vorbește, la ce-ai venit aici? Femeia asta știe. Ați hotărît să mă duceți la București. Da? Ei da, da, acolo îmi veți făuri alte chinuri, alte batjocuri. Ce să încolțească în capul vostru altceva, câinilor, distrugătorilor de suflete și de altare sublime, ce alt decât crime, pe deasupra cărora voi să vă înălțati și să râdeți satisfăcuți de așa groaznic triumf.

Aide, sunt gata, te urmez așa cum sunt, desgustată, bolnavă, îngrozită, ca și condamnatul care-și vede înainte înălțată spânzurătoarea... Aidem la București, zise Rori și căzu — ca moartă — pe căpătâiul rece.

XVIII

Copilul e numai al tău

La București Andrei se întoarse cu Rori, în urma sfaturilor prietenului său, doar când fu sigur că are existența asigurată. Primind de la Tudorică știrea că e numit profesor la catedra de științe politice și avocat al unei societăți petrolifere, așa tocmai cum ceruse el și obținuse prin stăruințele prietenilor săi. Orașul îi păru mort și lumea toată coborâtă la un nivel foarte jos, atât ca educație, cât și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca cultură superioară. Caracterul şi-l schimbase cu totul, aşa încât, în discuţii, supăra pe toţi foştii lui camarazi de odinioară; iar cu Rori, zilnic se purta ca un tiran. Până să pună mâna pe leafă, stetea la dânsa, în strada Corbului, într'o căsuţă umedă şi întunecoasă pe care o închiriase Tudorică, dar îndată ce începu să câştige se mută în centru, pretextând că micul Neagu nu-l lăsa să lucreze, acum mai mult ca oricând, având nevoe de linişte pentru studiarea lecţiilor la Universitate şi a proceselor societăţii petrolifere. Când Rori îi pomenea de căsătorie, măcar pentru înfierea copilului, Andrei isbucnea în cuvinte triviale, în jelanie, că n'are haine şi parale pentru asemenea act, pe care nu-l poate face oricum, azi când îl cunoaşte lumea.

Când îi amintea modul cum a adus-o din Paris în ţară, îi răspundea să se mulţămească şi d'atâta, c'a fost om cinstit, altul o abandona acolo.

. In fiecare zi îi da de cheltuială mai puţin decât îi trebuia, ca să-şi ţină zilele ei, ale Sabinei şi ale copilului. Cele trei fiinte nenorocite aşteptau acolo milostenie dela mâna lui, iar dacă se revoltau cumva, nu-l mai vedeau dând pe la ei mai întâi cu zilele, apoi cu săptămânele, apoi...

Sabina îşi părăsise casa, în Franţa, doar pentru dragostea ce o avea pentru micul îngeraş, care văzuse lumina pe mâinele ei.

Luptase greu cu toate privaţiile, se nutrise cu toate speranţele zadarnice; mai la urma urmelor, când văzuse copilul înţărcat şi făcând primii paşi se întoarse la Paris, spre disperarea Rorei, care plânse ca şi cum s'ar fi despărţit de cea mai duioasă mamă. Sabina făgădui că averea ei toată o va lăsa micului Neagu, căci ea şi soţul ei, alte neamuri, mai de aproape n'aveau.

— Să'l trimiţi la noi d-nă să urmeze şcoala, când s'o face mare, că noi îl vom îngriji ca ochii şi'l vom iubi din toată inima.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cele două femei se despărțiră plângând. Casa — din acel minut,—rămase și mai pustie. Rori ne mai având nici piano, nici nimic, umbla prin odae, bătea tactul în palme și fluera: *Marșul funebru* de Bethoven. Copilul se deșteptase, țipa în leagăn, și ea, când intră Bădină, cânta înainte.

— Ai înebunit și pace, femee, pune mâna și dă copilul jos d'acolo, cade, oarbo, nu vezi, te-apucat iar cântecul, nebunia ta veche. Taci, cucuvea, taci!... Rori se opri în mijlocul casei, se uită lung și mirată la Andrei, care era foarte gătit, ras și spilcuit, apoi, luându-l de gât, voi să-l sărute, zicându-i:

— Ți-e milă de puiul nostru, ai frică să nu cadă? Pune mâna de vezi de el și tu, nu e și al tău, l'am făcut numai eu?

— Copilul, copilul, zise Bădină, înlăturând obrazul, ca să nu fie sărutat, e al tău și al tău va rămâne mereu, d'azi înainte, eu . . .

— Tu, tu ce faci? Te 'nsori, iei altă femeie, te-ai gătit, ginere, ești liber, ești partidă bună de 'nsurat. Și cât pret ai pus pe tine, mă rog, cât cântărești pe piață? Neagu coborâse încet din leagăn și, întinzând mânușițele, veni către Bădină, zicând: Bobo, papa, bobo. Bădină îi dete brânci de căzu copilul pe spate, apoi își luă pălăria și voi să plece.

— Nu mai cere nimic dela vândutul ăsta, dela criminalul ăsta, puiușorule. Nu vezi ce-ți face? N'auzi că tu ești numai al meu ?

— Copilul, speriat, se ridică de jos și 'ndreptându-se către Rori, o luă de gât, zicându-i: Maman, buba, cap...

— Ptiu!.. Snamă blestemată, mă părăști mătei, cu ea să rămâi, zise Bădină și ieși fluerând.

Din acea zi nimeni nu mai deschise ușa sărmanei abandonate, iar dânsa, după plecarea lui Andrei, rămase, ca naucă, în pragul casei. In jurul ei tăcerea se lățise, șoricelul doar rodea sub dulap scândurile putregăite de vreme. Rori tresări. Scena se repeta ca la Paris.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La biserica Domniţa Bălaşa, a doua zi, după această dureroasă scenă, Andrei se cununa cu fata unui distins parlamentar, profesor universitar şi proprietar al mai multor case în Bucureşti şi a mai multor moşii în Dolj.

Nimeni, afară de Tudorică şi Anişoara, nu cunoştea trecutul lui Bădină. Doctorul Mauriciu Pino murise, copiii cei trei să înstreinaseră şi Sabina şi Alexe erau departe, la Paris. Prin urmare, Andrei Bădină, apărea ca unul din ginerii cei mai aleşi, atât ca învăţătură, cât şi ca cinste şi ca educaţie.

In saloane, în cluburi, în cariera lui, înfiera viţiul, necinstea, înălţa femeea capabilă de iubire sinceră, de sacrificii şi de devotament, arunca injurii celor cari erau în stare să se înalţe de pe urma fustelor, să se atingă de averile ne câştigate cu sudoarea feţei!....

Lume ! . . . .

In scurtă vreme dobândi, în barou, un loc de frunte şi începu să câştige sume însemnate, ca unul ce era orator bun şi documenta adânc toate cauzele cari duceau la disperare şi la crimă. Divorţurile, dezertările, crimele, chestiile psihologice, în cari se găseau acuzaţii, în minutul săvârşirei faptelor, erau învederate de el — la bara justiţiei — cu o ştiinţă şi o pricepere aleasă, însă nimeni nu ştia nimic despre albeţea conştiinţei lui, nici dacă mustrarea cugetului, pentru negrele lui fapte, îl apăsaseră vr'odată.

Zi, cu zi, el se înălţa pe ruinele a două vieti: Rori şi Neagu. Zi cu zi, ei piereau în căscioara din strada Corbului, strânşi de ghearele mizeriei, dar despre ei cine mai ştia ceva?

Până la o vreme Tudorică venea de le mai aducea de la el dela moşie, hrană şi ajutor, apoi, d-zeu chemându-l şi pe acesta în lumea drepţilor, nimeni nu mai deschise uşa femeei care, pentru o iubire sinceră şi dezinteresată, căzuse în fundu-l prăpastiei! Citea, citea mult, se mângâia cu suferinţele altor femei încercate ca şi ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o zi citi versurile dintr'o carte: *Simfonii din Trecut* şi din poezia: *Infanticida* şi le transpuse pe numele ei :

Infanticida

Rori, tristă tot se uită, peste negrele cărări;
Căci Andrei nu mai soseşte din întinse depărtări.
A uitat el pe femeia ce atât de mult iubise,
Se 'ntrebau ai săi prieteni, ori p'un ţărm străin pierise?
Nu! Poemul l'a sfârşit, fără a fi de loc mustrat;
Părăsind pe a sa iubită, el cu alta s'a 'nsurat.

. . . . . .

Cuviinţe sociale, legi, ce pedepsiţi la crime,
Insă-şi voi călăi ne faceţi, căci vă trebuie victime.
Prohibite după lume, eu, gândesc c'am fi mai buni.
Fericiţi-s cei sălbateci, căci nu ştiu aşa minuni !

Rori... Ar smulge, pentru Neagu din uscatu-i sân de ghiaţă,
Picătura cea din urmă, ca să poată să-i dea viaţă
Lui, care a venit pe lume, fără parte şi-i bastard...
Plâns-o 'neacă, o sugrumă, suferinţele o ard,

Aburitele zăbrele, când le strânge, când le lasă,
Desnădejdea răsuflarea ei şi pruncului apasă;
Vocea-i stinsă, se înalţă în spre bunul Creator
De la care tot mai cere cel din urmă ajutor.

N'are pâine, foc în vatră, nu mai are, nici putere:
Uşa nu-i deschide nimeni, ca să-i dea vr'o mângâiere.
Cine să întindă mâna, criminalei ce-a iubit?
Cel ce cade e victimă, 'nvingătorul e scutit
De dispreţ şi hula lumei, legea-i e spre ocrotire
Pace bună cui se 'ncrede şoapte-i dulce de iubire...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Inchise cartea şi se uită la Neagu care creştea ca din apă, pentru el Rori nu'şi curmase viata, când aflase din gazete despre căsătoria lui Bădină; pentru el alergase la tot felul de servicii, ca să'i susţină zilele lui triste şi amare.

Chip leit al lui tată-său, avea inteligenţa dar nu şi moştenire caracterul lui. De multe ori maică-sei parcă îi venea în minte zilele prime de fericire, când îşi părăsise ţara, soţul şi copiii, pentru Bădină. De multe ori plângea, istorisind fragedului copilaş amarurile vieţei sale.

Inţelegând pe cât putea, băiatul creştea cu durerea în suflet, vrea să 'ntâlnească o dată pe acest om criminal şi să răsbune el pe măiculiţa lui.

In clasă era mereu cel dintâiu, făceà camarazilor tot felul de servicii şi de aceia toţi îl iubeau şi-l dăruiau cu câte ceva. Din cioburile de table sparte învăţase să facă tăbliţe mici, cărora le punea pervazuri şi le vindea; iar din banii câştigaţi îşi cumpăra caete, ori câte o prăjitură, câte o floare şi le ducea mamei sale, care ziua lucra traduceri la un ziar şi seara cânta la un cinematograf. Neagu, învăta lecţiile în dosul instrumentului, doar ca să poată sta la lumină şi la căldură. Acasă, când se întorcea, în besna rece, nu ştia cum să s'arunce mai repede amândoi în plapămă, încălzindu-se unul de altul, povestindu-şi, până târziu, unul altuia necazurile şi privaţiile zilnice, de cari ce mai ştia acuma Andrei Bădină, care trăia în palatul zestral din calea Victoriei, înconjurat de familie, de servitori, de lumină şi de căldură înăbuşitoare.

Intr'o seară, trecând pe calea Victoriei, Rori arâtă lui Neagu palatul în care locuia tatăl său cu soţia şi ceilalţi doi copii ai săi. Băiatul, atât să întristă încât, seara acasă, nu mâncă nimic şi, din ce în ce mai mult, începu a cerceta trecutul de suferinţe al mamei sale, a o preţui şi a o iubi mai adânc. Nu'i venea să creadă că părintele său a putut fi aşa de crud, nici nu'nţelegea dece, când el este aşa de avut, nu se gândeşte la dânşii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIX

Negre's nopţile şi reci

De mai multe ori stărui ca Rori să-i scrie o scrisoare, că el are prea multe treburi şi n'are timp să vină până la ei, ori îi e şi ruşine să intre în ruina din strada Corbului. Să-l cheme în sală la cinematograf, acolo poate va veni şi-l va cunoaşte şi el. Sărmana mamă se execută, ea scrise cele ce urmează:

Scumpul meu Andrei,

S'au dus toate acele zile frumoase şi noi ne-am uitat nepăsători cum ele treceau, se spulberau ca băşicele albe de spumă, iar noi cântam şi ne 'ntrebam:

Trec iluzii, viaţă, totul?...
Chiar şi dragostea se stinge?
Cunoscutu-ne-am sub teiul înflorit ş'acuma... ninge.
Ne cântă priveghetoarea prin stufiul de lilieci...
Azi p'acolo ţipă buha...
Negre 's nopţile şi reci!...

Faţă 'n faţă stăm azi privindu-ne întocmai ca doi streini şi ne-am iubit odinioară, mult... mult... mult!... Ne-am iubit atât de mult în cât, dragostea noastră d'atunci, a degenerat într'o fioroasă nepăsare.

Credeam noi vre'o dată, c'aici avem s'ajungem, când aşa de frumos erà începutul?

Mai credeam ?

Iubirea noastră parcă fuse un vis dulce şi ademenitor din care n'am mai fi voit, o vecinicie, a ne mai deştepta şi totuşi din el ne-am trezit tocmai atunci, când noi îl credeam mai temeinic şi nesfârşit ca lumea. Ba... a fost un timp, da, a fost, când am crezut că chiar ea, omenirea sfârşindu-se, prăvălită în haosul de unde a ieşit, el, visul nostru, ar fi apă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rut încă în văzduhul strălucitor de lumina şi de frumuseţea sinceritătei!... Da... erau încântătoare visurile, cereşti iluziile, nesfârşite planurile noastre pentru un viitor pe care acum îl cunoşti cât e de tulbure, dar pe care atunci, noi îl făuream din zile fericite, zile împletite cu mănuchiuri de trandafiri, gardenii şi iasomie...

N'am uitat eu şi nici tu, iubite, că e negrăit de bine să te simţi iubit de fiinţa care-ţi este scumpă. Înlănţuirea braţelor de după gât, acoperirea feţei c'un văl de sărutări, în momente dulci de iubire, nu s'ar putea descrie nici cu cea mai maestrită pană. Dumnezeeşti erau acele simţiri, ca şi lui D-zeu, lor vină nu le putem găsi.

Dar noi? Noi oare nimic nu suntem vinovaţi? Noi cum ne-am îndurat să lăsăm să treacă acele sublime zile, nicăeri ne 'nsemnându-le ?

Da, da, ai dreptate, îmi aduc aminte, le-am însemnat în parcul Carol pe foi de trandafir, dar trandarii s'au scuturat!...

Le am tăiat pe răboj de jugastru, dar, furtuna a nimicit plăpândele ramuri... Le-am scris pe prunturi argintii de nisip, dar zefirul jucându-se, la umbra salciei plângătoare din malul apei, cu aripele sale, d'acolo le-a spulberat!...

Ş'am râs, da am râs, scumpul meu Andrei, când alergând amândoi, ţinându-ne de mână prin tufişuri, peste câmpuri şi prunturi, urma acelor zile de iubire nicăeri n'am mai găsit'o!.. Am râs... căci ne scriind data lor în sufletul nostru, unde poate ar fi rămas neştearsă pentru totdeauna, ele, ceasurile fericite, au trecut, s'au dus!...

Să fi râs noi oare de nopţi, de zile, de raza lunei scăldată 'n lacuri, de braţele teilor înfloriţi, cari parcă se 'ntindeau spre a ne bine cuvânta iubirea; de rândunelele pe cari, în atâtea primăveri, amândoi dela geam, sub streşin la cuibul lor, le-am văzut întorcându-se?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Să fi râs de fluturi, de ciocârlia, care ne deştepta în zorii zilei, de roua cu care ne spălam feţele, când strângeam macii şi albăstrelele de prin holdele de grâu ? De libelule, de brotăcei, de cărăbuşi, de licuricii, ce ne luminau cărările, de săruturile de flacări!.. Să fi râs oare până şi de amor?... A!...

Cine ar fi crezut că pe altarul lui, atât de sfânt, în loc de miresme, vom aprinde pucioasă şi catran ?..

Cine ?

Cine a cugetat vr'o dată că visuri, iluzii, iubire, vor fi puse, chiar de noi, sub zăbranicul uitării? Acolo să nu mai poată lumina şi pătrunde nici măcar razele dulcei amintiri!...

Da... da şi când te gândeşti, că noi ne-am iubit atât de mult, încât, desfăşurată în lanţuri, iubirea noastră, ar încătuşa pământul, l'ar strânge în cele mai dulci cătuşe de dragoste... Vai!... Ş'acum, în loc să ne stimăm, c'am fost în stare s'alimentăm cel mai frumos sentiment: Iubirea, *fugim, suntem criminalii cari, de-am putea, am ascunde, în fundul pământului, crima noastră!...*

In aceste zile de grea cumpănă, de grea prigonire a sufletului nostru, de către noi înşi-ne, tu nu găseşti, iubite, că trăim ca şi nişte morţi?

Da, mărturiseşte, scumpul meu iubit, că în noi, de bună voe, am ucis totul, totul, până şi iubirea, care ni se părea în veci nemuritoare.

Spune că suntem morţi, iubite, spune.... Da, suntem morţi, pentru totdeauna *şi râsul nostru e mai groasnic de cât rânjirea de veci a cadavrelor!...*

Din orbitele învinetite ale ochilor noştri stinşi, isvorăsc acuma raze sinistre de ciudă, de pismă şi de mânie; glasul ne răsună a pustiu, în faţa celorlanţi maimuţărim: jucăm Tango. pe când în sufletul nostru se cântă: Marşul funebru !...

Şi tu şi eu am mai vrea să reclădim altarul iubirei, dărâmat de către noi înşi-ne, să ne mai întoarcem pe cărările îmbălsămate de odinioară, dar nu se mai poate şi.... ştii tu dece?

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pentru că şi tu şi eu suntem de plâns. Pentru că... Mărturiseşte, dragul meu, mărturiseşte, chiar dela sânul iubitei tale d'acum, că eşti, ca şi mine, nenorocit şi că azi amândoi trăim o moarte vie!..

Până când, până când... ne vom chinui aşa? Răspunde.

A ta, RORI

XX

Bastardul

Scrisoarea îi fuse înapoiată. Neagu atâta se revoltă că-şi puse în gând a se duce el însuşi, să dea ochi cu un om căruia el nu'i făcuse nici un rău şi el era un copil drăgălaş, bun şi mereu premiantul clasei.

Cum să facă? Hăinuţele lui, ca şi ghetuţele, îi erau rupte, avea însă pălărioară nouă şi mănuşi de lână, căpătate dela şcoală la pomul de Crăciun. Prieten era cu toţi băeţii buni; toţi îl ascultau şi 'l iubiau, căci era monitorul clasei şi cel mai desinteresat, mai drept, mai silitor şi cu minte.

Lăsând ruşinea la o parte, într'o zi, rugă pe un camarad avut, să'i împrumute o hăinuţă curată nouă şi o pereche de ghete, că vrea maică-sa să-l ducă şi pe el la teatru.

— Cere-mi ce'i vrea, Neagule, şi-ţi aduc. Şi mama mă va asculta îndată, ea îmi dă tot ce vrei, că şi ea te cunoaşte.

— Mă cunoaşte, cum, de unde?

— Te cunoaşte de pe faptele tale cele bune şi de pe silinţa ta, zilnic eu îi spun câteceva din faptele tale cele nobile şi frumoase, cari vor rămâne de pomină.

— Da, da, ai dreptate, omul se duce, faptele lui rămân, eu zilnic cuget la aceasta. Cu hainele şi încălţămintea ce îmi vei aduce, voiu face o faptă frumoasa.

— Ce spui ? Atunci plec chiar acum să...

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII"
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdrr1901-1932

— Nu, nu vreau așa. Înștiințează pe mama ta, când te vei duce acasă la prânz și adu-mi-le, când te 'ntorci la școală. Mie îmi trebue doar azi după clasă.

— Și ce faptă bună zici, că vei face cu hainele mele? Spui că te duci la teatru pentru întâia oară, eu am fost de atâtea ori și n'am făcut nimic bun, ba de multe ori am fost neastâmpărat, sau am adormit în fotoliu de se supăra și mă certa mama, pentru banii cheltuiți cu mine, zadarnic.

— Eu nu voiu dormi, ci voiu servi pe biată mama, căci, după cum zice ea și eu am înțeles că și viața ei, a fost un teatru. Ce e teatru altceva decât povestirea întâmplărilor din viața noastră, din trecutul nostru și al altora. Uite, mie mi se pare că am fost deja la mii de teatre, dar n'am jucat ca artiștii rolul altora, ci rolul meu propriu. Cu hainele tale vreau să descoper pe tata, să mă duc la el, la el, care nu vrea să știe de mine.

— Cum, tu ai un tată așa de vitreg? Un copil ca tine, dar cu ce l'ai supărat, Neagule?

— L'am supărat, cum să-l fi supărat, când abia mi-aduc aminte de el ca prin vis și când pe noi ne-a părăsit, s'a însurat, are alți copii, e foarte bogat și de mine și de biată mama, nu vrea nici măcar să audă.

— Ca la teatru, bine zici tu, dragă, parcă ai văzut teatru. Va să zică tu nu ești copilul lui.

— Ba sunt.

— Cununat era cu mama ta?

— Nu.

— Nu, ei atunci tu știi ce ești?

— Nu.

— Ești bastard!... Neagule, n'ai nici un drept pe lume. Tata e avocat, are chiar acum un proces și dela el am auzit că: un copil născut înainte de cununie se numește *bastard*.

— Bastard, bastard, ce e aceea, ce, începură a striga cei-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lalți copii; iar Neagu, galben ca ceara, căzu pe bancă. Copiii alergară, îi deteră apă, îl stropiră, îl mângâiară, săriră asupra celuilalt camarad, cerându-i să le spună cu ce l'a supărat. Copilul, ca să-i potolească, vru să explice piesa ce văzuse la teatru, iar Neagu îi făcu semn să 'nceteze și, ca să vadă ceilalți că nu e supărat, se ridică de pe bancă și se duse de-și sărută camaradul, șoptindu-i:

— Ghetele și hainele, azi după prânz, nu uita, te rog, să nu uiți, dragă Matei Zelescu, îmi faci cu asta un mare bine.

— Dar tu apoi mă ierți, n'am vrut să te supăr. La teatru am văzut...

— Ce are aface, un cuvânt mai mult sau mai puțin aspru aruncat sărmanului *bastard*, crezi că face în sufletul lui ceva? Teatrul ăsta îl știu, mama mea mi l'a spus chiar anul acesta, când am trecut în clasa IV-a liceală, dar ce să fac eu? Eu, dacă aș fi făcut legea, o făceam ca pe asemenea tați, cari își aruncă pe proprii lor fii, să-i plimbe zilnic pe uliță legați cu lanțuri de mâini și de picioare. Mizerabilii, tâlharii, nu i-ar mai răbda d-zeu!

— Tocmai ca la teatru, zici Neagule și tu, așa era unul care...

— Lasă-mă, nu-mi mai spune nimic, știu tot.

Știu că n'am nici un drept, nici la numele, nici la averea tatălui meu. Pe mine mă chiamă Neagu Iordanovici, ca pe bunicul. Știu că, dacă moare tata fără copii, pensia lui, cât de mare ar fi, rămâne statului, nu mie. *Eu sunt bastard*, cum ai spus.

— Nu mai mi-aduce aminte de prostia mea, Neagule și mai ales nu mai fi trist, ori cum și ori când, în viața ta, eu voiu fi prietenul tău cel mai bun, te voiu ajuta și te voiu iubi ca p'un frate. Vrei?

— Frate, frățioare, tu nu știi ce gânduri se sbat acum în creerul meu. Tu nu 'nțelegi și nimeni din lumea asta nu știe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.transilvania.ro/mdrr1901-1932

ce se petrece azi aici în sufletul acesta zdrobit d'atâta nedreptate. Ascultă-mă să-ţi spun. Nu la teatru mă duc eu diseară, teatru doară eu citesc, nu, biată mama n'are bani destui nici pentru pâinea zilnică, ci la tata, vreau să dau ochi cu el, să vedem cum stă dânsul în faţa mea.

— Ce spui, ştii unde şade?

— Ştiu, vezi bine că ştiu. Ştiu şi ce să-i spun ca să intre în pământ de ruşine.

— Ia aminte că la teatru era, era aşa... Cel care nu vrea să ştie de copilul lui, când acesta i-a eşit în cale, l'a gonit ş'a trecut pe lângă el fluerând.

— Ce-o fi să fie, azi ori mor, ori îmi fac dreptate.

Intrară în clasă, căci recreaţia se terminase. Orele lui Neagu îi părură veacuri, întrebat la Geografie, spre mirarea colegilor săi, cari erau deprinşi să-l audă, spunând lecţia fără greşeală, răspunse încurcat. Plânse la urmă de ciudă. Invăţătorul îl chiemă lângă dânsul şi-l întrebă ce i s'a întâmplat. Matei Zelescu, vru să răspundă. Neagu îi făcu semn să tacă şi se căi că-i desvelise secretul inimei. Apoi întorcându-se către d-l profesor, zise:

— *Domnule profesor, oamenii nu sunt ca animalele; ele profită de viaţă aşa cum este ea, se mulţumesc cu mâncare, băutură şi ogrinji aşternuţi în staul, în grajd, ori în coşar, ca să doarmă liniştiţi, pe când oamenii, creiati după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, au un suflet şi 'n el păstrează atâtea taine, de aceia ei nu sunt fericiţi.*

— Ce spui tu, mititelule, ai vre-o taină pe care eu n'o ştiu.

— Da, domnule profesor, şi iertaţi-mă că, din cauza ei, sunt turburat şi nici acuma, aşa de odată, n'o pot spune, fără să plâng amar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXI

Ai... greşit adresa, băete...

Cercase zadarnic profesorul să afle de ce plângea cel mai bun şcolar, care, de ce se gândea la situatia creiată lui de împrejurări, d'aceia se 'ntrista. Neputincios, cum erà, totuşi cerca să 'nvingă soarta.

Acasă, de cum ajunse la amiazi, se spălă, se curăţi, ceru maică-sei bani şi se duse de se tunse. Intorcându-se la liceu, după prânz, se 'nvioră, când văzu hăinuţele de marinar noui, nouţe, ghetuţele de lac, beretuţa, ciorăpeii şi bastonul cu ciucuraşi; la toate se gândise scumpul său prieten, Matei Zetescu.

Ce suflet nobil! Pachetul îl ascunse sub bancă şi cu nimic nu se 'mbrăcă în clasă, deşi ardea de nerăbdarea de a vedea cum îi şade lui cu aşa lucruri scumpe — de care el — nu va avea parte nici odată.

Când plecară acasă ceilalţi şcolari, ei rămaseră în clasă. Matei arătă lui Neagu cum să se 'mbrace, îl încheiă la bretele şi la hăinuţe, apoi îi spuse să le poarte sănătos, că mămica lui aşa i-a zis să 'i spună. Neagu fu aşa de mişcat încât, nici ştiu cum să mulţumească scumpului său camarad. Strânse repede hăinutele cele vechi, alergară amândoi de le duseră acasă, apoi despărţindu-se, unul o luă în spre casă, celălalt în spre palatul părintesc din calea Victoriei.

Erau orele cinci, când copilul ajunse la poarta aurită şi cu zăvoare groase de fier, cercă să deschidă, bătu, dar zăbrelele groase rămaseră mute în faţa lui. Printre împletiturile de fier se vedea veranda cu geamuri roşii, albastre şi portocalii, iar printre acestea, plante mari şi frumoase, lămâi şi portocali cu poame şi 'nfloriţi.

Pe drum treceau trăsuri în cari Neagu se uità că doar, doar vre-una să se oprească şi din ele să coboare Andrei Bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dină pe care el îl căuta, dar pace ! Drumeții treceau, treceau grăbiți, și copilul sta și tremura în zăpada, care începuse să se cearnă în fulgi deși.

Aproape se 'ntunecase, când un automobil luxos se opri, poarta se deschise larg și un domn, foarte elegant, coborî din lăuntru repede, intră în veranda caldă și parfumată cu miros de flori de portocal și de zambile.

Tremurând, Neagu, se luă după dânsul și pe ultima treaptă îi apucă mâna, vru să i-o sărute, el o retrase zicând:

— Ce vrei d-ta aicea, domnule?

— Vreau să vorbesc cu d-l Andrei Bădină dv. sunteți? Am să vă spun...

— Nu, nu sunt eu, ai greșit adresa, băete.

— Am greșit ? Nu se poate, mama mea mi-a zis...

— Mama d-tale te-a povățuit greșit. Andrei Bădină a murit pentru voi, așa să-i spui.

— Totuși...

— Destul băete, am terminat, du-te ! Portar, altă dată să nu mai lași să intre aici lume necunoscută, zise Bădină portarului și sui repede scara, ca și cum ar fi fost urmărit de un inamic.

Neagu, încremenise lângă un ficus uriaș, portarul îi dete mâna, îl coborî pe scară și când îl scoase pe poartă îl întrebă :

— Al cui ești, puișorule? Poate ești băiatul cuconașului.

— Nu știu, răspunse băiatul, și ochii i se umplură de lacrămi.

— Cum nu știi ?

Așa sunt boerii ăștia mari. Să mai vii p'aicea, puiule.

— Nu știu, îi răspunse iară, căci aicea veneam să aflu adevărul, să sărut mâna tatei, să 'i cer ajutorul ce 'mi trebue, ca să 'mi urmez înainte învățătura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mititelule, şi ai văzut cum te-a gonit, ai văzut? Să vorbeşti cu doamna, ea are alt suflet, ea miluieşte şi ajută pe toţi copiii sărmani, să mai treci p'aici, puişorule, auzi, zise încă-odată portarul, puse curând, în mâna liceanului, două hârtii de câte douăzeci de lei şi, închizând în urma lui porţile groase de fier—dela palaturile lui Bădină—intră în casă.

Neagu, când se 'ntoarse în aerul îngheţat şi 'n besna din strada Cortului, începu să plângă cu hohot, se desbrăcă de hăinuţele cele frumoase, le atârnă cu băgare de seamă 'n cuer, puse cele două hârtii pe masa de noapte într'o carte, îşi făcu rugăciunea şi intră în plapoma rece ca sloiul de gheaţă, fără a gusta, nimic din merindele ce avusese grije a-i lăsa Rori pe masă, când plecase ca să cânte la cinematograf.

Emoţiile prin care trecuse Neagu mai toată ziua, îi dete nişte friguri teribile. Nu dormi noaptea 'ntreagă, tresări, plânse, iar când sosi maică-sa îl găsi aiurând.

Nenorocirea nu vine niciodată — la om — singură; Aproape două săptămâni zăcu rău copilul, fără să destăinuiască maică-sei nimic din aceia ce îi ardea sufletul. Din pat se uita mereu la hăinuţele lui cele frumoase şi se gândea că, pentru multă vreme, el nu va mai fi sarcină Rorei, care câştiga aşa de puţin şi jertfia tot, până la o para, pentru el şi pentru casă, ea umblând petecită, mai rău ca cea mai sărmană femee.

— Ceva trebue să ţi se fi întâmplat ţie, ceva rău, dragă Neagule, şi tu ascunzi mamei tale.

— Mama mea, sărmana, n'are nici o bucurie şi nici flori ca 'n Italia, nici porţi de fier aurite, nici automobil, nici haine, nici... Ea mă are doar pe mine, zise Neagu plângând, şi eu ce'i pot face d'aici din pat, ce ajutor să-i dau?

— Ajutorul ni 'l trimite Dumnezeu.

— Ajutorul lui Dumnezeu e slab de tot, degetele tale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mamă, cari aluneca noaptea pe pian la cinematograf, căpşorul ăsta, albit de suferinţe, mânuşiţele astea, cari lucrează la bucătărie ca şi la redacţia ziarului, ca să ne ţină zilele! Vai mamă, ce nedreptate e'n lumea asta! Unii au palate calde şi luminoase pe calea Victoriei, alţii se sbat şi mor în strada Cortului... ca noi!...

— Să fim sănătoşi, să nu mai mâniem pe Domnul, puişorule. Vezi, acum te-ai făcut mai bine şi eu câştig atâta cât să putem trăi. Boala ta, se 'nţelege, m'a cam dat îndărăt, dar nu-mi pasă, primejdia e trecută; acum simt noui puteri de viaţă şi de muncă, tu să trăeşti, tu, tu, speranţa şi bucuria mea!...

— Nu cred că eu voiu putea să lupt cu răutatea şi cu nedreptatea lumei aceştia. Voiu cădea învins, căci nu pot suferi, ca tine, nu!... Nu!...

— Ce ştii tu de lumea asta, dragul mamei, ce?

— Ştiu mult de tot... şi ceia ce am văzut şi am aflat, acum două săptămâni, mi-ajunge. Lovitura primită, dela chiar părintele meu, e mortală. Aici în piept am simţit cum mi-a 'nghe̦ţat sângele, cum... mor, mamă, mor!...

— Dumnezeule, ce s'a întâmplat, spune, of! Ce copil ascuns, ce ai făcut, puişorule, ce? Nebuna de mine, nebună, te las mereu atâta vreme singur! Ce este, ce ţi-a dat prin gând ţie, micule, ce?

— N'avea teamă mamă, ştiu să mă călăuzesc. Şiu cum să umblu, dar eu şi tu suntem oile blânde, cari am trăit între lupi. Iartă-mă, mamă, am făcut o faptă care, pentru pacea ta, ţi-am ascuns-o, credeam să-ţi fac, în întunericul vieţei tale, ţie o bucurie, o lumină şi mie o dreptate, dar... n'am isbutit şi din cauza înfrângerii eu m'am îmbolnăvit, şi tu, tot tu, sărmana, ai plătit doctorul şi doctoriile. Iartă-mă şi lasă-mă, în sufletul meu, s'ascund şi eu o taină, mamă!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXII

Steaua dela Răsărit

Era o iarnă 'ngrozitoare. Drumurile toate s'acoperiseră de nămet şi Crivăţul sufla cu putere. Rori, luptând cu lipsa şi cu troenele, ca să-şi poată tine viaţa sa şi a copilului său, alergase la tot felul de mijloace. Meditaţii, traduceri la ziare, cusături pe la vecine, până târziu seara la lampă, astfel că a doua zi s'o ia d'acapo; atât o slăbiseră şi o îmbătrâniseră toate încât era de nerecunoscut. Suferinţele sale le 'ndura cu bărbăţie, dar suferinţele lui Neagu, o stingeau, o topeau de pe picioare.

Când află dela dânsul despre purtarea lui Bădină, faţă de micul nevinovat, înmărmuri. Ce putea ea face altceva decât să sufere grelele lovituri primite dela o soartă vitregă?

Alte femei, gândea ea, când dobândesc câte un copil, ajung la situaţii fericite. Eu !...

Eu, ce să mai zic? Mie acestea toate mi se cuvine, căci n'am ştiut să rabd. Orice tovărăşie e 'ntocmită şi ţinută cu răbdare: *Rău cu rău, mai rău fără rău*, zice proverbul şi: *Ce e întâi nu e pe urmă*. Unde aş fi eu de rămâneam lângă Pino? N'aş fi fost fericită, nu, dar aveam întreagă starea şi trei suflete calde cari băteau şi pentru mine.

Acum, vai mie !...

Când cugeta aşa singură şi ghemuită de frig, în vârful patului, uşa se deschise şi o doamnă aleasă, însoţită de una ceva mai tânără, intrară şi 'ncepură a cercetà starea de mizerie, în care se găsea Aurora.

— Cu ce vă ocupaţi, doamnă şi ce mijloace de existenţă aveţi, zise cea mai în vârstă.

— Eu, cu ce mai pot şi va să pot lucra, spre a ţine viaţa fiului meu, sărmanul, el, pentru el, mă 'ngrijesc mai mult. Bietul băiat !... N'are pe nimeni şi e copil foarte bun, premiantul clasei, mititelul !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In acest moment intră Neagu, şi cu alt băiat. El strigă din sală:

— Mamă, mamă, iată ce am cumpărat cu cei 40 de lei ce ştii c'aveam: hârtie, poze cu *Naşterea lui Isus,* pap cu ce să le lipesc, să fac o stea, doctorii şi-o prăjitură pentru tine. Intrând, copilul rămase uimit. Cele două doamne îl mângâiară, îl lăudară pentru târguelile făcute, îl invitară să meargă la Crăciun şi pe la dânsele şi alte cunoştinţe, dându-i şi adresele, apoi îi puseră în mâni trei sute de lei, ca să facă cu ei o stea şi mai frumoasă. Neagu le sărută mâna, mulţumindu-le cu recunoştinţă; ieşind, ele făgăduiră, nenorocitei femei, lemne şi haine drept ajutor, pentru sfintele sărbători.

— *Quelle grande misère!...* Zise cea mai tânără, mângâind pe Neagu, şi invitându-l a veni negreşit să se joace cu copiii săi şi să-i pregătească la lecţii.

— Voiu veni, negreşit, doamnă, mai întâi cu steaua şi apoi cu vioara, dacă mă primiti şi dacă vă face plăcere.

— *Il est adorable,* şopti doamna cea mai în vârstă, dându-i încă o sută de lei şi zicându-i:

— Ţine, să-ţi iei coarde pentru vioară şi să vii să-mi cânţi şi mie.

— Vă multumesc, doamnă, zise Neagu, sărutându-le iar mâna şi împărţind banii cu camaradul său.

— Nu, banii aceia ţi-am dat ţie, micule, colegului tău îi dau eu alţii.

— Aşa, bine, vă mulţumesc, că şi el e băiat foarte bun.

— Mai puţin bun şi mai puţin silitor ca tine, altfel eu aş fi monitor în locul tău, dar nu sunt...

— Ce spui? El e întâiul în clasă?

— Da, doamnă, cum, nu ştiţi? Eu v'am văzut venind şi la şcoală, când era Neagu bolnav acasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ai fost bolnav, puiule? Intreabă doamna cea mai tânără. Ai răcit, ce ai avut, de ce te-ai bolnăvit?

— M'am bolnăvit de durere, d'un lucru de care vă rog să nu mă 'ntrebaţi, că iar...

Aurora se ridicase în picioare şi făcea semn celor două femei să tacă, ochii ei sticleau înlăcrămaţi.

— Nu le mai face semn, mamă. Eu văd că aceste doamne sunt aşa de bune, încât oricât m'ai opri tu să nu vorbesc, eu tot le voi spune secretul vieţei mele şi ele vor judeca, vor...

— Taci, Neagule, taci te rog, nu pentru aceasta au venit dânsele în această neagră mizerie, ci...

— Vă uitaţi, doamnelor, eu dela dânsa am aflat că sunt fiul unui om... om, ce om? Al unei fiare, care stă în calea Victoriei, într'un palat şi când m'am dus la el, în loc să aibă milă de mama asta bună, care m'a crescut atâta vreme, fără ajutorul lui, el, câinele, m'a gonit, a pus portarul să mă dea afară, zise copilul, înecat de plâns şi adăogând: Asta e boala şi suferinţa mea! *Sunt un bastard*, n'am dreptul nici la averea, nici la numele tatălui meu. Pe mine cred că ştiţi, ca mă cheamă Neagu Iordanovici, nu Neagu Bădină, cum ar trebui să mă cheme.

— Neagu Iordanovici, şopti foarte mişcată femeia cea mai tânără, eu stau chiar în casa de unde portarul, în urma poruncei d-lui Bădină, te-a dat afară, eu dela dânsul şi acuma dela tine şi dela profesorul de geografie, ştiu cine eşti; zilnic, te rog, să vii, în casa mea, fără sfială.

Vei fi tratat ca un copil al meu.

Aurora rămase ca de piatră şi nu putu rosti un cuvânt.

Cele două femei, nu erau altele decât soţia lui Bădină şi Anişoara Arghiriade, fosta iubită a lui Andrei, care acum ajunsese bogată şi, ca atare, făceà parte din toate societăţile filantropice.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eşind, amândouă aveau ochii plini de lacrimi. Rori neputând scoate o vorbă, căzu încremenită pe pat. Neagu, ne 'nţelegând bine învăvădirele şi urzirea soartei, începu a sări prin casă de bucurie, a 'ntinde sutarele pe pat lângă maică-sa, a juca şi a striga:

— Suntem bogaţi maică, măicuşoară, suntem bogaţi, nu mai plânge, nu, vei vedea că eu, cu vioara asta, pupa-o-aşi, am să te ţin ca p'o regină. Mă duc la doamnele astea, cânt, spun poezii, dau lecţii la copiii lor ş'acasă la tine, vin cu buzunarul doldora. Ce plângi? Tu nu vezi că Dumnezeu are milă de noi? Nu vezi ce îngeri ne-a trimis?

— Ingeri, în adevăr. Pe una o bănuesc cine este şi 'n adevăr că, dacă s'o purta cum ţi-a făgăduit, e un înger, dar cealaltă n'o ştiu, n'o cunosc, dar am văzut ce suflet nobil are.

— Nu ştii, ce trebue să ştii, aflu eu şi-ţi spun tot, tot, măiculiţă dragă, nu plânge, nu mai plânge, zise Neagu, ci dă-mi ajutor să fac steaua asta, cu colegul meu, că d'aceia am venit. O să vezi câţi bani o să-ţi aduc:

Cine primeşte steaua frumoasă şi luminoasă, cu colţuri multe şi mărunte, dela Isus Christos venită, strigă Neagu, jucă prin casă, apoi s'apucă a tăia hârtiuţele ce cumpărase, şi-a cânta însoţit de camaradul său:

Trei crai dela răsărit
Spre stea a călătorit!...

Anişoara cu automobilul conduse acasă pe soţia fostului său amant. Apoi, întorcându-se la Rori, îi aduse o multime de haine aproape noui şi-un pieptar de lână cu care, ea singură, ţinu a o îmbrăca, în această casă plină de igrasie, de 'ntuneric şi 'n care locuia, d'atâta vreme, cumplită lipsă.

D-na Arghiriade, căeia Rori îi povestise toată suferinţa ei, din acea zi, fu cea mai bună protectoare a femeei bolnave şi a copilului desmoştenit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXIII

Domnişorul Neagu

Bădină prinsese gust de speculă şi i se părea că în a pune, ban peste ban, stă toată fericirea. Cu femeia ce luase în căsătorie absolut de loc nu se potrivea. Amândoi trăiau o viaţă a parte. El, în lumea academică, universitară şi politică, aproape nu mai mergea de când s'apucase serios de comerţ. In lumea gândirii, în lumea aleasă şi bine educată, nici nu prea avea ce căuta, căci deşi ajunsese şi la Universitate profesor şi în aeropagul ţării, când ca deputat, când ca senator, obârşia lui tot se cunoştea. Mult suferise din această cauză, nobila sa soţie, dar având doi copii şi el o poziţie socială destul de înaltă, lucru pentru care părintele său o dase după Bădină, se 'nvăţase femeea să rabde tot c e-i venea dela el. In afară de grosolăniile ce-i făcea zilnic, în casă şi în societate, apoi despre el afla numai minuni, petreceri şi chefuri, săvârşite cu fel de fel de femei, cu fel de fel de fete dela Universitate. Elevele sale toate, nu obţineau notele după ştiinţă, ci erau apreciate după frumuseţea şi uşurătatea lor.

Pentru aceasta Andrei era recunoscut şi atât pierduse ruşinea, încât din decăderea sa morală, îşi făcea o glorie, o apoteoză de care toţi îl luau în râs. De Aurora nu-şi mai aducea aminte nici ca de un vis stins. Pe Anişoara, când o vedea prin societate, o avea acum ca pe-o prietenă, căreia îi spunea toate faptele lui urâcioase, c'o nepăsare şi c'o lipsă complectă de pudoare, încât şi-această femee ajunsese de-l ocolea, ori pe unde 'l vedea, ba de multe ori, nici că 'l mai invita la strălucitele serbări pe care le da in saloanele sale.

Când 'şi-amintea ce sacrificii făcuse, la tinereţea ei, pentru Bădină, se simţea fericită, că pe când trăise cu el, la Pa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ris, nu-l luase în căsătorie, aşa cum îi propusese el atunci. Pe Aurora n'o cunoştea decât din spusele lui şi ea, suflet drept şi cinstit, nici atunci nu aprobase purtarea lui.

Dela Neagu, aflând acum despre toate suferinţele sărmanei femei, simţea ca o datorie a-o ajuta. Nenorocirea Rorei i se părea că e pricinuită din cauza ei şi pentru aceasta s'acuză câte odată; alte ori însă, auzind cum se purta Andrei Bădină şi-acum cu soţia sa, înţelegea că era croit ca să facă nenorocirea femeilor, cari aveau încredere într'însul. Multe lucruri grozave îi veniseră la urechi Anişoarei, chiar până a nu lua pe Arghiriade, dar acum, omul acesta, care tot îi mai şoptea, în surdină, cuvintele calde de iubire, o desgusta, o 'ngrozea.

Ori pe unde 'l vedea, fugea de el ca de-o pacoste.

Incetul cu 'ncetul se împrietenise cu soţia lui Bădină şi aceasta, c'o sinceritate de copil, îi povestea Anişoarei toate suferinţele. Ori în ce societate filantropică se găseau împreună îşi luau câte-un moment de destăinuiri şi aşa, cele două femei, ajunseseră cele mai bune prietene. D-na Bădină nu mai avea nici un secret, pe câtă vreme d-na Arghiriade păstra unul pe care nu-l putea destăinui, dar îi apăsă greu pe inimă. Cât de rău îi părea că ea, corp şi suflet, trăise odinioară pentru un monstru ca Andrei!

Când dete, în strada Corbului, peste nenorocita de Aurora, sufletul ei se umplu de ură. Zi cu zi, Neagu iniţiind-o de faptele odiosului său părinte, căpătă în Anişoara o a doua mamă; tot aşa ceva deveni pentru el şi d-na Bădină.

Aşa, băiatul putu să-şi urmeze studiile, trecând mereu din succes, în succes, până la sfârşitul liceului. Anişoara îl educa în şcoala lumei; d-na Bădină, care era o femee foarte cultă, îl instruia şi, cu dânsul, ceasuri întregi, făceà muzică; ea ştiind cântà din pian şi din vioară, ca şi dânsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Rori însă era pentru el cea mai desăvârşită pedagogă. Aurora primea totul şi de umilinţa aceasta suferea peste puterile ei.

Ce să facă? Cum să lase în întuneric pe Neagu, când el era atât de deştept şi iubea atâta studiul? Introdus aşa de împrejurări în casa lui Bădină, zi cu zi, băiatul ştiu câştigă simpatia tuturor. Fraţii lui, nu se mai puteau lipsi de el. Până şi portarul, care odinioară îl gonise din ordinul stăpânului său, acuma îi deschidea largi porţile şi îi zicea: *Domnişorule.*

Liceanul se simţea foarte încântat şi mândru de soarta lui, doar că era atât de ocupat şi de alergat încât, pe zi ce mergea, se simţea slăbit, obosit, bolnav...

Toţi vorbeau cu dânsul şi erau veseli, când îl vedeau, doar Andrei nu făcea decât a 'i da ordinele ce trebuia să execute, în casă, faţă de cei doi copii şi de d-na Bădină şi la fabrică faţă de funcţionari şi de lucrători.

Neagu era mâna dreaptă a tuturor. Pentru toţi alergă c'o răbdare şi c'un devotament demn de toată lauda. Dela toate acestea el nu folosea nimic. Pâinea ce mânca, sărmana Rori, o avea doar dela munca ei şi dela Anişoara, căci Andrei, era cumplit de sgârcit şi de dârz cu nenorocitul său copil. In afară de leafa lui de meditator, nu mai primea nimic. Ii veneau în gură vorbele ce trebuia să-i zică, însă amintindu-şi de sfaturile, scumpei sale mâme, băiatul tăcea, tăcea!...

Sufletul lui, oră cu oră, se umpela de veninul cel mai amar şi-aşa creştea alături de fratii săi, instruindu-i şi pe ei a-şi face datoria şi-a şti că: *Viaţa oricărui om, fie el oricât de sus pus, e dată cu condiţia de lungă răbdare şi de grea suferinţă.*

Bădină, nu voise niciodată să asiste la lecţiile pe cari Neagu le da copiilor săi, deşi soţia sa îl informase că are aptitudini alese şi predă ca un dibaciu pedagog. Andrei plu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tea într'o inconştienţă de necrezut. Tot ce vedea şi-auzea parcă erau valuri de praf. Tuşea, strănuta, scuipa pe covoare, ca un mocofan.

Eşia de-acasă ca o slugă şi se 'ntorcea ca un strein.

In el nu mai avea nimic din ceeace se cerea, spre a trăi în mijlocul oamenilor culţi, muncitori şi cinstiţi. Se făcuse o ţoapă, un râtan şi-un speculant atât de ordinar, încât lumea 'ncepuse a-l ocoli. Din această cauză fabrica mergea slab şi banii băgaţi acolo, departe de-a produce venit, se pierdeau zilnic. Bădină era împins spre faliment moral şi material.

Soţia sa îi dase tot ce avusese, ba angajase în afaceri chiar şi pe părintele său. Totuşi, Bădină, era nemulţumit; cu dânsa se purta mai rău decât cu servitoarele.

Anişoara asistă într'o zi la o scenă de-o violenţă teribilă şi fu nevoită a trezi ea din leşin pe soţia model, sclavă a datoriei conjugale, ajunsă ea, mărgăritarul preţios, aruncată ca într'o mlaştină scârboasă.

Din acel moment, femeia căzu greu bolnavă şi, zi cu zi, topindu-se ca o făclie de ceară, îşi dete obştescul sfârşit pe mâinele Anişoarei şi-ale lui Neagu.

Acesta — de-atunci — se simţi străin şi trăi în lume ca un marinar, în mijlocul valurilor, fără cârmă şi lopeţi. Prin moartea acestei duioase femei, el rămase fără sprijin iar speranţele lui toate se spulberară pentru totdeauna...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Partea III

XXIV

Mâna dreaptă a lui Bădină

Soţia lui Bădină văzând că descendenţii lui n'aveau nici un talent şi că Neagu, pe lângă că era mereu întâiul în clasă, având şi aplicarea la muzică, multe sfaturi dându-i şi dânsa, care studiase vioara la Viena şi la Paris şi el profita cu succes, îi lăsă prin testament o sumă bunicică, cu îndatorirea ca, după ce va termina licenţa şi clasa ultimă a Conservatorului nostru, să meargă în străinătate şi să studieze înainte. Acest legat din testamentul d-nei Bădină atinse sufletul lui Neagu într'atâta încât, din acea zi, se sili şi mai mult şi greu nu-i fuse s'ajungă premiatul cu distincţie al Conservatorului şi să primească şi de-acolo o bursă.

Ce să facă ? Ce hotărâre să ia acest băiat eminent, care făcea onoare şcoalelor prin care trecuse şi totuşi inima lui era atât de zdrobită?

Când îl vedeau aşa de trist, camarazii săi apreciindu-i calităţile sufleteşti şi succesele morale, îl certau şi îşi dau toate silinţele să-l scoată din amarul care îi învenina sufletul, dar le era peste putinţă. Mereu se despărţea de ei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mereu — în singurătate — cugeta la copilăria lui dusă 'n sărăcie, la sforţările mamei sale, spre a-i da o creştere aleasă ca a ei şi cu care totuşi nu isbutise 'n viaţă.

Din împrejurările prin cari trecuse dânsa, ştia puţin, foarte puţin, şi totuşi niciodată nu se mângâiase că, o fiinţă aşa cultă, aşa de desăvârşită, muzicantă, cu trăsături, cari şi azi arătau urmele unei frumuseţi clasice distinse, nu putuse răzbi cu nimic în această lume. Lucrul acesta 'l descuraja chiar atunci când, succesele lui, la Conservator şi la Universitate, erau dintre cele mai strălucite. Mâhnirea lui creştea alături cu talentul ce avea; iubirea pentru Rori întrecea toate marginele şi de-ar fi cunoscut toate înfrângerile ei, de-ar fi auzit măcar ce 'ndurase dela soţul şi ceilalţi trei fraţi ai lui cari, jurând lui Mauriciu Pino, că nu vor mai voi a şti de nenorocita lor mamă, ţinuseră, până la moarte, jurământul. De-ar fi cugetat că nu voinţa ei o împinsese pe asemenea căi, ci împrejurările, soarta care, într'atâtea ocazii, e oarbă şi streină, este vitregă cu noi.

Cum să-i spună lui Neagu ce suferise de la streinul care îi furase inima şi averea şi 'n urmă îşi răsese de sufletul ei ? Nu cu Bădină, dar cu oricine ar fi fost, cădea femeia asta, atât de înjosită, de insultată, de alesul său, de tatăl copiilor ei. In această lume, totul depinde de împrejurări, gândea ca, ori de câte ori, ş'amintea că, din cauza insultelor lui Mauriciu, era să se arunce pe fereastră şi că Bădină o salvase. De câte mizerii ar fi fost ea ocrotită, dacă murea atunci! Una o cunoştea fiul său şi-aceasta îi era de-ajuns pentru-ca el s'o creadă fiinţa cea mai năpăstuită de soartă în lume şi ca zilnic să caute a o mângâia de înjosirile, de lipsurile şi de jertfele ce făcuse pentru creşterea lui.

Greşala ei de a-şi părăsi casa şi copiii, sperând a găsi un trai mai bun lângă un strein, om josnic şi fără caracter, o plătise greu, dureros de greu şi taina sufletului ei o ştia doar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anişoara, care şi ea ura pe Bădină, pentru faptele lui, totuşi el, în casa ei, venea adesea ca să-şi plângă păcatele grele şi nenumărate, peste cari trecea c'o inconştienţă demnă de necrezut. Ei se datorea că legatul din testamentul d-nei Bădină, cu privire la ajutorarea lui Neagu pentru terminarea studiilor în streinătate, nu rămăsese literă moartă. Despre el, *bastardul* ăsta, trebuia să se ducă să se spânzure alături cu tâmpita de maică-sa, care a dorit să aibă copil. Are pe Domnişorul ăsta. Are. Mare pricopseală!

— Ce proaste sunt femeile, zicea dânsul Anişoarei, când aceasta îi pomenea despre suferinţele Rorei şi despre talentele lui Neagu; ele au naivitatea să creadă că, atunci când nu mai sunt dorite, nici iubite, câte un plod de-aceştia, venit inoportun, mai pot legà nişte vieţi ciuruite de vorbe grele şi desbinate de adânc desgust. *Când iubirea sboară, pâlpârea aripilor ei, stinge candela, aprinsă dragostei, cu orice flacără puternică ar arde ea.* Şi sboară iubirea, sboară mai ales *când vrei a o ţine cu de-asila , de-ai priponi-o cu lanţuri cât de grele, n'o poţi stânjeni din sborul ei.* Rori, mi-a căzut în brate, ca o *satarabelea,* eu aş fi fost un prost să nu profit de ea, cum am profitat şi de tine Anişoaro, nu este aşa? Aş fi fost nătâng să nu jumulesc gâsca, când îmi cade 'n mână, aş fi fost...

— Ai fi fost un cavaler, om de omenie, dacă, după ce ai jumulit-o şi ţi-ai ajuns scopul, o luai de soţie şi recunoşteai pe Neagu, care va face onoare ţărei, pe când fiii tăi...

— Fiii mei, fiii mei? Ce sunt vinovat eu, dacă n'a eşit nimic din ei ? Fata, o desmetică, băiatul, un leneş şi-un tâlhar. Fură dela streini, fură şi dela mine, o să 'nfunde puşcăria.

— Ei vezi, tocmai de-aceia să te 'ngrijeşti de acela care n'a crescut în puf, ca ai tăi şi pe care maică-sa l'a educat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

așa de bine și cu cele mai slabe mijloace. Tu ce grije ai purtat de el?

— Deștept ca mine. Eu ce-am avut, ce-am moștenit dela neamul meu criminal și ticălos? Să facă și el ca mine, să muncească și s'ajungă.

— Tu ai fost un fanfaron și-un pișicher; banii Rorei te-au făcut om, iar tu ai răsplătit-o amar. De ce n'o iei acuma, tot te-a văduvit D-zeu pentru păcatele tale.

— Ce face? Ai înebunit? Să iau o babornițâ, o sărăcie, ca aceia? Acuma iau fată tânără, frumoasă, bogată...

— Să iei, vezi bine, să-ți pună coarnele pe cari le meriți și pe cari trebuia să ți le pună sărmana ta soție. Să petreacă cu cine-i plăcea, nu să ofticeze și să-și piardă viața din pricina d-tale.

— Ce clopot, ce clopot, D-zeule. Crezi c'ai să mai mă vezi p'aicea? Crezi?

— O să te văd, la sigur, căci vei toca tot ce ai moștenit, o s'ajungi la aman și'o să recurgi la soțul meu să te 'mprumute, să te scoată din încurcăturile pe cari le faci zilnic, să te scape de datorii.

— Ci ca taci, cucuvea! Taci odată!...

— Tac, dar cu viața pe care o duci, cu chefurile pe cari le faci, unde crezi c'ai s'ajungi. Te-ai făcut de vorba lumii și tu și copii tăi. Păcat de cartea care o știi și de titlurile dobândite prin sprijinul Rorei, praful s'a ales de ele...

— Praful, praful, să înțelege, atâta pricepi tu; dar nu știi că eu sunt omul țării. Profesor universitar, senator, iubito, și tot, uite puterea mea e putere, nu dorm la senat, cum, simțirile mele nu dorm nici acum, când sunt lângă tine, Anișoaro, vis scump al tinereței mele, înger bun și blând, care s'acum ai putea...

— Aș putea să te dau afară, ca să nu-mi spargi și casa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mea, cum ai spart-o p'a Rorei, demon uricios ce eşti, om fără suflet şi fără demnitate. Crezi oare că eu nu ştiu ce ai păţit eri la Universitate? N'am auzit cum te-a pălmuit *bastardul,* în mijlocul comisiunei profesorilor ? Nu ştiu eu subiectul tezei lui Neagu ? Subiect arzător :

Căutarea paternităţii. O, fiară, ţi-a venit rândul... ai cerut un pahar de apă, când a 'nfierat băiatul părinţi ca tine. Ţi l'a adus el. Ba el, te-a scăpat de nodul care ţi se pusese 'n gât, când el zise: *Căutarea paternităţii se impune. Criminalii aceştia, cari procreiază bastarzi, ar trebui înfierati, trimişi la ocnă pe viaţă, ca să-şi ispăşească păcatele. Socotesc că precum cele mai odioase nelegiuiri să dovedesc prin martori, prin felurite acte şi scrisori, tot asemenea să fie prinşi, jupuiţi de vii, aceşti câini, fugari infami dela datoriile lor. Nu e destul că violează corpuri şi suflete femeeşti delicate, dar înfierează şi jefueşte urmaşilor, drepturile, ba şi profit chiar de inteligenţa şi talentele lor.*

Frumos...

Aşa ai profitat şi profiţi d-ta de Neagu, care ţi-e: *Mâna dreaptă* 'n fabrică, fiindu-ţi la ordine gratis mereu. mereu!...

XXV

Bădină rămase'n prag ca de lemn

Fără a rosti un cuvânt, Bădină 'şi luase pălăria şi plecase. Vorbele Anişoarei, toate drepte, avuseseră asupra lui o putere nemărginită. Mirat era că dânsa aflase tot aceia ce i se întâmplase la Universitate, unde Neagu, îi aruncase 'n obraz nedreptatea lui faţă de acest copil, care reuşise totuşi a'şi obţine licenta, numai cu bile albe ş'acuma sta gata a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

face un pas mai departe. Vrea să se perfecţioneze la muzică în streinătate şi să-şi ia titlul de doctor în drept aşa ca şi Bădină, dar nu cu aceleaşi mijloace.

Avântul acesta puternic, din sufletul lui Neagu, în loc să măgulească pe Bădină, pare că-i da fiori. Mergea pe drum frământându-şi astfel gândurile.

Bastardul ?... Invaţă, are aspiraţii, va isbuti, pe cât legitimul, vai, vai, gândi dânsul, s'a făcut şi mai leneş, şi mai mizerabil. Dela moartea mame-sei umblă mereu rasna, ba am fost încunoştiintat, c'a intrat şi într'o bandă de tâlhari, cari prădează oraşul, fac crime...

Neamul lui Bădină, cui o să se isvodească? Cui o să semene Gică, vai de mine, cui?

Dar Leonora, nu mi-a scos sufletul? Ea, cui păcatele seamănă, că maică-sa era: *Pâinea lui D-zeu.* Rău i-am scos sufletul şi aceleia!

Ce stric eu, dacă sunt astfel croit? Neamul, neamul meu blestemat, trebuia să se isvodească undeva, în mine, în copiii mei!... In el, în *bastard,* de ce nu s'a isvodit ?

De unde atâta inteligenţă, atâta voinţă ? Atâta caracter nobil ?....

Nobil fireşte, că de nu era aşa, eri cum eram de umilit şi de 'njosit şi 'n faţa colegilor, cu cari nu ştiu cum voiu mai da ochi, putea, când mi-a dat paharul cu apă, să mi-l arunce în cap, să-mi sdrobească ţeasta, să-mi iasă creerii. Toţi au înţeles ce câine am fost cu copilul acesta, care n'a cerut el ca să vină pe lume, iar când a venit, eu m'am purtat cu el mai rău decât cu-un câine.

Revoltat, tremurând, mi-a aruncat în faţă tot veninul de care îi era chinuit sufletul.

Aşa e, are dreptate: *Căutarea paternităţii,* e un drept al copilului şi al mamei; culpabili de procreare — sunt doi, de ce sarcina creşterei copilului, ar purta-o numai unul? S'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poarte, dacă a fost proastă, mama, noi suntem puşi sub scutul legilor...

Toate bune, dar eu, nu iert şi nu voi ierta nici odată cutezanţa şi obrăsnicia de eri a bastardului.

Am eu ac de cojocul lui!... Când i-o fi lumea mai dragă 'l voiu pocni unde-l doare.

Cu banii, lăsaţi de soţia mea, vrea să plece în streinătate. Auzi, auzi, stârpitura, auzi! O să-i vadă, când şi-o vedea ceafa. Ii voiu da lui Gică mai bine, poate aşa se va apuca şi el d'altă meserie, nu va mai bea pe datorie, nu se va mai înhăita cu calicii şi cu derbedeii, poate se va face om de seamă, ca mine...

Cu aceste gânduri — în minte — ajunse acasă şi voi, după ce sui scara, să intre în camera sa de culcare, să se arunce în pat, să se odihnească, căci drumul îl obosise; iar cuvintele Anişoarei, dela care plecase, fără ca măcar să-şi ia ziua bună, îi fulgerau prin cap, îi oboseau creerii.

Uşa o găsi dată de perete şi 'n toată camera o răvăşeală de nu'i puteai da de căpătâi.

Parecă dase răsmiriţa, aşa era de 'ntors şi de răscolit peste tot. Chemă servitoarea şi 'ntrebă ce s'a 'ntâmplat, dar aceasta îi răspunse că, în lipsa lui, nimeni nu intrase în casă. Mare minune!...

Cassa de bani o găsi deschisă şi banii toţi din ea lipsă, ca şi sculele şi argintăria. Cu toate cercetările lui şi ale politiei, nu descoperi nimic, dar din tot înţelese că hoţul trebue să fi fost un om al casei, un om cunoscut. Bănuiala nu putea să cadă asupra servitorilor, căci toţi erau duşi la fabrică de dimineaţă, iar servitoarea era intrată la dânşii în serviciu de curând, aşa că nu cunoştea de fel interiorul casei.

Inspăimântat Bădină, după ce se întoarse dela secţie, se trudi zadarnic, cu toată mintea. Seara şaştepta copilaşii ca să le povestească întâmplarea, dar nu sosiră nici unul. Ele-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

onora telefonase că se culcă la fabrică, iar Gică nu se arătă de nicăeri, nici a doua zi, astfel în cât, Bădină, singur şi aşa îngrozit, nu 'nchise ochii toată noaptea şi se munci cu gândul, dar nici de cum nu ştia asupra cui s'arunce vina.

Bănişorii lui, bani munciţi, în a cărui pungă vor fi intrat? Dar bijuteriile, dar argintăria?

Cercetând mereu toate colţurile camerei, toate cutiile scrinului, toate rafturile bibliotecei, ale dulapurilor de rufe şi de haine, nu găsi nimic şi se 'ngrozi că n'a rămas nimic necercetat şi nescormonit. Mâna hoţului, i se părea că îi apasă şi îi sugrumă beregata. Mai bine că nu fusese acasă. Anişoara, tot ca îl scăpase şi acum. Cine ştie dacă azi nu era gâtuit de mâna hoţilor? Umbrele lor i se păru că se roteau prin casă; vedeà figuri, când cunoscute, când necunoscute, dar când voia să şi le fixeze toate, de spaimă-i piereau din minte. Tremură şi nu dete ochi 'n gene până la ziuă. Intr'un târziu, i se păru c'aude vocea soţiei sale, care îi zise:

— Vai mie!...

Cât sunt de nenorocită c'am dat viaţă unui monstru!... Gică!... Gică!... Unde eşti? Ce faci? Vai ţie!... Vai mie!...

— Vai şi mie, zise Bădină, sărind din pat şi sunând să vină cineva.

Noaptea era neagră ca păcatul, clopotele bisericilor sunau pentru Inviere. Bădină se sculă înfricoşat, îşi aruncă repede hainele pe el şi voi să plece la biserică. Să uită la ceasornic şi văzu că era ora şase. Deşi începuse a se lumina de ziuă, groaza nu-l părăsea; casa i se părea o temniţă şi el tâlharul care îi furase bunurile sale.

Sună iar şi iar nu veni nimeni, nimeni!...

Clopotele răsunau, răsunau în tot oraşul, vântul aducea glasul lor pe uşile şi pe ferestrele palatului său pustiu!...

Când voi să fugă din această casă ce'l îngrozea din ce în ce mai tare, se 'mpiedecă 'n prag de un obiect. Maşi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

naliceşte se aplecă să-l ridice. Tabacherea lui Gică, lângă ea un buton pe care i-l făcuse el dar la ziua lui, lângă poza-i, ruptă de curând şi aruncată jos. In scuipătoare mucuri de ţigări turceşti, de cari numai Gică avea. I le dase el, căci le primise dela un coleg şi ne fumându-le, fiind prea tari, ce era să facă cu dânsele ?

Nedomirit stă în mijlocul casei, neştiind de ce să se apuce şi pe cine să 'nvinuiască d'această mare pagubă.

S'auzi sunând cu putere la uşa intrării; în casă, nefiind nimeni se duse Bădină să deschidă. Sergentul de stradă aducea pe Gică beat turtă, sgâriat pe faţă şi cu hainele sfâşiate pe el.

Profesorul, când văzu pe fiul său în aşa stare, nu ştiu ce să-i zică lui şi nici sergentului, care, cunoscând cele întâmplate, văzând tabacherea găsită pe jos, lipsa butonului şi mucurile de ţigară, zise:

— Şi d-v, domnule profesor, care ştiti atâta carte, tot n'aţi înteles care e hoţul? Lucrul e dovedit de noi şi dintr'alte împrejurări şi, după această ultimă constatare, avem mandat să-l ridicăm... Gică se sbătea în mâinele poliţistului, iar Bădină rămăsese — ca de lemn — în pragul odăei.

XXVI

Inchis?... Fără autorizaţia mea?

Când se trezi, dimineaţa, Andrei îşi pregăti un discurs întreg cu care să întâmpine pe Gică, pe care încă tot nu-i veneà să-l creadă vinovat, gândindu-se să meargă apoi la secţie şi să cerceteze ce-a mai aflat poliţia despre îndrăsneţul furt săvârşit la dânsul în casă. Tocmai când se pregăteà să intre la fiul său, sosi comisarul, însoţit de ser-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gentul care l'adusese în zori acasă pe Gică, beat topit. Câte-şi trei examinară lucrurile cu deamănântul, cercetară femeia din casă, intrată în serviciu chiar în acea zi, apoi Bădină, dând de butonul pe care bine 'l cunoştea şi de mucurile de ţigară, le arătă celor două persoane ale siguranţei, cari într'un glas repetară:

— Şi dv. d-lor prfesor, care ştiti atâta carte, aţi colindat atâta lume ş'aţi auzit atâtea fapte uricioase, tot n'aţi înţeles care e hoţul? Trebuia să ştiţi de mult cu cine aveţi d'aface.

Andrei 'şi puse mâinele la frunte. Vorbele acestea îi răsunau în auz de 'i vâjâiră urechile şi, încăpăţânat cum era, începu să se răstească la ei şi să-i gonească afară pe uşe, strigând :

— Nu se poate, nu, mincinoşilor, plecaţi d'aicea şi, de unde veţi şti, să-mi înapoiati banii şi lucrurile. Acuma dau de vă schilodesc, ticăloşilor! Auzi, auzi îndrăsneală, s'acuzaţi un nevinovat. Mă duc, mă duc iute să-l chem, să vă mute fălcile.

— Potoliţi-vă mânia d-le profesor, nu îl acuzăm noi, ci faptele sale. In curând veţi auzi minuni pe urma fiului dv. Noi plecăm, dar...

— Afară tâlharilor, voi sunteţi hotii, voi să-mi aduceţi averea de unde veţi şti. Acuma, acuma să mergeţi cu mine în camera lui, să 'ndrăsniţi a'i spune ceia ce-mi destăinuiră-ţi — fără ruşine — mie, părintele lui. Acuma vă croiesc cu bastonul ăsta, vă sparg capul, auziţi?

— Auzim, dar şi dv. aveţi s'auziţi, în curând, lucruri cari numai cinste şi bucurie n'are să vă facă. In camera fiului dv. ne poftiţi zadarnic, căci nu este acolo, dânsul e ridicat d'aseară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De unde ştiţi, cine v'a spus ceeace se petrece în casa mea, vouă, tocmai vouă, vagabonzilor?

— Siguranţa, siguranţa, că d'acolo venim. Nu ne mai insultaţi, d-le, că noi nu suntem vinovaţi cu nimic. Noi ne facem doar datoria.

— Ce datorie, ce siguranţă ? Zise Bădină, aiurit şi plecă în spre camera fiului său.

In sală se 'ntâlni cu vizitiul şi cu rândaşul, cari-i spuseră ceiace afirmase comisarul. Gică fusese ridicat de politie.

— Inchis? Fără autorizaţia mea? Ticăloşii...

Furios şi tremurând, Bădină, deschise uşa camerei lui Gică şi 'ncremenit rămase văzând că spusele celor doi oameni dela siguranţă, cari profitară de momentul când Andrei era preocupat şi vorbea cu slugile, şi plecară. Plecând luară butonul şi tabachera lui Gică, pierdute pe când opera la cassa de bani, drept alt corp al delictului.

Nici căi treceà profesorului prin gând de ce fapte era acuzat fiu-său, ci toată preocuparea îi era să-şi găsească lucrurile şi banii ce-i lipseau.

Pentru aceasta îi fusese ridicat d'acasă Gică, şi poliţia se făcuse aşa de grozavă?

Bietul băiat ! Cine ştie 'n ce momente va fi făcut gluma asta.

Nebunii, turbaţii, o să-mi plătească scump afrontul ăsta. Auzi cutezantă, zise el către servitori, să-mi ia băiatul şi să mi 'l închidă fără autorizaţia mea şi fără ca faptul, de care este acuzat, să fie dovedit.

Servitorii, cari ştiau cum au mers lucrurile, surâseră şi se depărtară tăcuţi, iar el se 'ntoarse în camera sa, după ce 'ntr'a fiului său căutase prin toate colţurile, prin toate sertarele şi cutiile, sculele şi banii ce-i lipseau. Apoi, pierzând orice speranţă, începu să fluere şi să se preumble, timp îndelungat, prin toată casa şi să-şi facă singur fel de fel de 'ntrebări.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce să-mi fure el, chiar el, atâţia bani? Ce să facă cu ei? Aici aveà de toate. De ce să nu-mi ceară mie, sau soru-sei? Ş'aia, altă poamă!...

Se duse, dibui prin toată casa, cercetă dulapurile cu rufărie şi cu haine, se uită la uşi, la broaşte, dacă nu sunt forţate, la chei şi văzu că totul era neclintit. Işi reaminti de buton şi de tabachere, pe cari căutându-le şi neisbutind să le găsească, începu să bată cu pumnii în masă şi să strige:

Hoţii, hoţii, au furat şi-astea, cum au furat toată casa. Rândaşul şi vizitiul, auzind aşa sgomot, suiră repede scara. Cum îi văzu Bădină, îi întrebă ce caută acolo, ce vor, de ce au venit ?

— Venirăm speriaţi, socoteam că iar s'a întâmplat ceva.

— Ce să se întâmple, ce să se mai întâmple? Ce poate să fie mai rău ca asta?

— Păi, să păzească D-zeu, să păzească... Sunt...

— Ce sunt, că vă zdrobesc, ce mai sunt ?

— Sunt, stăpâne, repetară ei, lucruri şi mai rele şi mai...

— Păzească D-zeu, zise iar vizitiul, făcându-şi cruce... Noi văzurăm...

— Sunt, stăpâne, lucruri şi mai rele şi mai...

— Ce văzurăţi? N'aţi văzut nimic, că dacă vedeaţi, nu rămâneam sărac, hoţii nu-mi luau tot... tot şi nici... pe bietul Gică, nu...

— Pe d-l Gică l'am văzut, dus de jandarmi, între baionete.

— Ce ziseşi, tu? Ai înebunit, visezi, tâlharule?

— Nu visez deloc şi mă mir cum de dv. n'aţi auzit nimic.

— Cum, ce-a făcut, ce spuneţi? Ce-aţi zis?

— Ce să spunem? Spunem ceea ce-am văzut, păcatele noastre, păcate !...

— Ce-ati auzit, păcătoşilor? Mai întâi că voi nu eraţi aci, eraţi la fabrică, banditilor, haimanalelor !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tocmai, în răvărsatul zorilor, am plecat d'acolo ca să venim acasă, că vă ştiam singur şi...

— Ei, şi?

— Şi aveam ordin să venim să potcovim caii şi să ne întoarcem iar la fabrică.

— Grăeşte mai curând, nerodule, vorbeşti parcă ai mămăligă 'n gură, parcă eşti tulnic, parcă eşti beat.

— Nu sunt nici tulnic, nici beat, dar sunt mirat, încremenit de ceia ce s'a petrecut aicea.

— Ce s'a petrecut, ce? Mi s'a furat tot din casă, tot, bani, scule... şi asta...

— Asta nu e nimic, boerule.

— Cum nu e nimic, boule?

— Nimic, vezi bine, copilul e al d-tale şi dacă a luat, a luat dela d-ta, dar e alta mai boacănă şi pentru asta au venit oamenii dela siguranţă şi l-au ridicat pe sus şi l-au dus...

— L-au ridicat pentru altceva? Aţi auzit voi? Ştiţi voi? Dacă ştiti, spuneţi, spuneţi curând, nenorociţilor!

— Spunem, spunem, ia, că n'avem ce face şi poate mai e timp să-l scăpaţi.

— A furat din mai multe locuri şi-a făcut şi omor.

— Să-l scap? Dar ce-a făcut copilul, ce?

— Unde, cum, când, zise Bădină şi, venindu-i rău, căzu pe scaunul biroului.

XXVII

Zile mari în suferinţă

Paştile, în acel an, sosise de timpuriu. Iarna fusese destul de aspră şi de geroasă, aşa că sosirea Paştelui, atât de primăvăratecă, înviorase pe toată lumea. Natura era îmbrăcată în haine de sărbătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Curăţite dela Mucenici, grădinele cu brasde semănate de curând şi cu ronduri pline cu zambile, ghiocei galbeni, panseluţe, rosmarin, calomfir şi ismă creaţă, se pregătiseră parcă şi ele pentru Sf. Inviere.

Imbălsămau văsduhul, ca miresmele Mironosiţelor, atunci când ele spălară corpul Celui care, prin moatea Lui, mântuise lumea de păcate.

Merii, perii şi caişii, erau îmbrăcaţi—de sus şi până jos—în hainele lor ros-albe.

Albinele roiau printre corolele şi caliciile dulci şi parfumate ale milioanelor de potire din cari ele veniseră să culeagă bogăţiilor lor de miere şi de ceară. Zefirul se legăna pe foi de ismă şi de trandafir. Plăpânzii fluturaşi sburau, când printre ramurile de corn, presărat cu flori ca de chihlibar, când printre liliacul îmbobocit ciucure, când peste lesele de mălin, de urmuz, şi de albaspină, când peste tufele de iasomie şi de îmbălsămătoare lămâiţă.

Ca zăbranice peste câmpii, în depărtare, se vedeau fumurile fluturând.

S'auzeà, în amurg, concertul brotăceilor în lacuri, iar în zăvoi, al privighetorilor...

Huruiau trăsurile, hurniau tramvaele, automobile, biciclete, motociclete pe toate căile şi la şosea fugeau călăreţii să-şi încerce — la curse — norocul...

Femei rumene, frumoase şi vesele, erau zilnic pe strade şi 'n fel de fel de vehicule, ca să-şi învedereze luxul şi să-şi ucidă plictisitul îndurat într'atâta lungime de iarnă, aspră şi uricioasă ca *Muma Pădurii.*

Râdeau şi povesteau toţi, cum au sărbătorit şi cum au petrecut la Paşti.

Singură Rori nu scosese un cuvânt; în acea zi, nu contenise lacrămile. Pârae curseră din ochii ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In minte i se perindase tot trecutul său trist. Marşul vieţei, marşul funebru, început tocmai în ziua de Paşti.

Preludiul se compusese lângă monumentul lui Ioan Heliade Rădulescu din curtea bisericei Mavrogheni, în noaptea Invierii.

Ce dureroase amintiri!...

Suferinţele ei, cui să le destăinuiască? Cine s'o asculte? Cine s'o înţeleagă? Cine s'o îmbărbăteze a merge pe această spinoasă cale, însemnată — pentru ea — de urgia oarbei soarte?

N'aveà pe nimeni!... Fiecare din rudele şi cunoştinţele sale purtà greu *Calvarul său*, dar poate şi câte o mulţumire sufletească, câte un punct luminos, în spre care să meargă cu 'ncredere oarbă, cu speranţă adâncă. Ea, ce să spere?

Ce mai puteà să vadă în întunericul vieţei sale?... Pe ce să se bizuie, când şi puterile sale şi-ale fiului său, erau aşa de şubrede?

Nici în zilele când Neagu 'şi luase cele două titluri: Licenţa în drept şi Laureatul conservatorului de muzică, Rori, nu fusese bucuroasă pe deplin căci, sforţarea ei de a-l ţine la Universitate şi la Conservator şi-a lui de-a câştiga titlurile acestea, până acum, nu folosiseră decât a le debilità la amândoi sănătatea. Ea era aproape oarbă. El tuşeà, slăbeà cu cât aspiraţiile îi creşteau şi dorul de mai mari titluri, luate 'n Italia şi la Paris, i s'aprindeà în suflet.

Şi-acest artist, — în inimă — n'aveà cui spune nici ceia ce a 'ndurat până să-şi capete aceste două titluri, nici atâta slăbiciune ce simţeà, după o aşa de încordată muncă.

Sentimentul iubirei, ce păstrà scumpei sale mame, era aşa de mare, încât el, cunoscându-i simţirea, nu cutezà a-i destăinui nimic. Şi totuşi, economisindu-se, unul pe altul, zilnic amândoi se topeau ca ceara şi suspinele lor doar vântul le auzeà şi le duceà pe aripele sale, departe... departe!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Streini, streini şi-ai nimănui!... Amândoi, rătăcim — în lume — ca doi nenorociţi, zise Neagu, mamei sale, sărutându-i mâinele şi luând arcuşul 'ntonă şi el: *Marşul funebru !...*

— Nu suntem streini, nu, nu suntem ai nimănui. D-zeu ne-a avut şi ne va aveà mereu în paza lui. Lasă vioara, maică, las'o, fii vesel, fiul meu, nu mai zice şi tu, tocmai în ziua de Paşti, cântecul prevestitor de jale şi de moarte. Nu, nu, mi-e frică!...

— Dar ce să cânt, mamă, când totul aicea mă 'nconjoară ca un giulgiu de moarte, tot!... Ce zile mari în suferinţă!...

— N'ai dreptate, nu. Tu fiind şi deştept, talentat, oricine te cunoaşte, nu te admiră, nu te iubeşte? Crezi că mulţi tineri sunt răsfăţaţi ca tine?

— Aşa vezi tu, mamă scumpă, dar...

— Aşa văd toti, aşa văzu şi d-na Bădină, fie-i ţărâna uşoară, că, dacă nu vedeà aşa, nu ti-ar fi lăsat bursa ca să-ţi complectezi studiile 'n streinătate şi...

— Ce credulă eşti, mamă! Ea, sublima fiinţă, mi-a lăsat bursa, dar să vedem el mi-o dă, şi eu o primesc dela mâna omului ăstuia, care mă munceşte greu la fabrica lui şi, din zi, în zi, îmi amână plecarea la studiu?...

— Aibi răbdare, fătul meu. Cel care a 'nviat azi din morţi, n'a cucerit doar prin răbdare împărăţia Cerurilor? Ceia ce este al tău, va veni la sigur. Testamentul, nu e o glumă, o jucărie. Ţie ţi-a dăruit o streină, ceia ce nu ţi-a dat el...

— Ce să-mi deà, cine să se gândească la mine, vitregul ăla? Ăla, care nu ştie ce este mila, bunătatea, blândeţea, cinstea... care... A!... Bine că m'am isvodit ţie, mamă. Nici odată nu s'a gândit. Cum vrei să se gândească acum, când aud că s'a dat la băutură şi la chefuri; de-a nebunit cu totul.

— El a nebunit, n'a nebunit, dar copii lui, Gică şi Eleo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nora, vai, vai, în ce hal au ajuns? Pe băiat îl are închis la puşcărie şi fata, cine mai ştie de ea?

— La puşcărie? Ce zici, ce cânti tu acolo, mamă? Se poate una ca asta? Dar ce-a făcut? Ce-a făcut el, fata?...

— El a furat şi e amestecat şi 'ntr'un omor... Fata... Să nu mai deà Dumnezeu!...

— Dumnezeule, curând şi grea pedeapsă i-ai dat. De ce n'ai lovit în el, câinele, de ce? Vinovaţi au sunt copiii lui, soţia?... Fata, băiatul?

— Inchis?... fără autorizaţia mea? A strigat Bădină sergenţilor, când au venit ca să ridice pe Gică...

Eleonora şi-a pierdut capul cu desăvârşire... Sărmana!... Ştiu tot, ştiu ş'o plâng, zise Rori, iar Neagu adăogă:

— Auzit-am că se ţine după toţi funcţionarii dela fabrică, se 'mbracă foarte excentric, vorbeşte tot felul de măscări, de parcă ar fi fost crescută 'n cârcicmă şi... şi, ţi-aşi mai spune, mamă, ce face, dar... dar bine că am eu mintea la loc de nu mi-o pun cu ea, altfel...

— Vai de mine, vai de mine, nu te mai duce prin casa şi pe la fabrica lor... N'ai nevoe; cât trăesc eu, n'ai nici o nevoe!... Fugi de neamul ăsta blestemat, Neagule, mamă.

— Nici unul nu seamănă d-nei Bădină, pentru ea, am un cult: Undee, unde, să-i cânt, mai înainte d'a pleca, simfoniile ce-i cântam odinioară?

Sărmana femee!

Şi ea fuse o martiră, tot ca tine, mamă, mamă dragă, zise Neagu sărutând-o şi luând în mâini iar vioara, singura mângâere a artistului, în zile mari de suferinţă, singura...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Zile mari de suferință

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVIII

Simfoniea din cimitirul Belu

Abia zise aceste cuvinte şi, ca prin minune, Anişoara, venită cu automobilul încărcat, era la poartă. Ea auzi ultimele cuvinte ale băiatului şi intrând cu bratele pline de târgueli pentru Paşti, îi zise:

— Imi vei cânta mie, dragă Neagule, că şi eu te iubesc şi te voiu sprijini cât voi trăi.

— Şi ea a fost bună tot ca d-ta, dar şi ea şi noi toţi, nu ne vom duce acolo, unul mai de vreme, altul mai târziu; *Marşul funebru*, el e al nostru, al tutulor, nu ştii d-ta?

— Nu ştiu, nici nu vreau să aud nimica trist astăzi, când este *Învierea Domnului* şi tot omul trebue să se bucure. Aicea v'am adus de toate.

— Sunteţi cât se poate de bună, doamnă, dar noi nu putem să vă dăm nimic, zise Neagu, ş'aceasta este durerea noastră, eu am doar coardele vioarei, mama clapele pianului şi ea, n'o vezi cum s'a istovit pentru mine?...

— Ea e mai fericită, ca mine, că te are pe tine, eu...

— D-ta eşti fericită că poţi să ne faci atâta bine, încât...

— Dar voi de câte ori nu m'aţi mângâiat cu clapele pianului şi cu coardele vioarei? Ia cântă, cântă ceva, Neagule şi nu ne mai mâhni cu tristeţea ta şi azi când e Paştile.

— Aveţi dreptate, şi mama-mi spune tot aşa, şi prietenii, dar ce să fac, dacă mă cred născut în zodie proastă şi de naşterea mea, nu m'am consolat nici odată; iar toate titlurile ce le-am dobândit prin muncă, nu-mi dă titlul naşterei: *Bastard*, sunt bastardul lui Bădină, fiu natural. Onoarea mea, prin studiu dobândită, lui nu-i aduce nici o mulţumire, pe când legitimii lui, legitimii... sunt altceva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Taci, nu mai vorbi așa, întâi că mâhnești pe Rori, și'al doilea se vede că n'ai auzit, nu știi nimic din ceia ce se petrece în blestemata casă a lui Bădină.

— Știu eu tot, știu și mai multe decât dv. O tragedie mare va isbucni acolo, mamă, zise el către Rori. Ai răbdare, tu vei fi răsbunată. In curând, vei vedea prăbușindu-se la pământ averea și omenia celui care ti-a veștejit tinerețea, ți-a sugrumat viața, ți-a risipit bunurile de cari acum ai avea atâta nevoe, eu nefiind încă în stare de nici o jertfă pentru tine și simțindu-mă slab, umilit, bolnav, îmbătrânit, înainte de vreme și...

— Și-mi faci rău, mânii pe D-zeu, Neagule, ești mai plăpând ca noi femeile. Ia pildă dela Rori, să fi luat învățământ și dela Leni, soția lui Bădină. Ce femeie fină și delicată și ce suferinte a trebuit să 'nfrunte dela bădăranul ăla, zise Anișoara.

— Nu-mi spune, nu-mi aminti de îngerul ăsta blând și bun ca și d-ta. Trei mame, trei am avut eu, trei și toate nenorocite și întinate d'un monstru. Ah!... Ah! Să nu-mi iasă acum înainte, că nu știu ce aș face?

— Liniștește-te, aide, automobilul meu este aci, pregătiți-vă să ieșim, vremea este superbă și primăvara asta, înviorată de zefir și îmbălsămată de mirosul pomilor înfloriți, ne 'ndeamnă să pornim la plimbare... să mergem... s'ascultăm cântecul pasărilor, murmurul pâraelor, ieșite de sub podelele de gheață... Aidem, repede, hainele pe dv. să mergem la aer, la razele călâi ale soarelui. Să mergem azi în largul frumos și vesel al pământului. Aidem, iute, iute!...

Plecară, înviorați de cuvintele Anișoarei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când se suiră 'n automobil, ochii lor lăcrămară de bucurie, de mâhnire, de satisfacere... Nici ei nu ştiau de ce, şi la 'ntrebările Anişoarei, unde vor să meargă să se preumble, multă vreme, nu răspunseră nimic. Apoi Neagu, care maşinaliceşte luase cu el şi vioara, zise: Eu, dacă mă 'ntrebaţi şi pe mine, un gând am, el mă stăpâneşte încă d'azi dimineaţă, de când am auzit răsunând, între florile pomilor din grădina Icoanei, şueratul grangurilor ş'al mierlei, ciripitul rândunelelor, zâzâitul albinelor şi...

— Şi spune, ce gând ai? Spune, că vreau să ţi-l împlinesc. Spune unde vrei să mergem, zise Anişoara, spuneţi ce program aveaţi pentru azi, Neagule, Rori, răspundeţi?

— Eu, nici unul, mă odihneam, mă rugam lui D-zeu pentru sufletul celei cari s'a gândit la mine şi la copilul meu.

— Vezi mamă, ce telepatie şi eu tot aşa mă gândeam.

— Ia fiţi buni şi nu vă mai gândiţi numai la lucruri triste: Mortii cu morţii, viii cu viii, adaose Anişoara.

— Nu, acea nobilă femee, nu e moartă, nu, ea va trăi mereu în amintirea celor cari au avut prilejul a o cunoaşte. Ce zic eu, a o cunoaşte? A-i cunoaşte sufletul şi înclinările ei. Ce eram eu pentru ea? Ce, copilul din flori, ce alt decât bastardul soţului său? Cu toate acestea ea m'a 'ncurajat, m'a sfătuit, ca şi biată mama asta, să dirijez arcuşul bine, s'ajung lauriatul conservatorului să...

— Aide, aide să mergem afară din oraş, s'auzim cucul, privighetoarea, să mergem...

— La cimitir, zise Neagu şi la piept îşi strânse puternic vioara.

— La cimitir, ce idee, azi, tocmai azi, spuse Anişoara.

— Da, scumpă doamnă, azi, tocmai azi, vreau a proba unui pământ scump, că: Recunoştinţa nu este totdeauna o plantă veştejită, uscată, nu, nu!... Am fost, am mai fost, ş'am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai stat, în atâtea rânduri, sub umbra sicomorului dela capul femeei aceleia sfântă... Bună, bună ca şi dv. pentru noi.

— Eşti mai pios decât copiii ei... Copiii ei, ce zic eu! Iată ce scrie ziarul despre Gică, azi, chiar azi, când noi, ne îndreptăm spre ţărâna scumpă a Lenei.

Rori, citi lăcrămând, îndoi ziarul şi-l înapoiă Anişoarei. Apoi zise: Sărmana femee, mai bine c'a luat-o D-zeu, ca să nu mai audă şi să nu mai vadă aceia ce se 'ntâmplă în casa lui Bădină.

— Lui, crezi că-i pasă ceva? E un inconştient, un cinic, cine ştie pe unde o fi petrecând azi.

Anişoara îndoi ziarul îl puse 'n geantă, ca să nu mai turbure p'aceşti nenorociţi şi zise şofeurului să mâne spre cimitir...

Clopotele răsunau puternic, căci tocmai atunci era dus la ultima locuinţă fiul unui bogătaş, care se 'ngropa cu cea mai măreaţă pompă.

— Păcatele lui, păcate, şopti o doamnă cernită, care urma cortegiul.

— D'ar fi ascultat de părinţi, n'ajungea aici. De nu se 'ncârduia cu atâţi netrebnici, cu atâţi derbedei, cari să-l îndemne la rele, trăia omul şi azi, trăia liniştit.

— Morfina, cocaina, jocul cărţilor, de stă până a doua zi la masa verde, l'au dat gata, adăogă un domn în vârstă. Ce, mai sunt ăştia în minţele lor? Mai ajung morfinomanii vârsta noastră? Ăştia trăesc iute şi dorind a gusta toate plăcerile cu vreme, fără vreme, ajung unde ajunse ăsta: Fecior de bani gata!...

Preotul îngână rugăciunile 'n silă, cioclii, cu lumânările stinse, se văicăreau că făceau Paştile aici, în loc să-l facă la Nea Bănică, cârciumarul. Corul cântă un: *Vecinica pomenire,*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atât de trist încât pe Rori şi pe Anişoara le podidiră lacrămile.

— Nu plângeti, toţi vom intra pe această cale: *Fericit cel care, trăind aici, va lăsa după el o dungă luminoasă, arătând odinioară pământul acesta a trăit!*

Fericită, D-na Bădină, care nici odată nu va fi dată uitării şi vecinic va trăi în sufletele noastre, ş'ale tutulor celor cari au cunoscut-o.

Răsunau din ce în ce mai tare clopotele şi cele trei persoane se perdeau pe sub umbrele sicomorilor, brazilor, ale teilor, ale plutelor argintii din cimitirul Belu.

Multe ineptii citiră pe monumentele d'aurite ale acelora cari, speculând banul, aveau acolo mausolee, busturi, statui artistice, înălţate peste ţărânele celor cari — în lume — uitaseră că odată ş'odată, lutul lor, se va întoarce iarăşi în mocirla din care ieşise.

Citiră multe nume amice, multe inscripţii caraghioase; trecură pe lângă mormântul poetului iubirei ş'al disperării, care zăcea sub teiul înmugurit. De pe crucea simplă şi sărăcăcioasă, sbură o rândunică, se roti puţin, apoi se 'ntoarse şi ciripi duios; imită parcă glasul poetului, perdut într'atâtea iluzii stinse, într'atâtea furtuni cu cari el nu ştiu să lupte, ci se stinse, între ai săi, mai înainte de vreme, fără ca ei atunci să-l fi cunoscut, prieten având doar teiul înflorit...

Văzură că teiul a rămas ca să-l umbrească şi să-i repete Doinele lui sfinte, satirele lui sublime, să i le doinească el, în veacul veacului !... Trecură pe lângă mormântul trezitorului conştiintei naţionale şi-l văzură plin de bălării, ca şi p'al făuritorilor presei româneşti *).

Din cauza dudaelor, crescute peste ei, nici că se mai cunoşteau locurile unde odihneau oasele lor.

---

*) V. A. Urechc şi C. A. Rosetti.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

S'auzea doar țârâitul greerilor, se vedeau mulțimea șopârlelor ce se odihneau la soare peste criptele lor!...

Iulia Hașdeu, pare că întindea lira sa lui Gion și în mâinile-i puternice și calde, o prindea Coșbuc!...

Pirul și pălămida se lățiseră crud peste mormântul bardului urgisit, care numai două poezii d'ar fi scris, în viața sa: *Anul 1840 și fabula Boul și vițelul, ar fi fost d'ajuns, spre a-i asigura nemurirea, iar nu uitarea și ponegrirea Zoililor d'acum, cari au îndrăzneala a spune că Heliade, Bolintineanu și Gr. Alexandrescu, au fost niște scripcari, nu poeții inspirației sublime, poeții sufletului cinstit românesc* și 'n fine, ajunseră la mormântul ce căutau și care era scump sufletului lor.

Pe banca de sub sicomor ș'așezară femeile, iar Neagu îngenunchind peste lespedele de piatră, dela căpătâiul Lenei Bădină, rămase câteva clipe în poziție de rugăciune adâncă. Rori și Anișoara, făcură la fel. Cât vor fi rămas așa, cine știe?

La un moment dat, Neagu dispăru și, peste puțină vreme, se 'ntoarse, aducând cu sine vioara din automobil.

In surdină, repetă toate simfoniile ce studiase cu nobila femee, care azi era țărână și nu mai deslușea nimic... nimic!...

Asfințea soarele. Razele lui străbăteau printre ramurile brazilor din prejur. Pe o cruce veche, aplecată și însovonită în ederă, cânta duios privighetoarea...

XXIX

Ghimpele din casa lui Bădină

Dela moartea sotiei sale, Bădină, nu mai avea, în casă nici un rost. Viața ș'o petrecea în cluburi și restaurante; acasă slugile făceau ce voiau cu lucrurile din gospo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dăria lui, căci petrecerile şi mosafirii curgeau şi nimeni nu era care să controleze şi să rostească treburile, atât aicea, cât şi 'n fabrică.

Dela furtul cel mare, săvârşit de însă-şi fiul său, ruina progresa vădit şi inconştienţa lui Andrei era citată pretutindeni ca şi depravarea lui. La Univesitate, trecea printre profesorii cei mai negligenţi, cei mai interesaţi şi mai fără cuvânt.

La cronica scandaloasă circulau multe svonuri pe socoteala lui Andrei. Examenele, la el, erau groaza studenţilor. Multe studente le luau de la dânsul cu ademeniri şi cu scandaluri de notorietate publică.

Pentru Bădină, în loc de a se ruşina, acestea erau fapte cu cari el se fălea. Indecenţa lui ajunsese de pomină. Toţi colegii îl ocoleau şi casa lui nu mai era altceva decât locul de întâlnire al desocupaţilor şi al oamenilor cu trecut dubios. Nici moartea Lenei, nici condamnarea lui Gică, nici svonurile scornite pe socoteala lui, nici jena financiară, în care se găseau, nu-l abătuseră dela petrecerile zilnice. Neglija cursurile la Universitate, neglija casa, neglija fabrica; cu lunile nu mai da pe acasă.

De n'ar fi fost Neagu, care să se ocupe de fabrică, de mult ar fi bătut falimentul la uşă. Acum, acesta pleca în streinătate şi avutul lui Bădină rămânea cu totul în mâinele streinilor.

De multă vreme 'şi găsea fericirea în casa unei streine, pe care o luase de soţie şi pe care o cunoscuse, când era la Veneţia în viligiatură.

Când veni Neagu ca să-şi ia rămas bun şi să-i spună planurile lui; măcar ca unui executor testamentar, că dela el trebuia să ia bursa ce 'i lăsase d-na Bădină, pentru continuarea studiilor în streinătate, spre norcul lui, nu-l găsi acasă. In schimb dete, în casă, d'o femeie tânără, al cărui rost nu-l ştia încă nimeni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îi lasă scrisă adresa unde să-i trimeată la Paris banii şi pleacă scârbit de desordinea ce văzuse în camera de lucru, în cea de culcare, prin săli şi prin galeria de plante, de unde băiatul 'şi reaminti că fusese alungat, când era copil. Căută cu ochii pe protectoarea lui şi nu 'şi putu închipui că femeia ce văzuse, luase locul unei sfinte. Când să coboare scara se 'ntâlni, faţă 'n faţă, cu Eleonora, o salută şi voi să plece, dar ea îl opri în cale şi înlăcrămată îi izise: Unde vrei să pleci, unde, Neagule, şi pe mine, cui mă laşi, cui? Nu văzuşi ce este în casa noastră? Nu văzuşi cine a luat locul bietei mama?

— Cui să te las? Te las părintelui şi fratelui dumitale iubit.

— Dar n'ai văzut ghimpele din casa noastră?

— Mirat fusei şi eu destul când dădui cu ochii de streina de sus. Când, acum? Când s'a căsătorit tatăl d-tale.

— S'a căsătorit, da, da, tata? Un blestemat. Nu văzuşi, ce ruşine ne mai făcu? Dar tu eşti fratele meu, tu, nu celalt. N'ai auzit ce minunăţii a săvârşit? Nu? Cum, nu ştii nimic?

— Nu, răspunse Neagu. Ei ce este, ce s'a întâmplat, spune, văd că eşti supărată, tristă, emoţionată, aşa cum nu te-am văzut niciodată, domnişoară. Am auzit câteva ceva, dar... temei n'am pus pe nimic.

— Nu, nu mai mă numi astfel, frăţiorul meu, nu, căci, d'acum înainte, doar d-ta mi-ai mai rămas, căci tata, s'a înmormântat de viu, iar celalt...

— Celalt, unde este? Ce face? Ce s'a întâmplat, zise Neagu, iar Eleonora, căzând pe scaun, îi dete mâna şi aşezându-l lângă dânsa îi zise:

— Stai şi ascultă, ce nenorocire a căzut pe casa noastră, pe mine, mai ales pe mine, că vitregul nostru de tată, că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vitreg a fost şi cu tine, e un nesimţitor; la vârsta asta şi încurcat cum este, femeea asta, femee de vârsta mea, îi trebuia lui?... Mama, sărmana, n'ai să te plângi, căci ea te-a iubit şi nu te-a deosebit dintre noi, dar el, câinele, el? Şi pe mine m'a nenorocit...

— Să nu mai vorbim despre dânsul, d-şoară, i-am lăsat pe masă o scrisoare, rugându-l să-mi dea bursa prevăzută în testament pentru mine de către răposata d-tale mamă, şi scumpa mea protectoare şi că plec la Paris. Sunt sătul de câte grosolănii mi-a făcut la fabrică până şi în faţa lucrătorilor şi... şi... Nu mai vorbesc despre nedreptatea şi ruina făcută bietei mama, care nu ş'a mai văzut sănătatea, iar viaţa ş'a zdrobit-o pentru mine. Vrut'a el să m'ajute cu ceva, măcar pentru serviciile aduse lui la fabrică unde 'i fac, de atâta vreme, pe secretarul şi pe casierul, fără să m'ating de-un ban şi fără să aud un cuvânt bun dela dânsul? Vrei să mă mai mă înjosească şi în faţa streinei? Plec, plec, sunt sătul, plec?... Aşa a făcut şi cu Gică de a ajuns şi acela...

— Şi el jubilează, merge cu frumoasa lui adorată pe la baluri, serate, ceaiuri şi eu stau acasă şi mă gândesc la Gică. Ajunge la ocnă, da... da!...

— La ocnă? Cum se poate. Dar ce-a făcut?...

— Ce-a făcut? Vai, vai, zise Eleonora; dar ce n'a făcut, mă mir cum de nu ştii, n'ai citit ziarele? Nu le-ai văzut pline, pline... Adause fata plângând.

— Nu, că eu am fost foarte ocupat şi stau gata de plecare. Dar spune, spune d-ta, că sunt nerăbdător.

— După ce Gică a fost eliminat din liceu, unde era în ultimul an, s'a 'nhăitat c'o ceată de derbedei, s'a dat la băutură şi apoi la hoţii, la spargeri, până a ajuns să fie închis... la Văcăreşti. L'am văzut fotografiat între bandiţi! Vai, Vai!... Frăţiorul meu, frăţior. Mamă, mamă, bine că nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai trăiești, ca să mai vezi și așa nenorocire. Cu chiu, cu vai, l'am scăpat de acolo. Dar acum tata, tata e amenințat cu închiderea făbricei. Se ruinează, pentru străina asta, și'a pierdut capul, s'a făcut de râs.

— Ce nenorocire, auzi, auzi, băiat de profesor, cu avere...

— Cu avere? Dar la ce i-a servit? La ce? Ia ascultă să vezi la ce: Era aproape de Paști, el și cu banditii lui s'au dus la un cârciumar de pe șoseaua Pantelimon, unde o fi aceia, că nu știu, au spart prăvălia, au furat tot și....

— Dumnezeule, Gică, a săvârșit asemenea faptă?

— Da, da, și aceasta nu e nimic; prins și dus la poliție a tăgăduit tot; perchiziționat, s'a găsit în buzunarele lui bani, scule, cu care a forțat ușile, niște linguriță de argint. Dar a fugit. Unde să-l mai prindă? Unde crezi că s'ascunsese criminalul?

— Unde, unde, sunt curios.

— Ești curios, numai de atâta? Vino să vezi, vino, urmele lui i se cunosc și azi, că nimeni n'a strâns răvășala din odăi pe unde a scotocit și a furat dela noi tot... tot... bani, scule, obiecte de preț...

— Cum se poate, el a făcut așa faptă? De unde bănuiti asta? Eu știam câte ceva dar nu așa, lucruri grave.

— De unde? Pe când era urmărit în lipsa noastră și după ce poliția i-a pierdut urma, el a venit acasă și s'a furat chiar pe el însuși, a furat de aici, dela noi... dela el, că el le-ar fi moștenit. Mie nu-mi trebue nimic.

— Ei, și acum?

— Ei, și acum va fi osândit la ocnă, fără doar și poate, că nimeni nu se ocupă de el. Eu nu pot nimic și d-ta pleci, pleci, o D-zeule !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Liniştește-te, d-şoară, nu voiu pleca, nu, îţi făgăduiesc că 'i voiu sustine eu procesul şi de nu 'l voi scăpa, îi voi reduce pedeapsa. Fac asta pentru d-ta şi pentru memoria scumpei d-tale mame, nu pentru el, nu, căci el e vinovatul că bietul Gică este azi în pragul puşcăriei. Il voiu apăra, îl voiu apăra, deşi nu văd cum îl vom putea scăpa, de asemenea gravă învinuire. In această privinţă, aşi dori să ştiu, ce măsuri a luat tatăl d-tale ?

— El? Nimic, plimbă şi caută să distreze streina, în colo... noi nu însemnăm nimic, numai... Ghimpele din casa noastră, de care e foarte înamorat, este toată preocuparea lui. Pe italiancă o plimbă... o plimbă... ea însemnează tot... tot... Ea 'l joacă tocmai ca pe-o păpuşă. Aşa a ajuns.

XXX

In luna de miere

Pe Adalgiza o revăzuse Bădină în vara anului trecut la staţiunea balneară Salso Maggiore din apropierea oraşului Parma. Această italiancă, d'o frumuseţe răpitoare, furase inimile la mai mulţi tineri, atât cu nurii ei, cât şi cu cântecele napolitane şi cu dansurile calabreze şi siciliane.

Când juca Tarantela şi cânta: *Sole mio* şi *A mare chiaro*, era sigură de succesul ei, era asigurată masa de seara, intrarea, în graţiile ei, a celui mai tânăr şi mai frumos cavaler, serenade pe lună plină, până despre ziuă, pentru-ca, la reprezentaţia următoare, s'o ia d'acapo şi viaţa să şi-o petreacă 'n veselie, în făuriri de visuri, de iluzii, de speranţe şi câteodată, şi de crude amăgiri.

Simţurile lui Bădină se treziseră puternic şi 'n asfinţirea lor, îi inundau fiinţa lui deja vestejită. Acuma, profesorul, to-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tuşi, înfierbântat rău de graţiile Adalgizei, nu mai ştia ce să facă spre a o putea cuceri.

Pentru ea făcea jertfele cele mai mari; nimic nu 'i părea prea scump, când era vorba de a i se prezinta cântăreţei cu cadouri, cu flori, cu parfumuri şi cu băuturi scumpe.

Se gătea ca un tinerel, sălta ca un cocoş, în jurul dansatoarei, o fixa, o aplauda, îi trimitea felicitări după fiecare cântec, după fiecare dans s'alătura de dânsa, la ieşirea din scenă, era mereu aproape. Atât se arăta de gingaş, de seducător, de prefăcut, în cât fata, începuse a crede că adoraţia lui pentru ea, era ceva divin şi, că el, până atunci, nu simţise nici odată, aprinsă în sufletul său, flacăra sfântă a iubirei.

Virgin, Virgin era de sentimente; el nu cunoscuse pe nimeni şi nu iubise nici odată, neavând timpul decât pentru studiu. Altfel n'ar fi ajuns aşa persoană însemată şi plină de avere.

Artista, credulă, n'aşteptase să fie rugată mult, căci crezuse că pusese mâna pe un chiabur, fiu al eleganţei şi al sacrificiului. De condiţie dubioasă şi sărmană, ca mai toate, n'ar mai fi voit, odată cu capul, în cazul când ar fi pierdut vocea, a se întoarce la părinţii ei.

Cu Bădină vizită încântătoarele împrejurimi ale minunatelor băi, apoi într'o zi, merseră să viziteze Parma, cetatea viorelelor şi a iubirei, şi 'n Catedrală monumentul lui Neipperg, amantul împărătesei Maria-Luisa, soţia lui Napoleon I-iu. Trecură pe lângă Modena, Sarzana, Terra-Rossa, orăşel lângă râul Magra, unde se văd şi azi ruinele castelului Malaspina, în care a locuit Dante, şi se opriră le Spezzia, gingaşul port, unde Garibaldi are cel mai înalt şi impunător monument. O zi întreagă, plutind pe valuri, se opriră la orăşelul Lerici, spre a vizita ruinele castelului Pisani şi casa Magni, azi Macarani, în care a locuit poetul Schelley prin 1822. Apoi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

apusul soarelui pe care îl văzură în acest încântător golf, fu pentru ei o fericire, un vis, o încântare din care n'ar mai fi voit a se deştepta.

După ce trecură către Massa Carara, spre a vedea blocurile de marmură, mai albe ca cele de Paros, se întoarseră şi se opriră între Spezzia şi Parma. Vizitară castelul dela Potenzana, cel dela Terra-Rossa şi cele două castele ale centurionilor. D'atâtea secole, zidite cu arta şi cu măestria sobolilor sub pământ ş'a castorilor sub ape. Se întoarseră la Salso Maggiore. In durata acestor clipe, visară eternitatea, îşi jurară credinţă şi iubire eternă şi apoi porniră spre ţară.

Biserica din Milano, castelul Sforzesc, muzeul Brera îi aprinseră în suflet mândria măreţiei trecutului. Tot drumul fu, nu se poate mai încântată şi mai recunoscătoare. Certosa di Pavia, fu pentru ea, o relevaţie, căci, când era mititică, auzise dela tatăl său, care era pictor, minuni despre această biserică. Inmărmurită rămase, când văzu, în acest orăşel, o Universitate, atâtea şcoli, biserici, monumente, biblioteci, muzee, cum sunt în mai toată Italia, însă pe cari ea nu avusese, până atunci, ocazia a le vizită.

— Bogaţi au fost strămoşii noştri, zise ea. De unde or fi avut atâtea fonduri, atâtea inspiraţii.

— Câte mâini au fost aici, ca să execute atâtea lucrări solide, monumentele de cari nu-ti mai vine a te despărţi. Ştii tu, draga mea Adalgiza, dece m'am oprit aici? Ştii ? M'am oprit, iubito, până ce voi primi un răspuns pe care îl aştept la Venezia şi pentrucă nu voiam să ne întoarcem în ţară, fără ca tu italiancă, să nu cunoşti toate tezaurile ţării tale. Cine ştie când vom mai putea veni pe aici şi pe la Pavia !...

— Dar mi-ai promis, dragă Andrei, că vom veni în fie care Primăvară, că...

— Da, da, dar omul propune şi D-zeu dispune. Să pro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fitäm, dragă, să profităm. Vreau să-ţi aminteşti, îngeraşul meu iubit, că pe aceia a trecut, pentru noi, luna de miere. Aide vreau să-ţi explic c'aici biserica aceasta e începută de o femee, Caterina Galeas Visconti, între anii 1453—1481 i că lucrările de arhitectură se datoresc lui Amiforte Solari. Când fu terminată, aparţinu ordinului de călugări *Chartreux*, cei cari făceau băutura Chartreuse. Tu, mititico, scumpa sufletului meu, ai gustat vr'odată această băutură?

— Dacă am gustat? Dar numai de Chartreuse ştiu eu? Dar Strega, Pipermentul, Ananasul, Koctail, Benedictina, cine le cunoaşte mai bine ca mine? Ce beam eu cu băeţii, după spectacole, când le cântam, până la ziuă, romanţele lui Tosti şi cantonetele Napoletane? Beam şi Lacrima Cristi, vin de Capri, Asti spumati, Chianti, Barolo, Barbera, Vesuvio. Şi apoi jucam aşa şi aşa, uite şi aşa, zise Adalgiza şi 'ncepu a sălta prin mijlocul bisericei.

— Opreşte-te, dragă, opreşte-te, aicea nu e Caffé Chantant.

Bădină, înţelese bine cu cine avea a face, totuşi vrând să treacă de cunoscător, în faţa Adalgizei, urma cu explicaţia:

— Renaşterea italiană se vede aicea, răspândită cu profuziune, pe ziduri, în altare, pe coloane, pe iconostase, pe statui, pe firidele ornate cu diferite busturi, pe geamlâc, pe uşi, pe minunatele jeţuri ale stranelor. Mozaicurile din această biserică, unică în lume, atât ca bogăţie, cât şi ca ornamentare artistică, te fac să te minunezi şi să cinsteşti trecutul. Vezi aceste sculpturi în marmură, în agate fine, în sidefuri, în mărgeanuri, în pieatră, în lemn, în granit, în malahit, în alabastru, în fier, în bronz, de nu ştii încotro să te uiţi mai întâi, ş'asupra cărui altar să te opreşti: peste care treaptă să-ţi pleci genuchii, cărei Madone, cărui Crist să te închini?

— Eu nu mă mai închin, — de multă vreme — la nici unul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce spui ? Tu nu ai nici o credință, nu crezi în nici un sfânt ?

— Ba da, cred în tine, tu, tu eşti sfântul la care mai mă închin şi, pe tine te rog să ieşim de-aici, cât de curând, că m'am plictisit. Mai bine mergeam la un cinematograf. Ascultam: Madona Brună şi vedeam pe cei trei Muschetari: Atos, Portos, Aramis şi d'Artanian. O, ce frumos, ce frumos! Aicea, pietrele, marmorele, bronzurile astea, nu mă 'ncălzesc.

Auzind aceste cuvinte, lui Bădină îi pieri tot avântul, ieşi din biserică cu păreri de rău că n'a putut vedea tot şi explica Adalgizei, tot ceia ce studiase în Baedeker, în speranţa de a-şi instrui soţia. Luând trenul se îndreptă spre Veneţia. Aştepta bani dela Bucureşti, că era cam mult de când îi ceruse casierului dela fabrică şi secretarului de la Universitate. Cum mergeau, aşa tăcuţi, în tren, îi veni în gând traiul lui la Paris cu Rori, care voia, tot ca el acum, să-l domirească la tot ce vedea şi să-i lumineze capul la artă şi literatură. Imi dete D-zeu urgia asta, gândea el, cum îi dase Rorei atunci. Ce buştean eram eu şi ce cultă era dânsa!... Se plăteşte tot în lumea asta, se plăteşte, zise el tare: iar Adalgiza adaose: Şi eu am datorii destule, altfel cum te-ai fi amorezat de mine, dacă nu eram elegantă, *carissimo mio ?*

— Da, da, ai fost, ai fost, dar să vedem de acum înainte cum o să mai fie. Acum eşti doamnă mare, soţie de profesor, de...

— De unul singur. Acolo mă îmbrăcau toti. Toţi, *idolo mio*. Să vedem acuma tu singur ce putere ai.

Bădină işî muşcă buzele şi, până la Veneţia, nu mai scoase un cuvânt.

Adalgiza, legănată de tren, adormise.

Când sosiră la Veneţia erau orele 6 dimineaţa. Clopotele sunau la toate bisericile; sunetul lor, unit cu murmurul apelor din canale şi lagune, făcea o duioasă armonie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Porumbeii şi Albatroşii sburau peste valurile călăi ale apelor, cari, poleite de razele soarelui, semănau a solzi de argint, presăraţi milioane peste Canal Grande.

In acest bulevard vestit al apelor Adriaticei, se oglindeau sutele de palate înfipte de veacuri în clocotitele şi spumoasele valuri ale lagunelor. Palatele Ca d'oro, minunea lumei, Foscari, Pisani, Contarini, făcură admiraţia lui Bădină ş'a Adalgizei. Piazzeta, Biserica Sf. Marco şi palatul Dogilor, ca şi Campaniul, cu porţile lui, brodate în bronz, de Sansovino, îi pironiseră în loc. Candela aprinsă, a lui Fornareto, pâlpâea şi acum, ardea, ardea pentru sufletul lui nevinovat*).

Călăuza le făcu semn să meargă înainte către otelul lor, dar lor le pierise somnul, ei se treziseră şi în faţa acestei minuni rămăseseră înmărmuriţi.

La Veneţia, flacăra iubirei pâlpâia atât de puternic, încât cei doi rătăcitori pe valurile făgăduelilor şi ale speranţelor vane, se cununară. De acolo Bădină telegrafiă să i se trimită urgent bani, căci ardea de nerăbdare să se întoarcă în ţară să-şi arate avuţiile Adalgizei pe care o încântase. In ele ca spera mai mult ca în vorbele de iubire atâta de multe şi de înflăcărate. Adalgiza, deşi italiancă, artistă care cutrerrase multe orăşele de provincie din ţara sa, rămase încântată, când înţelesese că soţul său era aşa de cunoscător al operilor de artă, ş'aşa de bogat.

La hotel, primi un răspuns dela Neagu cu următorul cuprins: Casier, secretar, refuză trimiterea banilor. Mama expediază azi economiile ei. Petrecere bună!

Mizerabilii, mai bine 'mi dădeau palme. Mai bine, dar ce mă făceam eu pe aici, ce? Trânti scaunul şi deşteaptă pe Adalgiza, care îi zise:

*) Se ştie că Fornareto (brutăraşul) a fost ucis nevinovat şi spre ispăşirea acestei greşeli se arde mereu candela pe zidurile bisericei Sf. Marco de la Veneţia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce tapajos eşti tu, îngeraşule. Culcă-te şi pe mine te rog să mă laşi să dorm, că azi m'ai obosit, m'ai plictisit... M'ai... Buona sera, caro amico, va dormire, va!...

XXXI

Taine ascunse'n inimi

Acasă, Neagu, se întoarese şi mai întristat de cele ce auzise. Chipul îndurerat al Eleonorei şi vorbele ei, îi rămaseră multă vreme în minte.

Se întreba mereu ce avea soarta cu această copilă, pentru ce ea fusese orânduită să sufere atâta amar, tocmai la aşa vârstă plăpândă. Nu era destul că pierduse pe cea mai bună şi mai sfântă dintre mame, şi acuma pierdea şi pe fratele său Gică, îl pierdea şi pe Neagu, care i-ar fi salvat averea şi ar fi scăpat-o de atâtea ponoase, cum zicea ea.

Cu adâncă părere de rău, Neagu povesti Aurorei cele petrecute în familia şi casa lui Bădină. Aceasta, cu sufletul ei mare şi cucernic, aprobă hotărârea lui Neagu de a amâna plecarea lui la Paris, pentru a susţine procesul lui Gică, însă nu se sfii de a zice: *Dumnezeu nu doarme, ci dă fiecăruia după faptele sale!...*

— Nu blestema, nu cârti, mamă, nu, nu... Tu ce crimă ai săvârşit, ce crimă, de ai pătimit atâtea rele în lume? Bădină da, e vinovat, dar Gică?

— Eu? Da, da, şi eu sunt o criminală, gândi Rori, da, am părăsit, soţul, copiii, casa şi mai mult, pe mine, pe mine, doamne, nu pe el, nu pe fiul meu, pe mine, te rog, să laşi să cadă, toate, toate relele!...

— Ce casă, ce copii, ce soţ!... Ce mai îngâni tu acolo, în surdină, mamă, ce, şi eu nu ştiu nimic?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nimic, nimic, nu mai ştii nimic, despre nenorocita ta mamă, ci iubeşte-o şi plânge-o mereu. Mulţimea suferinţelor ei este o răsplată, foarte dreaptă, a nesocotitelor ei fapte. Şi eu, tot ca Bădină, am fost o criminală, da, da am fost o criminală!... Dar ce ştii, tu, şi ce vei afla dela mine despre această taină pe care o voi duce în mormânt, în mormânt, mai zise ea suspinând.

Neagu rămase foarte mirat de atitudinea Rorei. Văzând-o aşa de aprinsă şi de supărată, o mângâiă, o sărută şi nu mai cutează a'i mai pune nici o întrebare. Ea îşi şterse lacrimile, se aşeză în fotoliul din intrare, privi în grădină cum se sbăteau foile late ale liliacului. Gândurile i se întoarseră la zilele, când ea îşi făurea idealuri trandafirii, când compunea idile, sonete şi simfonii, le punea pe note şi le cântă nutrindu-se cu speranţe, cu iluzii, cu visuri, cari nu se realizaseră nici odată. Văzând acum adierile încântătoare ale primăverei şi simţind îmbălsămatorul parfum al liliacului care-i înconjură grădina, se simţi înviorată. Inspirată, ca odinioară, ea luă carnetul şi scrise:

Mai alb ca gândurile fecioarei, mărunt şi îmbălsămător, ca mirezmele cerului, parfumul tău astăzi, ştii tu unde se duce, o liliac alb, floare frumoasă de Prier?

Ştii tu cât eşti de gingaş când, din grădina mea, îmi trimiţi aromitoare şoptiri ce se răspândesc misterios, toată odaia îmbalsămându-mi?

Şi înţelegi tu, de ce plăpândele tale floricele, au puterea să mă facă să plâng, să mă apese, să mă omoare?

Poţi pricepe tu, de ce astăzi, de mai multe ori, în mănuchi te-am luat, te-am pus şi iar te-am luat şi te-am pus în pahar, îngânând mii şi mii de cuvinte, întrerupte de dor şi suspine?

Cine te-a creat pe tine, spusu-ţi-a oare ce este o amintire?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sub ramurile tale înflorite, ascultat'ai vr'o dată ce-şi spun amanţii? Ne-ai auzit tu şi pe noi?

Iţi dai tu seama, o, floare plăpândă, cum s'aprinde, cum se stinge şi ce pustiu lasă în suflet patima iubirei?

Ai înţeles pentru ce florile tale, — fecioare în rochiţe albe — astăzi de lacrimile mele au fost stropite?

Plâng... Ştii tu de ce plâng? Pentru că d'acum am să te văd numai pe tine în fiecare primăvară; iar pe trunchiul liliacului acolo... nici un semn, nici o şoptire n'am să mai aud; glasul mult iubit de odinioară din lume, pe vecie, stângându-se pentru mine.

Plâng, pentru că de mâna iubitului meu, fruntea mea cu tine, o liliac alb, plăpând şi frumos, nici odată nu va mai fi împodobită.

Plâng, pentru că... şi spune şi tu, care ai fost martor la iubirea noastră, dacă se mai poate să fie o dragoste atât de adâncă, atât de sinceră, de delicată şi care să fi semănat întocmai cu plăpândele tale flori.

Ca şi candelele de la mormântul blândului Isus, caliciurile voastre, vecinic veghiătoare, aş voi să stee şi pururea, în mintea mea să licărească ca nu, vr'o dată, văpaia tristelor mele amintiri să se mai poată stinge!...

Aurora, deşi înaintată 'n vârstă, deşi amărâtă, trăia încă într'o lume de iluzii. Gândurile şi le frământă mult, şi le întoarse îndărăt la timpul când îşi părăsise soţul, casa şi cei trei copii pentru Andrei Bădină.

Se înfioară de prigonirea ei şi a lui Bădină, îndurată pentru faptele săvârşite în tinereţe, când spărseseră casa lui Mauriciu Pino şi îşi abandonase cei trei feciori, spre a nu mai şti de ei până azi, nimic!... Suspină adânc, atrase spre ea capul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

blond și frumos a lui Neagu, îl sărută lung pe frunte, apoi zise: *Cele mai adânci taine sunt tainele ascunse de D-zeu în inimă!*... Tu nu cerceta nimic, fiul meu, și mai ales, nu judeca, nu condamna, iartă-i pe toți și iartă-mă și pe mine!...

Zicând aceste vorbe, Rori știa de ce plânge și, unde băteau cuvintele ei, cari erau taină pentru fiul ei. Neagu, îi sărută mânele, o asigură de iubirea și de supunerea lui, apoi plecă la tribunal să studieze procesul pe care trebuia să-l susțină în curând și pe care îl luase doar pentru mila Eleonorei.

Mama asta e o evanghelie, Apoliptic grăiește. Sfinte sunt cuvintele ei. *Cele mai adânci taine sunt tainele ascunse de D-zeu în inimă!* Sfânt, sfânt e ceea ce-mi spuse. Unde e doar decât în inimă ascunsă adânc taina ce port eu în mine d'atâta timp?

Pe zi ce trece simțirea mea aprinsă crește, crește pentru Eleonora. Sărmana copilă. In momentele grele de suferințe îndurate între tatăl, fratele și ghimpele din casă, ea și'a îndreptat căutările către mine. Ce slabă speranță!... Salvarea ei, din valurile acestea, o așteaptă dela mine.

Vai, ce grele sunt înăvălirile soartei!...

Inmugurit e codrul, parfumată grădina, caldă adierea zefirului și mai duioase și mai calde cuvintele de iubire rostite mie aseară, de Leonora, sub razele argintii ale lunei. Dar ce să-i răspund? Ce?... Că eu voiu fi totul pentru ea și...

Plec, mă duc la Paris, pentru ochii mamei și lumei, dar în pieptul meu, ars de suferințe, e încoltită boala crudă, care nu iartă. Eu, care am luptat cu ea zadarnic, mereu... mereu!... Știu ce m'așteaptă, știu...

Alăturea cu sărăcia, am mers din anii copilăriei mele; în brațele ei m'a strâns puternic... Nu m'am plâns nimenui, că nici n'aveam cui, taina mea sta în inimă și va sta neîncetat, căci de aș spune-o mamei, ea ar muri — de durere — înaintea mea. De aș spune-o Anișoarei, n'ar crede-o. De aș

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spune-o Eleonorei, și-ar pierde ultima ei speranță pe care o mai are doar în mine...

Sărmana copilă, suflet bun și blând, ca al mamei sale, cine știe ce mizerie și ce nenorocire apasă și pe dânsa? Nici ei nu'i prevăd zile bune, stând sub acelaș acoperământ cu omul acesta fatal, care seamănă peste tot urgia și amărăciunea. Ce vrei să ajungă?

Plec bolnav, desgustat, amărât, plec și inima 'mi spune că oasele mele vor rămâne printre streini !...

Plec, zise el, ștergând o lacrimă, dar sufletul meu sfâșiat va veni de acolo să mângâie pe cele trei femei.

Inăvădirile soartei, ce greșite sunt! Din toate ființele cunoscute ale mamei sale mă avea doar pe mine, fratele ei. Și cât... cât am ocolit prăpastia. N'am căzut, dar câtă suferință, câte blesteme am aruncat soartei pentru orbirea ei, pentru înăvădirile ei, greșite!....

Singure aici, vor plânge pe streinul care a pierit, s'a stins departe, fără mângâere, tot cum a trăit în scurta lui viață...

Tușì de mai multe ori, scoase batista și pentru a treia oară, în acea zi de emoție, o umplu de sânge...

Taina lui o ascundea în inimă !...

XXXII

Licărirea ultimă a flacărei ce moare

Aurora vedea că Neagu era din ce în ce mai slab și mai palid, dar aceste lucruri le dedea pe seama oboselei de a se fi luptat cu Universitatea și Conservatorul.

Cui să îi deà în gând că o ființă, care, în aparență, s'arăta mulțămită, era, în fundul sufletului, minată de suferință și de desgust ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aşa bolnav cum era, studiă procesul lui Gică, zi şi noapte. Se obosi de-ajuns, însă mare fu satisfacerea lui, când isbuti, când îi putu reduce pedeapsa dela închisoarea pe viaţă, ce i se cuvenea pentru groaznicele lui fapte, la zece ani de muncă silnică.

Toţii colegii îl felicitară, iar avocaţii mai vârstnici, îi preziseră un viitor strălucit, în noua sa carieră.

Neagu încruntă fruntea, tuşi; în minte îi veni toate umilirile, toate privaţiile până să ajungă şi el să 'şi câştige singur existenţa.

Ajunsese, dar acum iluziile, speranţele sale, sburau ca petalele rozelor, spulberate de zefirii primăverii.

Plânse, când ieşi din tribunal şi se simţi aşa de trist... încât, multă vreme, rătăci pe cheiul Dâmboviţei şi văzând de departe că abia acuma venea la proces şi Bădină, îl ocoli cu desgust.

Ii vor spune alţii — din Barou — mersul procesului, gândi Neagu, şi-şi va reaminti, el singur, cui se datoreşte ajungerea la puşcărie a fiului său, căruia i-am obţinut circumstanţe uşurătoare, numai pe motivul creşterei dată d'un părinte, câine, ca acesta. Multumescu-ţi Doamne, că pe mine m'a crescut biata mamă, zise 'n şine Neagu, închinându-se, depărtându-se şi fugind de Bădină, ca de un şarpe veninos.

Când Bădină ajunse la tribunal, văzu pe Gică suind în duba Văcăreştilor. El, arătându-i lanturile dela mâini şi dela picioare, îi strigă: Câine, acuma se vine? Imi vei plăti asta, mi-o vei plăti... amar, mi-o vei plăti!... Vei veni şi tu după mine! Faptele tale, fabrica, îţi vor mânca şi ţie capul!...

Lumea se uita la Bădină, buhăit, nedormit.

Cu noaptea pierdută în petreceri şi la cărţi, uitase de procesul fiu-său.

Acuma el se gândea la alte afaceri, poate şi la alte încurcături, mereu provocate, când de Eleonora, când de Adalgiza,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când de clasa pe care o neglijă, când de fabrică pe care o încurcase cu ipoteci, spre a-şi ţine rangul şi pe vanitoasa sa femee.

Cum primi dela Bădină banii pe care îi împrumutase Rori, pe când era la Veneţia cu Adalgiza, Neagu începu a se pregăti de plecare.

Cu toată slăbiciunea, cu toate iluziile lui spulberate, băiatul, plecă la Paris, pe nenorocita lui mamă lăsând-o doar în seama Anişoarei, care mereu se arătase către dânsa cu cea mai mare bună voinţă. Rori dete lui Neagu toate economiile, toate binecuvântările ei, învederându-i să 'şi păstreze sănătatea şi să se întoarcă, fericit şi vesel, cât de curând.

— Nu vreau să mor până nu te voiu revedea, atât mai cer lui Dumnezeu, pe urmă pot muri, căci mi-am ispăşit toate păcatele...

Neagu se uită lung la slăbita şi 'mbătrânita lui mamă, îşi înecă suspinele şi porni la drum....

Despărţirea lor fu cât se poate de tristă; curajul li-l dete tot Anişoara, care şi ea, în acea zi, era destul de bolnavă.

— Du-te, Neagule, du-te şi, cât voiu trăi eu, nu vei duce lipsă de nimic, tu acolo, tu, care ai crescut pe mâinele noastre, să nu ne uiţi... Du-te, m'ai adaose ea, sunt sigură că vei face, la întoarcerea ta, gloria ţării şi bucuria noastră.

Neagu se opri în prag, le sărută înlăcrămat mâinele la amândouă şi, mai înainte de a sui în trăsură, îi venea să le strige:

N'aşteptaţi nimic dela mine! Niciuna nu vedeţi că eu sunt doar licărirea ultimă a flacărei ce se stinge, moare ?... Merg la Paris, gândea el, să aud sinistrele acorduri ale coardei sfărâmată demult de soartă.

— Adio! Nu plângeţi, nu, nu, nu vedeţi că eu nu plâng!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Adio!... Mai zise el celor două femei şi, tusea înecându-l, urcă în trăsură şi plecă... plecă departe!...

Cum ajunse la Paris şi merse la Legaţia Română, unde se şi cunoşteau succesele lui, îndată şi fu invitat a cânta în concertul organizat pentru 10 Mai. Succesul lui fu strălucit şi ministrul chiar, interveni pentru primirea lui în Conservatorul de acolo. Incetul cu încetul, îşi croi singur drumul artei, cuceri atâtea simpatii, dete atâtea auditii, în cât repede, repede, în lumea muzicală, se vorbi foarte elogios despre talentatul artist român.

La început Bădină îi trimetea regulat bursa, dăruită lui de Leni, dar mai târziu, când intră în fel de fel de procese, fel de fel de încurcături, începu a-l neglijă.

Băiatul găsea ajutor la Alexe şi la Sabina, pe ale căror braţe crescuse şi cari îl iubeau ca pe copilul lor. Ei se ţinuseră de vorbă. Testamentul îl făcuseră bătrânii în favoarea lui. Averea lor, i-o lăsau aşa cum promiseseră. Când el auzea acestea surâdea trist, căci ştia bine că zilele îi erau înumărate.

Dela Bucureşti primi veste, tocmai în ziua când da examen de rigoare la Conservator pentru Armonie, că Anişoara încetase din viaţă.

El simţi, pentru pierderea ei, aceiaşi durere pe care o simţise când pierduse pe a doua mamă a lui, pe d-na Bădină. Indură, în capitala Franţei, după aceasta, atâtea necazuri, aduse de lipsă, încât, zi cu zi, îl părăsiră puterile. Eleonorei nu-i destăinui nimic, ca să n'o mâhnească şi ca să îl uite. Dela scumpa lui mamă, ajunsă acuma aproape oarbă, nu mai primea nimic alt de cât sfaturi şi mângâieri. Mult acestea nu-i putură folosi, căci cu ele nu se putea plăti cărţi şi chirie, taxe şi mâncare. Scrise într'un rând şi lui Bădină şi acesta îi răspunse că n'are, a pierdut tot şi că este bine a se învăţa cu economia, că nici el n'a avut nimic, când a studiat acolo..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Neagu luă condeiul şi voi să-i răspundă, învederându-i jaful făcut în avererea mamei sale, dar gândindu-se că ei îi făgăduise a nu 'l ataca niciodată pe această chestie, lăsă condeiul, stinse lumina, se culcă, însă acuma era bolnav şi fără nici o putere. Cine putu da ochii în gene toată noaptea?.. Şi ea şi Anişoara, ultima noastră speranţă, s'a dus... s'a dus... Mama, cui rămâne, mama?...

XXXIII

Somnul liniştei de veci

Către sfârşitul lui Septembrie, înteţindu-se la Paris frigul şi umezeala, Neagu plecă la Sabina pe care aicea, între streini, o socotea ca pe o mamă. Ea doar mai rămăsese pe aceste tărâmuri depărtate, ei îi spunea tot dorul lui, ei îi ducea toate coşurile cu flori, toate panglicele şi coroanele ce primea dela concerte. Când ajunse la ea şi văzu o cameră întreagă ocupată de aceste trofee ale talentului său, gândi că mult nu va trece şi, aşezat între ele, va porni spre drumul veciniciei...

Multe artiste, cari l'acompaniaseră la concerte, multe cunoştinţe voiau să-l vadă, să-l audă vorbind, înflăcărându-se d'o scânteie. Dragostea lui era Rori şi vioara, dar şi acestea le voiu lăsà curând... curând, îşi zicea el şi s'afunda singuratic în parcurile Parisului...

In Septembrie, ziua era caldă şi senină. Neagu se aşeza în grădină în faţa soarelui. Aşa făcu o săptămână. Din zi în zi, figura lui era mai palidă şi mai arsă, ochii mai stinşi şi mai duşi în fundul capului, respirarea mai slabă şi mai grea, dar el nu se plângea bătrânilor, ca să nu-i turbure...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alexe aduse doctorul, care nu dete nici o speranță. Sabina, când auzi așa și își aminti că ea îl crescuse, ea 'i călăuzise primii pași, isbucni în lacrămi și nu-i putu grăi cel mai mic cuvânt de mângâiere.

— Mamă doică, nu plânge tu, nici d-ta Alexe, Auziți, plâng și frunzele plutei argintii, cari cad veștede la pământ. Plânge și mama... Plânge!... Și mama... Știi, Sabino, că ea nu mai vreau să plângă... Ori ce va fi, voi să nu-i spuneți ei, nu, nu... Nimic... să nu-i spuneți, că voi nu știți că ea e oarbă, oarbă de atâtea lacrămi, vărsate pentru mine... Ah!...

— De aceia ai venit la noi, ca să ne sdrobești sufletul, Puiule? Ce gânduri negre sunt acestea, copilul meu? Vrei să faci pe Mama Sabina să plângă ?...

— Aide, ridică-te acum, fă un pas, zise Alexe, calcă voinicește, să mergem în casă, poate aicea ți-e frig, poate...

— Nu, nu, aicea e pace, e frumos, aicea aud simfonia frunzelor acestora ce cad de pe tulpinele lor, se sting suspinând... se sting... ca zilele mele. Ah! Se duc... Se duc... acolo unde e pace... unde!....

Răsuflă greu și adânc. Sabina, încet își înecă plânsul și se nevoi ca pe Neagu să-l ridice, să-l ia, să-l ducă la capătul pământului, doar să-l scape de ghiara morței.

Alexe îi făcea semn să-i dea pace, că totul se sfârșise.

Un sughiț puternic o trezi din gândiri, muribundul o apucă de mână, i-o duse la gură și i-o sărută, făcu semn... Alexe să se apropiă. Apoi închizând ochii, zise: Mamă!...

Vântul Toamnei sufla, foile cădeau grămadă la pământ. In jurul acestei scene triste s'adunaseră vecinii... Neagu tuși, se 'necă, apoi mai târziu șopti:

— Sabino, auzi cum răsună clapele pianului, auzi ?

— Nu aud alt, decât vântul, care spulberă frunzele, alt nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu, nu, e oarba, sărmana de ea?... Mama, e mama.. care cântă acum pentru mine: *Marşul funebru.*

Plânge... Auzi cum plânge, cu ochii ei stinşi ?

Cere... cere o cruce pentru mormântul meu, rămas pe pământ strein !

Nu'i spune nimic, mamă doică, las'o să cânte...

Auzi cum răsună pasul cailor dela carul mortuar? Ce inspiraţie, o Bethoven, colos al artei muzicale!...

Cântă, mamă, cântă: *Marşul funebru*... Ta!... ta!... ta!... Ta... ta!... Inchise ochii. Un morman de frunze aurii, căzură peste corpul neînsufletit al lui Neagu, care dormea acum somnul adânc: *Somnul liniştei de veci!*...

Vestea morţei lui fu trimeasă Rorei, destul de târziu.

Ultima şi cea mai grea lovitură a soartei o primi fără să cârtească. Măsura o găsi dreaptă, căci uşurătatea şi încrederea ei, în *Domnul Bădină*, îi adusese, toate nenorocirile, toate chinurile vieţei.

Nebunia îi stăpânea creerul şi, la Casa de nebuni, unde se găsea acum, nu făcea alt decât să ceară: O cruce... pentru mortul ei scump şi să'ntoneze: *Marşul funebru*, pe rîtmul căruia, Rori, călcase o viaţă întreagă!...

XXXIV

Fuga Adalgizei şi a Eleonorei

Când Adalgiza înţelese lămurit că, Andrei Bădină, nu era nici conte, nici milionar, cum îl crezuse ea, iar din când, în când, s'arăta aspru şi sălbatec, atât cu ea, cât şi cu Eleonora, începu să aibă, faţă de el, o purtare cât se poate de rece şi de insolentă. Dacă, pe când erau în lume, el îi făcea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o grosolănie, ea îi răspundea cu zece grosolănii. Dacă o oprea să-şi facă o toaletă pentru scara şi alta pentru eşit ziua 'n oraş, ca 'şi comanda patru şi Bădină trebuia să le achite, căci comptul era făcut pe numele lui. Dacă el făcea câte o serată, ca să-şi cheme un prieten, doi, ea chema toată colonia italiană, aducea pentru ei toate bunurile costisitoare, vorbea numai cu streinii şi românilor, ori le 'ntorcea spatele, ori le trântea câte o aluzie de turba omul de mânie, îi crăpa obrazul de ruşine. Pe negândite, te pomeneai cu ea cântând, jucând, pocnind din degete, trântindu-sepe canapea şi luând nişte poze, atât de indecente, în cât chiar Bădină se ruşina. Adalgiza îi dase de hac. De cum plecau musafirii, începea cearta, care dura până la ziuă, când degenera în trânteli, buşeli, ţipete.

In fine, de pomină ajunsese casa lui Bădină. De multe ori el plânse după Leni, sfânta femee, care îi răbdase toate nebuniile şi care, pe când el o maltrata, îl potolea c'un surîs, c'o vorbă bună. Ce deosebire! Ce chin era pe el acum! Ghimpele ăsta, vârît în casa lui, femeia asta afurisită, care îi răsucise mintile de nu mai ştia omul să-şi caute nici de serviciu, nici de fabrică, nici de copiii lui, îl turbase.

— Adalgizo, te rog, linişteşte-te, lasă-mă să-mi văd de treabă, luni sunt de când nu mai dau nici pe la fabrică, nici pe la şcoală, nici pirn lume, că m'ai făcut de vorbă, dragă, dragă...

— Te reţin eu? Voioasă sunt când pleci, când nu mai stai acasă pe capul meu.

— Aşa ziceai, când te-am luat, aşa-mi făgăduiai c'ai să te porţi cu mine, aşa? In lagunele Veneţiei, când te purtam în gondolă pe brate, ce nu mi-ai promis?

— Mă purtai în braţe.... Ce ceas nenorocit! Dar tu, câte făgădueli, câte minciuni!... Ce suflet meschin şi mai ales ce cap ai avut să crezi că o mutră ca a ta, un om c'o educaţie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de *urs lăţos*, putea să-mi inspire iubire, mie care am fost iubită de...

— Ai fost iubită de sărăcii, d'ai voştri, nu de oameni cu vază, cu talent, cu avere...

— *Un cavolo**). Minţi şʼacuma, tot cum mʼai mințit în lagunele Veneţiei? Minti, uite-te'n oglindă: ca bărbat, eşti un burtos; ca om de societate şi ca profesor, un vanitos, fără vază, fără talent, fără para chioară. Trăieşti din împrumuturi, dar ştii face grozav pe 'nchipuitul şi pe fanfaronul. La altele dragă, la altele. Cu laudele astea pe Adalgiza nʼo mai ţii, dʼazi înainte, cu zăhărelul. Doi ani de suferinţă, *basta*, *basta!*... Am planurile mele, nu sunt sclavă la nimeni. *Per Dio, basta, basta* *).

— Ai planurile tale? Şi cari sunt, mă rog, nʼaş putea să le ştiu şi eu? Eu care pentru tine am sacrificat tot, tot!... Aş fi putut să fiu deputat, senator, secretar general la vr'un minister, preşeşdinte al vreunei societăţi, trimis în misiuni speciale prin streinătate, ca toţi profesorii, şi 'n loc de toate astea, stau lângă tine, stau pierd vremea, femee, o pierd. A 'nţeles toată lumea că te iubesc. Numai tu nu preţueşti nimic, nu vezi nimic, nu 'nţelegi sacrificiul meu, iubirea pentru tine, iubirea mea, care...

— Iubirea se probează, *caro mio*, ca vrea scânteia ei, întreţinută, aprinsă cu: sunători, bijuterii, blănuri, dantele, ecareturi, depozite bancare şi ipotecare, nu cu vorbe, cu palavre, cu...

— Palavre sunt cuvintele mele, probele ce-ţi dau, ziua 'ntreagă stând lângă tine, lipsind dela catedră, şi, până şi la leafă, trimeţând pe servitor, amânând examenele, sub *pretext* că sunt bolnav, sau că lipsesc din Capitală?

---

*) Varză. — Păi!.. vorbe, vorbe, cum s'ar zice la noi.
*) Agunge, ajunge!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Asta e iubire, d-le Bădină, iubire, sau lipsă de conştiinţă, lipsă de 'mplinirea datorici? Mai o fi făcând şi alţi profesori aşa, da?

— Ba bine că nu...

— Aşa, apoi atunci, vai de studenţii voştri, dacă sunt încăputi pe mâncle unor aşa savanţi, cari îşi pierd vremea şi capul, nu numai după afacerile lor, ci şi după femei, cum făcuşi d-ta mereu ş'ai mai face ş'acum, dacă ai mai da d'o proastă şi d'o oarbă ca mine, dar... Asta n'o să ţină cât lumea. Eu nu sunt nici Aurora, nici Leni, nici biata Eleonora asta căreia i-ai mâncat sufletul. Câine, spurcatule, şi la ea te-ai fi uitat, dacă ieri nu ţi-ar fi aruncat în cap vasul cu flori de pe birou. Credeai că şi ea e vr'o studentă, o luai de talie, o sărutai... o sărutai cu patimă, uitaseşi că e sângele tău. Uitaseşi să'i dai zestrea dela maică-sa şi când ţi-a cerut-o ş'a strigat la tine, c'o s'o laşi şi pe ea — de calicie — să moară, cum ai lăsat şi pe Neagu la Paris, tu văzând'o îmbujorată, frumoasă, te-ai năpustit s'o... Te-a pălmuit. Bine ţi-a făcut, câine, câine turbat!.

— Nebunelor, nebune, istericelor! Cine ţi-a mai spus şi năsbâtiile astea? Cine?

— Fata, fata, să'i dai dreptul ei, să i-l dai. Vrea să se mărite cu Matei Zelescu, prietenul lui Neagu. Vezi bine, el a avut grijă să-i găsească bărbat, tu, tu, tată eşti tu? N'ai fost amant, n'ai fost soţ, n'ai fost părinte, nu eşti profesor, avocat, om de societate, nu, nu, nu... Eşti un zero, un zero. Auzi ?

— Dar ce sunt, ce, Xantipă a vieţei mele, ce?

— Eşti un *contadine*... *) Ba nici asta nu eşti, că nici la coarnele plugului n'ai fi bun, că eşti leneş, adormit, dormi d'a 'n picioarele... Nu vezi?

*) Ţăran.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ajunge, femee, ajunge, că acum...

— Acum m'ai crei şi pe mine, cum ai făcut cu celelalte, dar vezi, că n'o să ai vreme că... *presto,* *) *presto ti diro Adio, amico, mio adio!...*

Andrei, rămăsese, în pragul uşei, amorţit. Ce-şi făcuse singur capului, cine mai putea să descurce? Ca un marinar, rătăcit pe valuri furtunoase, s'agăţase de toate sfărămăturile, de toate fringhiile, de toate roţile vasului, de elice, de proră, de pupă şi la mal, cum să mai iasă, când puterile îi erau slăbite, stinse, moarte! Moarte toate speranţele, morti — de vii — toti ai lui, şi acuma şi fata şi Adalgiza, îl huleau, îl suduiau, îl urgiseau, îl terfeleau ca p'o otreapă. Dar colegii, dar oamenii dela fabrică, dar slugile cari, simţind şubrezenia lui morală şi financiară, i se urcaseră 'n cap. Furau de stingeau tot şi, cu nici un preţ, nu mai era chip să-i stăpânească. Insultă ca un surugiu, bătea ca un poliţist, chinuia, ca un satrap, dar totul era 'n zadar.

Năuc, ajunsese năuc de toate câte i se 'ntâmplase şi faţă nu mai putea face la nimic. Cu luxul, cu balurile şi cu petrecerile, cheltuise tot cât avusese şi tot ceea ce 'nprumutase, ipotecând şi fabrica, numai spre a da cu praf în ochii tuturora şi mai ales într'ai Adalgizei, dar ce isbutise să facă, ce? Îşi făcuse o duşmancă, precum îi era şi Elconora. Sătule amândouă de pornirele grosolane, de insultele şi de fanfaronada lui Andrei, nu ştiau ce să facă ca să scape, mai repede, din casa lui Bădină. El le scosese şi lor sufletul.

Adalgiza, la un bal, făcuse cunoştinţa unui secretar de legatie, care era trimis tocmai în Argentina. Femee frumoasă şi deşteaptă, ştiu aprinde simţirile tânărului italian şi, cu el 'şi luă drumul spre sudul Americei, având speranţa că, doar acolo, va scăpa de furioasa dragoste a lui Andrei Bădină.

---

*) Iute, iute 'ţi voi zice adio.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Matei Zelescu, prietenul scump al lui Neagu, învățase școala de agricultură și se făcuse mare proprietar, în nordul Moldovei.

De toată gospodăria îngrijea el, și la toate se pricepea. Morar, cirezar al vitelor lui, pădurar, păstor, vierul podgoriilor sale, el era. Neobosit, îngrijea de toate, de vite mai bine ca un veterinar, de pădure mai bine ca un inginer silvic. Cunoștea toți copacii și, la herăstrău, croia scândurile și lemnele de construcție din ochi, fără să greșească vr'odată. Turmele de hârsane, de mioare și de capre, erau speranța și bogăția lui. Le urmărea pe văile și pe pripoarele moldovedești. Vinurile lui le trimetea d'a dreptul la Capșa. Ocupat, arare venea prin București ș'atunci toată vremea ș'o petrecea cu scumpul lui prieten Neagu, de care acum îl despărțise cruda moarte, mai 'nainte ca el să se poată duce la Paris să-l vadă, cum îi promisese. Când acesta plecase, o parte din sufletul său o lăsase mame-sei și Anișoarei și una, zdrobită, o lăsase Eleonorei, dar despre aceasta ce știa dânsa și ce să-i spună el? Urzirea soartei, o ținea ascunsă 'n inimă și mila d'această copilă, îi făcu a scrie, despre ea și calitățile ei, prietenului său, Matei Zelescu, mult rugându-l s'aibă grije de ea. Prin corespondență, ei se 'nțeleseră bine și când Neagu se stinse, iar fata deveni majoră și putu — prin lege — scoate, dela Bădină, averea ei, lăsată de scumpa sa mamă, se duse de se căsători cu Matei Zelescu. Voiajul lor de nuntă, în primăvara aceia, fuse la Paris. In cimitirul din departamentul *Seine et Oise*, depuseră cea mai frumoasă cruce pe mormântul scump al celui care se gândise să-i facă fericiți. Alăturea cu ei, îngenuchiară Alexe și Sabina, presărând țărâna, care le era lor așa de scumpă, cu zambile și mărgăritar, flori parfumate și îmbălsămătoare, ca sufletul lui Neagu. Ei îl plânseră ca pe copilul lor, mereu... Mereu 'l rugau acum, bătrânii, să-i cheme cât de curând lângă el... Să doarmă și ei: *Somnul liniștei de veci.*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXXV

Inapoi la plug

O nenorocire nu vine nici odată singură. Oropsit şi părăsit de toţi, pentru faptele lui, c'aici e raiul şi iadul, aicea plata şi răsplata, Bădină, nu mai ştia de fel unde să-şi vâre urechile, ca să nu mai audă cele ce-i veneau la cap. Procese peste procese, pecetii peste pecetii, puse acasă şi la fabrică, secfestrări pentru plata datoriilor, ce făcuse omul, ca să pară, în faţa Adalgizei, un Nabab şi 'n fata lumei, un însurăţel fericit.

Se 'ntrecea cu alţi parveniţi, se lăfăia într'o avere, care nu era făcută cu sudoarea feţei lui, d'accia n'avu parte de ea.

Mâna pe carte ne mai punând-o, *snobul*, rămăsese înapoi cu progresele ştiinţei. Totuşi nu se da bătut, în faţa colegilor, cari nu făceau ca el, nici a studenţilor, cari-l contraziceau, cu drepte cuvinte. La lecţiile lui, studenţii, veneau cu cărţile 'n mână şi-i dovedeau că el spunea şi susţinea lucruri demodate, vechi, desfiintate prin studii şi experienţe noui, profund şi puternic documentate.

Incăpăţânarea lui Bădină mergea până acolo încât parcă ar fi probat că, ştiinta trebuia să stea pe loc, numai ca să rămână la fel cu documentarea lui. Nu-şi mai aducea aminte de nimeni; cunoştinţele lui toate şi le pierduse odată cu averea. Cine să mai deschidă uşa unuia care nu mai avea nimic? Rudele, prietenii şi cunoştinţele, te caută şi te văd atunci când le poţi întinde mese şi da banchete, altfel pentru toti eşti ca şi mort.

Ajungându-l şi vârsta de pe urmă, având şi anii de serviciu împliniţi, Bădină, fu scos la pensie din oficiu, tocmai în ziua când i se vindea casa pentru acoperirea datoriilor fabricei. Vrând, nevrând, el consimţise la aceasta, ca să scape de declararea lui în stare de faliment. Atât îi mai lipsea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Într'o zi mergea aşa pe Bulevardul Academiei, fără căpătâi şi fără să cugete la nimic, când — în faţă-i—se opriră trei inşi şi 'l înconjurară, roată făcând în juru-i Tresări şi se trezi din apatie. Crezându-se între pungaşi, strigă:

— La o parte, haimanalelor, pungaşi nemernici, la o parte. Ce aveţi cu mine, ce?

Chemă sergentul şi-i arătă.

— Noroc, boerule, noroc. Ce te sperii de prietenii d-tale din copilărie? Nu-i mai cunoşti? Nu? Îi dai pe mâna politiei? Da? Nu-ti pare rău?

— Eu sunt *Moţoi,* ciobanul, ăla care-ţi da urdă, brânză, jintiţă şi caş pe datorie. Dator îmi eşti până azi, boeraşule.

— Eu sunt *Dinu Putinei,* cu care erai în ceartă pentru Ilinca lui Macovei. Să vezi ce bine a ajuns, e preoteasă la Vâlcana.

— Eu sunt Mirică, ţambalagiul, care-ti cântam p'o coardă: brâul, bătuta, sârba şi ţiitura, de le jucai, până la ziua albă, cu cele mai frumoase fete din Aninoasa şi din Viforâta şi nu-mi dai nici o para chioară, ba mă strigai şi *Ciontea.*

— Eu sunt *Putinei* care te 'nvârtea la Paşti, în scrânciob, până ce-ameteai şi d-ta şi Ilinca lui Macovei, căreia îi ţineai poteca ş'o rugai să sară pârleazul cu d-ta, voinice. Acum, ne mai dai pe mâna sergentului? Acum c'ai ajuns, boer mare, nu mai vrei să ştii de noi, ai? Nu cunoşti pe *Dinu Putinei?*

Boer mare, vai mic, dar şti ei în ce ape fierb chiar acum, gândea Bădină şi dându-le mâna îi întrebă:

— Dar ce căutati p'aici, la ce-aţi venit la Bucureşti, feţii mei?

— *Şomeuri* suntem, am vrut să fim şomeuri, zise Moţoi ciobanul, dar am păţit-o, aici e mai sărăcie ca la noi. Aici şi domnii cei mari, n'au legumă, se hrănesc mai prost ca noi. La ţară, ba chiar şi la stână, pe lângă brânzeturi şi lăptărie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se mai găsește o pasăre pentru o fiertură, un ou—două—pentru jumări, un vânat pentru o frigare de fritpră, dar aici o răsbesc toți în picioici *) sfecle, morcovi, țelină, zeamă de varză, ș'atât *Nimeni* nu mai mănâncă o piftioară, o momiță, un mușchiuleț, o vrăbioară, o crestătură de pastramă. Toți zic că fac *regiment* *) ca să nu se 'ngrașă.

— Nici bolbotine nu prea aveți, zise Ciontea, merele, prunele opărite, se vând cu câte patruzeci de lei ocaua și noi avem daldeastea belșug, până să dăm și la porci.

De lucru pentru obraze subțiri ca: Ingineri, Architecți, profesori, drept că nu e, că s'au desființat școlile, dar pentru *oameni* ca dalde noi, să săpi o grădină, să dregi o uluică să cari ori să spargi un lemn este, să sui la catul al treilea ș'al patrulea, mobile, cărbuni, bagaj la boeri, dar cine vrea să s'apuce de vre'o treabă ? Când se face omul șomeur, vrei să lucreze, zise Putinei, el stă ca lupul la pândă, cască gura ș'așteaptă să-i pice în ea: *Parà mălăiață*...

— Ia să fie o stăpânire cum se cade, să joace cum le-aș cânta eu, zise Mirică țambalagiul, să vezi ce s'ar alege de șomeuri ca noi.

— Și ce le-ai cânta, mă rog, zise Bădină, mirat de 'nțelepciunea prietenilor lui din copilărie.

— Ce-aș cânta? Iacă-așa, aș cânta, boerule, zise Mirică, dându-se după statuia lui Mihai Viteazul și 'n surdină acompaniindu-se de țimbal:

Foae verde de sulfină,
Foi de nufăr, de aglică,
Vrednică ești tu, furnică,
Chiar și tu ne 'ntreci, albină

---

*) Cartofi
*) Regim

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Foae verde de cicoare,
Foi crestate, foi mărunte,
Din vâlcele 'n vârf de munte,
Toți va să muncim sub soare.

Foae verde flori de luncă,
Foi lungi, late, de pădure:
Sărăcia să îndure,
Cine nu știe de muncă...

— Aidem băeți acasă, c'aicea nu e de noi, înapoi la plug, zise Mirică, vârând sub brat instrumentul de care nu se despărtise nici de fel și cu care se servise mai prin toate cârciumile, dela periferia orașului, câștigând ceva parale.

— Să mergem, să mergem, răspunseră voioși ceilalți tovarăși ai lui, iar Bădină, ascultându-le cuvintele și văzând voioșia lor, zise:

— Aidem, merg și eu cu voi, merg... măi fraților, merg la mama!... Merg înapoi la plug, merg și bine făceau de rămâneam la coarnele plugului, bine... bine!...

XXXVI

La căscioara părintească din Viforâta

Așa grăi Bădină, întorcându-și gândurile înapoi și cugetând la cele ce 'ndurase până să sue la o treaptă socială, care nu era a lui și cu care nu se putuse deprinde nici până 'n ceasul când se 'ntâlni cu prietenii lui. Toți erau mai sănătoși, mai voioși, mai veseli ca el, care acum, gândindu-se la măiculița lui, la șoptirea anilor din Valea Ialomiței, la ogoarele, podgoriile și căsciroara părintească din Viforâta, parecă se simtea că 'nviase din morți. Curajul tot i-l dete

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cei trei prieteni. La București nu-l mai ținea nimic. Rosti toate ale lui și porni la drumul ce pare că nu-i sporea, gândind că va da acum de bătrâna lui mamă, care și ea, fusese dată uitării, el fiind tot timpul preocupat d'atâtea angarale.

Vremea trecuse fără ca profesorul să mai dea prin Viforâta și prin Aninoasa.

Când Andrei se 'ntoarse la căminul părintesc, găsi pe măiculița lui îmbătrânită, dar mai vioae și mai curagioasă ca el; cum îl văzu, în loc d'ai face vreo mustrare, așternu repede pe laviță cerga cea nouă, puse pe policioarele blidarului toate oalele, strachinele, urcioarele și cănițele, ce le păstra în tronul ei d'atâțea ani. Primeni paturile, scutură velințele, plocadele și ștergarele, aprinse 'n casă zahăr și boabe de enupere, chemă vecinele, ca să vadă pe boer Andrei... Veniră toate, și cei trei șomeuri, veseli c'au scăpat de urgia Bucureștilor. Lelea Catrina, tăia curcanul—la iuțeală—și făcu din mărunțae o ciorbă de potroace, artanele le puse pe varză. Luă două pârnăi cu lapte, le smântâni, apoi le apropiă de vâlvătaia focului, făcu brânză. Puse tuciul afară pe crăcane, făcu o mămăligă cât roata plugului. Ziua fiind frumoasă și călduroasă s'așezară la masă subt gutuiul din curte.

Mirică poroclit și Ciontea aduse o damigeana barosană cu vin. Moțoi și Dinu Putinei, veniră mai în urmă, aducând ploșca cea nouă, cumpărată dela sbor dela Cornățel și umplută cu rachiu de drojdie, fabricat la via din Valea Voivozilor, a Pitarului Niță Andronescu.

Veselia și vorbele cu 'ntelesuri, glumele nesfârșite, înviorară pe Bădină. Voioșia țăranilor, inteligența și belșugul lor, îl făcu pe Andrei să gândească la atâtea mese la cari luase parte 'n viață și de unde se 'ntorsese plictisit de vorbe seci, late, goale și banale, de cari l'apuca durerea de cap. Trebuia omul să se tragă de aplecate din cauza mâncărilor grele, ținute, nesănătoase...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La cântatul cocoşului, a doua oară, toţi meşcnii plecară veseli c'au dat mâna ş'au stat la masă, cu *boerul*, care le-a povestit atâtea lucruri minunate dela arsul şi urgisitul de Bucureşti, de care ei se săturaseră, pe timpul cât fuseseră *şomeuri*.

Cântaseră cocoşii pentru a treia oară şi, Andrei Bădină, tot nu venise să se bage 'n pat subt cergă. Ingândurat stă în ceardac pe scăunel şi se uita cum treceau, în zori, către oraş, carele încărcate cu fân, cu pae, cu ogrinzi, cu mei, cu coceni, cu poloboace de ţuică şi cu buţii de vin, cu ştiuleţi de porumb, cu snopi de grâu...

Ce bogăţii sunt în ţara noastră, gândea el: cât de rău îi părea că părăsise satul pentru oraş. Că dase opincele pe ghete cu bizeţuri !... .

Treceau femeile cântând şi purtând pe cap, pe cobilite, în zimbile, în coşuri, în urcioare, în ulceluşe, lapte, unt, brânză, struguri, gutui, prune vinete, pe cari le desfăceau în piaţă la Târgovişte. Toate erau vesele şi 'nbujorate la faţă. Toate îmbrăcate, spălate şi curate, de-ţi era mai mare dragul să iei şi să mănânci, să bei din mâna lor.

Se desbrăca pădurea de podoabele ei; frunzele, unele galbene-aurii, altele roşii ca para focului, căideau, s'aşterneau covoare pe pământul umezit de bura de ploae măruntă, rece, stăruitoare, care trebuia să-i dea lui reveneala necesară pentru arăturele de toamnă.

In stufişul din poalele viei lor, Bădină auzea, în zorii zilei, cum şuerau: sturzul, mierla, grangurul şi pietruşelul. Pe fumuriea codobatură, pe bot-grosul cu pieptul lui căptuşit cu pene 'nsângerate şi pe mândrul şi moţatul ciocârlan, pe toate le vedea amestecate cu stolul de vrăbii, le vedea ciugulind grăunţele din praful de pe cale. Ciripeau, ciripeau a toamnă lungă!

Sburau, în văzduh, stoluri de rondunele, cârduri de berze

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi de cocori, căci, Crivăţul începuse să sufle dela răsărit... Treceau, treceau plugurile, trase de câte şease boi, ca să facă ogoare pe sub vii. Ţărani, în strae alburii, ca dropiile de pe bărăganele Dobrogei, se duceau cântând, se duceau ca să are miriştele bogate de prin Aninoasa şi Viforâta... Mirică zicea din ţimbal şi îi urma şi el...

Foae verde de secară,
Iar s'aude Doina 'n ţară...
Doină, Doină, pentru tine,
Dau şi sufletul din mine...

Foae verde de mohor,
Zi-mi Doiniţă 'mi zi de dor;

Sună 'n deal, răsună 'n vale,
Că de-mi ese mândra 'n cale,
Vând şi diblă, vând şi plug,
Şi plăvanii dela jug:

Pentru ochişorii ei,
Dau toţi bănişorii mei!...

Pocăit şi trezit, ca dintr'un vis urât, Bădină, sărută mâna maică-sei şi se luă după ei.

Ingânând şi el Doina, frumoasa Doină strămoşească, se întoarse omul la plug de unde plecase!...

Predeal, 6 August 1925. — Bucureşti, 12 Dec. 1930.

FINE

BIBLIOTECA CENTRALĂ
a „ASOCIAŢIUNII"
156
SIBIIU
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DE ACELAŞ AUTOR

DIDACTICE

A. B. C. ilustrat	5 lei	epuisat
Anicuţa, istorioară pentru copii	2 „	„
Corbul cu pene de aur, poveşti	2 „	„
Poveşti americane, prelucrare după *F. Cooper*	8 „	„
Mătuşica Dita	80 „	„

LITERARE

Baiatul Mamei, roman	45 lei	
Din pana suferinţei, versuri	4 „	epuisat
Nuvele	2 „	„
Poveşti	4 „	„
Mosaicuri	2 „	„
Calvar, (poezii)	6 „	„
Stâlpi de pază (poezii patriotice)	2 „	„
Fata Tatii roman	3 „	„
Conferinţa şi discursuri	4 „	„
Spade strămoşeşti	12 „	„
Dela Bucureşti la capul Nord	25 „	„
Domnul Bădină roman	60 „	

CONFERINŢE

Veronica Micle	0.50	bani
Copii orfani	0.50	„
Feciorii şi ficele noastre	0.50	„
Inteligenţa femeei	0.50	„
Schiţe din Târgovişte	0.50	„
Schiţe şi amintiri din Italia	1.—	„
Grigore Alexandrescu	1.—	„
Schiţe şi amintiri din Cehoslovacia	25.—	lei

TEATRE

Mirza, dramă în versuri	1.50	epuisat
Ispăşire, dramă într'un act	1.—	„
La 24 Ianuarie, tablou istoric	1.—	„
Dorul de ţară, dialog	1.—	„
Meseriaşii	1.—	„
Corbul cu pene de aur, feerie în versuri	manuscris	
Rapsodul Bărăganului, Nuvele	„	
Fecior de bani gata (operetă)	„	
Rut, tablou Biblic	„	

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII"

Preţul Lei 60.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932